

Till statsrådet och chefen för Näringsdepartementet

Genom beslut den 22 november 2001 bemyndigade regeringen chefen för Näringsdepartementet att tillkalla en särskild utredare för att, efter samråd med berörda aktörer, lämna förslag till inriktning, effektivisering och organisering av statens insatser för företagsutveckling på regional nivå. Utredaren skulle också lämna förslag om förhållandet mellan den regionala organisationen och det nationella kompetenscentrum för företagsutveckling som utgörs av Verket för näringslivsutveckling och Almi Företagspartner AB (Nutek-Almi). I uppdraget har också ingått att föra förhandlingar med Landstingsförbundet, landstingen och Göteborgs kommun med anledning av att nuvarande avtal avseende Almi Företagspartner AB:s dotterbolag löper ut den 31 december 2002.

Till särskild utredare förordnades den 31 januari 2002 f.d. landshövdingen Ulf Lönnqvist.

Utredningen antog namnet Utredningen om statens regionala insatser för företagsutveckling (STRIF).

Att som experter biträda utredaren förordnades från den 16 april 2002 kommunstrategen Liliann Bjerström, länsrådet Leif Byman, verkställande direktören Dan Hjalmarsson, avdelningschefen Gitte Leger och planeringsdirektören Peter Wald.

Sekreterare i utredningen har varit civilekonom Stefan Jönsson (från den 18 februari 2002).

Våren 2003 bör, efter regeringens ställningstagande, förhandlingarna med regionala delägare angående Almi Företagspartner AB:s dotterbolag kunna avslutas.

Utredningen får härmed överlämna betänkandet *Företagsutveckling på regional nivå*.

Stockholm i november 2002

Ulf Lönnqvist

/Stefan Jönsson

Innehåll

Sammanfattning	9
1 Utredningsuppdraget	17
1.1 Utredningsarbetet	19
2 Förhandlingar med landstingen angående Almi- bolagen	21
2.1 Bakgrund.....	21
2.2 Förhandlingsförutsättning.....	22
2.3 Förhandlingsresultat	22
3 Redovisning av genomförda samtal.....	25
4 Beskrivning av insatserna för företagsutveckling på regional nivå	33
4.1 Beskrivning av nuläget	33
4.1.1 Definitioner	37
4.2 Finansieringsformer för nya och unga företag samt innovatörer.....	38
4.2.1 Almis företagarlån till kvinnor och Almis företagarlån till unga företagare	39
4.2.2 Almis nyföretagarlån	40
4.2.3 Länsarbetsnämnden (LAN) Stöd till start av näringsverksamhet	41
4.2.4 Nutek/Industrifonden/länsstyrelsen Säddfinansiering	41
4.2.5 SIC Villkorslån till kommersiella utvecklings- projekt.....	42
4.3 Finansieringsformer tillgängliga även för företag som är äldre än tre år	43

4.3.1	Almis lån till växande företag	44
4.3.2	Almi Kreditgarantier	44
4.3.3	Industriella utvecklingscentrum (IUC) UPA- medel	44
4.3.4	Industrifonden Lån och riskkapital till industriella utvecklingsprojekt	45
4.3.5	Länsstyrelsen/SSO Konsultcheckar	46
4.3.6	Länsstyrelsen/SSO Landsbygdsstöd	46
4.3.7	Länsstyrelsen/SSO/regeringen/Nutek Regionalt utvecklingsbidrag.....	48
4.3.8	Länsstyrelsen/SSO/regeringen/Nutek Syssestättningbidrag.....	49
4.3.9	Norrlandsfonden Industriell förnyelse och utveckling.....	51
4.4	Företagarservice.....	51
4.4.1	Almis företagarservice.....	53
4.4.2	Internationella Företagarföreningens (IFS) rådgivning till invandrarföretagare	53
4.4.3	Jobs & Society Nyföretagarcentrum.....	53
4.4.4	Lokala kooperativa utvecklingscentra (LKU) Information om den kooperativa företagsformen	54
4.4.5	Nutek Startlinjen.....	54
4.4.6	Nutek Företarguiden.....	55
4.4.7	Nutek Finansieringsdatabasen.....	55
4.4.8	Svenska uppfinnareföreningen (SUF) Rådgivning om uppfinningar	55
4.4.9	SIC/Almi Innovationsrådgivare	56
4.4.10	Euro Info Center (EIC) EU-information för små och medelstora företag.....	56
4.5	Affärsutveckling	56
4.5.1	Almis affärsutveckling	57
4.5.2	IUC Uppsökande verksamhet.....	58
4.5.3	Länsstyrelser/SSO/Regionorgan Regional projektverksamhet.....	58
5	Dagens centrala och regionala organisation för företagsutveckling.....	61
5.1	Avgränsning.....	61

5.2	Statliga aktörer.....	63
5.2.1	Almi Företagspartner AB.....	63
5.2.2	Delegationen för utländska investeringar i Sverige (Invest in Sweden Agency, ISA).....	65
5.2.3	Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS).....	67
5.2.4	Länsarbetsnämnderna	68
5.2.5	Länsstyrelserna.....	68
5.2.6	Regionala självstyrelseorgan.....	71
5.2.7	Stiftelsen Industrifonden.....	73
5.2.8	Stiftelsen Innovationscentrum (SIC)	74
5.2.9	Verket för näringslivsutveckling (Nutek)	75
5.2.10	Verket för innovationssystem (Vinnova).....	77
5.2.11	Stiftelsen Norrlandsfonden.....	78
5.3	Aktörer som i hög grad finansieras med statliga medel.....	79
5.3.1	Internationella Företagarföreningen i Sverige (IFS).....	79
5.3.2	Euro Info Centre (EIC)	80
5.3.3	Industriella Utvecklingscentra (IUC)	82
5.3.4	Lokala Kooperativa Utvecklingscentrum (LKU)	85
5.3.5	Sveriges exportråd.....	86
5.4	Övriga aktörer	88
5.4.1	Connect Sverige	88
5.4.2	Stiftelsen svensk Industridesign (SVID)	89
5.4.3	Stiftelsen Svenska Jobs and society.....	90
5.4.4	Svenska Uppfinnareföreningen (SUF)	92
5.4.5	Teknikbrostiftelserna.....	94
6	Utredningens överväganden och förslag	97
6.1	Organisering på central nivå.....	97
6.1.1	Nutek nationellt kompetenscentrum	102
6.1.2	Samarbete Nutek – Industrifonden	104
6.1.3	Almi Företagspartner AB – stiftelsen Innovationscentrum.....	105
6.2	Organisering på regional nivå.....	108
6.2.1	Mängden aktörer	109
6.2.2	Enkelhet för företag och företagare.....	114
6.3	De regionala Almibolagens verksamheter	122

6.4	IUC-bolagens verksamhet och UPA-uppdraget.....	129
6.5	Lokala kooperativa utvecklingscentrena (LKU)	135
7	Stöd till start av näringsverksamhet	137
8	Finansiering av utredningens förslag	141
8.1	Finansiering.....	145
8.1.1	Finansiering via bank.....	146
8.1.2	Finansiering via riskkapitalbolag	147
8.2	Säddfinansiering.....	148
8.2.1	Avtalet mellan Nutek och Industrifonden	148
8.2.2	Innovationsstöd.....	150
8.2.3	Inriktningen av statens insatser.....	150
8.2.4	Industrifonden.....	151
8.2.5	Andra åtagärder	153
8.2.6	Almis lånefond.....	153
8.2.7	Anslaget för allmänna regionalpolitiska åtgärder	154
8.3	Organisering	156
8.3.1	IUC-bolagen – UPA-uppdraget	158
8.3.2	Användning av EU:s strukturfonder för risk- kapitalsatsningar	158
8.3.3	Kreditgarantier.....	160
9	Bedömning av Norrlandsfondens rapport "Kraftsamling för Norrlands inland"	163
10	Utvärdering och uppföljning av statens insatser för företagsutveckling.....	169
Bilagor		
<i>Bilaga 1</i>	Kommittédirektiv	173
<i>Bilaga 2</i>	Sammanställning av aktörer m.fl. som utredningen samrått med under arbetet	185
<i>Bilaga 3</i>	Förslag angående Industrifonden.....	189

Sammanfattning

Utredaren skall enligt direktiven ”efter samråd med berörda aktörer, lämna förslag till inriktning, effektivisering och organisering av statens insatser för företagsutveckling på regional nivå. Utredaren skall också lämna förslag om förhållandet mellan den regionala organisationen och det nationella kompetenscentrum för företagsutveckling som utgörs av Verket för Näringslivsutveckling och Almi Företagspartner AB”.

I kapitel 2 redovisas ett sammandrag, av utredningsuppdraget samt utredningsarbetet. I kapitel 3 redovisas förhandlingen med landstingen med anledning av att avtalet mellan staten och landstingen går ut 31 december 2002. I kapitel 4 redovisas huvuddragen av de samråd som genomförts. I kapitel 5 ges en beskrivning av nuläget.

Utredaren redovisar vidare sina överväganden och förslag om: organisering på central nivå (6.1), organisering på regional nivå (6.2), Almibolagen (6.3), Industriella Utvecklingscentra (6.4), Lokala Kooperativa Utvecklingscentra (6.5), stöd till start av näringsverksamhet (7), finansiering av utredningens förslag (8), Norrlandsfondens rapport (9) samt utvärdering och uppföljning (10).

Uppdraget

En viktig utgångspunkt för utredningsarbetet har varit att förslagen skall leda till ekonomisk tillväxt, ge fler arbetstillfällen samt skapa så enkla och tydliga förutsättningar som möjligt för företag och företagare.

Utredningsarbetet har grundats på ett omfattande samrådsförfarande. I kapitel 4 redovisas i korthet det som framkommit vid samråden. Samråden har tillfört utredningsarbetet många värdefulla uppgifter, erfarenheter och förslag. Synpunkter, som framförts vid

samråden, har i hög grad påverkat utformningen av de förslag jag lämnar. Olika frågeställningar har vid samråden belysts ur såväl näringslivets och finansmarknadens som den offentliga sektorns utgångspunkter.

Integration Nutek–Almi

Riksdagen har tidigare beslutat om en långtgående integration mellan Nutek och Almi Företagspartner AB. Utformningen av den integrationen påverkar i hög grad också verksamheten vid de regionala Almibolagen. De regionala Almibolagen ägs till 51 procent av staten och till 49 procent av landstingen. De statliga styrelseplatserna har besatts med folk från näringslivet

En modell för den beslutande integrationen som diskuterats, har varit att Almi skulle bli en avdelning i Nutek, och att Almibolagen skulle bli Nuteks regionala organ. Detta har landstingen och näringslivsorganisationerna motsatt sig.

Kraven från landstingen, för att de skall fortsätta som delägare i Almibolagen har varit, att Almi skall drivas i bolagsform, och att Almibolagen inte får ges andra myndighetsuppgifter än de har i dag. Näringslivsorganisationerna har framfört liknande synpunkter.

Om Almibolagen skall finnas kvar, vilket enligt min mening regeringen gett uttryck för i utredningsdirektiven, måste således en annan integrationslösning väljas.

Jag föreslår, att Almi Företagspartner AB också fortsättningsvis skall vara ett fristående bolag, helägt av staten och att Näringsdepartementet förvaltar aktierna. Almi Företagspartner AB skall i huvudsak arbeta med kapitalförvaltning och låneadministration samt vara moderbolag för de regionala Almibolagen.

Styrelserna i Nutek och Almi Företagspartner AB, som består av i stort sett samma ledamöter, har påbörjat arbetet med föra över, bl.a. administrativa funktioner från Almi till Nutek. Detta arbete bör fortsätta och fullföljas.

Med den kompetens, som Nutek härmed tillförs kommer Nutek att vara det nationella kompetenscentrum för företagsutveckling som direktiven talar om.

De regionala Almibolagen blir därmed också fortsättningsvis dotterbolag till Almi Företagspartner AB. Några nya myndighetsuppgifter bör inte läggas på Almibolagen. Jag delar den uppfattning, som såväl Statskontoret som Finansdepartementet gett

uttryck för, att statliga verksamheter bör bedrivas i myndighetsform och inte i bolagsform.

Länsstyrelserna blir då, liksom för flertalet andra myndigheter, de regionala organ genom vilka Nutek verkar.

Almibolagen

Samarbetet mellan staten och landstingen i Almibolagen regleras i avtal. Nuvarande avtal går ut 31 december 2002. Genom den förhandling jag genomförde med landstingen förlängdes avtalstiden till 31 december 2003.

Inför den förhandling, som skall föras om samarbetet efter 1 januari 2004 är det viktigt, att båda parter ger uttryck för vad man vill, att Almibolagen skall arbeta med.

Jag förordar, att statens uppdrag till de regionala Almibolagen endast bör omfatta företagsfinansiering genom förmedling av lån från Almis länefond och därtill hörande rådgivning. Det blir sedan en uppgift för de regionala ägarna, att redovisa vilka uppgifter de vill lägga på Almibolagen. Eftersom förhållandena är olika i olika delar av landet, kommer säkert arbetsuppgifterna för de olika Almibolagen att variera kraftigt.

Kostnadsfördelningen mellan staten och landstingen för Almibolagen får läggas fast vid de kommande förhandlingarna.

Utredaren avvisar förslag om att skapa Almiregioner större än ett län. Utredaren föreslår att Norrlandsfonden skall använda Almibolagen för att bereda fondens läneärenden.

Enkelhet för företag och företagare

Det finns många stödformer för företagsutveckling och ett stort antal aktörer, som hanterar dem. I kapitel 4 och 5 redovisar utredningen detta.

Under samråden framhölls inte minst från företagarehåll att man hade svårt att veta vem man skulle vända sig till och vilka stödformer som var tillämpliga. Man önskade om möjligt *en* instans att vända sig till.

Jag undersökte möjligheterna att minska antalet stödformer, liksom om en instans kunde hantera samtliga stödformer.

Detta visade sig inte möjligt. För att ändå tillmötesgå företagens önskan om *en* instans att vända sig till föreslår jag en långtgående samordning av arbetet hos de tre aktörer, som handhar de viktigaste statliga företagsstöden – länsstyrelsen, länsarbetsnämnden och Almibolaget.

Jag föreslår att det i varje län öppnas en "brevlåda" dit företagaren kan vända sig med ansökningar, förfrågningar och andra önskemål. Kontakten kan ske via post, telefon, e-post, personligt besök osv. De tre huvudaktörerna – länsstyrelse, länsarbetsnämnd och Almibolag – får sedan gemensamt hantera frågorna. För företagaren skall det räcka med en kontakt.

Länsstyrelsen bör ges i uppdrag att tillsammans med länsarbetsnämnd och Almibolag utarbeta den samarbetslösning som passar det egna länet bäst. I försökslänen skall självstyrelseorganen erbjudas samordningsuppgiften.

Nutek ges i uppdrag att utforma riktlinjer för verksamheten samt följa upp att den genomförs.

Det skall ses som ett erbjudande till företag/företagare. Vill man vända sig direkt till någon instans är naturligtvis det möjligt.

IUC-bolagen och UPA-uppdraget

IUC-bolagen har i dag genom avtal åtagit sig det s.k. UPA-uppdraget, vilket innebär uppsökande verksamhet, produktutveckling och avknoppningsinstanser i små och medelstora företag.

IUC-bolagen bedriver en viktig verksamhet för innovationsutveckling och tillkomsten av nya företag, för produktutveckling och för utarbetande av produktionsprocesser. De har en stark förankring i det lokala näringslivet.

Det är därför viktigt, att verksamheten med UPA-uppdraget kan utvidgas till nya IUC, liksom att tillkomsten av andra likartade lokala och regionala verksamheter stimuleras.

Eftersom verksamheten i de nuvarande IUC-bolagen skiljer sig kraftigt åt föreslår jag, att Nutek ges i uppdrag att kvalitetsgranska verksamheten inom såväl befintliga som till kommande IUC och andra likartade lokala och regionala verksamheter.

Jag föreslår att UPA-uppdraget ges en långsiktig inriktning. För en femårsperiod föreslår jag att en miljard satsas på verksamheten.

Regeringen utlovar i årets finansplan nya medel till realiserande av förslag från Bennet-Johnsson-gruppen. Ett av gruppens förslag

gäller IUC och har samma inriktning, som det jag redovisat. Jag utgår från att mitt förslag kan finansieras med dessa nya medel.

Lokal kooperativ utveckling

Lokala kooperativa utvecklingscenter (LKU) finns i varje län. De bedriver företagsrådgivning med kooperativ inriktning. Jag föreslår att man regionalt skall prova förutsättningarna för att verksamheten administrativt skall samordnas med Almis rådgivningsverksamhet. LKU-verksamheten bör utvärderas innan ställning tas till fortsatt verksamhet efter 2004.

Stöd till start av näringsverksamhet

En av de största statliga satsningarna för start av nya företag är det arbetsmarknadspolitiska stödet, stöd till start av näringsverksamhet (starta eget).

Stödet innebär, att den som är arbetslös och fyllt 20 år kan få ersättning motsvarande arbetslöshetsersättning i sex månader för att starta ett företag. Inom stödområdena A och B kan det också ges till icke arbetslösa. Erfarenheterna av stödet är goda.

Under samråden har framförts förslag, att också icke arbetslösa borde kunna få stödet över hela landet.

Många lovande utvecklingsprojekt läggs i dag åt sidan, eftersom de inte anses falla inom företags s.k. kärnverksamhet. Dessa "dolda" projekt är en outnyttjad tillväxtresurs. Det bästa sättet att vidareutveckla dessa projekt är att de, som arbetat med projekten ges möjlighet att fortsätta utveckla dem. Om stöd till start av näringsverksamhet kunde användas i dessa fall skulle många våga satsa.

Jag föreslår därför att stöd till start av näringsverksamhet försöksvis kan ges också till icke arbetslösa över hela landet. Länsarbetsnämnden skall, efter samråd med innovationsrådgivare eller annan expertis, bedöma att innovationen kan utvecklas och bli kommersiellt bärkraftig. Vidare måste arbetsgivaren vara beredd att bevilja tjänstledighet.

Också bestämmelserna för det s.k. friåret bör ges en sådan utformning att det kan användas för innovationsutveckling eller start av företag.

De föreslagna åtgärderna bör finansieras inom ramen för befintliga medel inom utgiftsområde 13 Arbetsmarknad samt inom ramen för de medel som anvisats för "friåret".

Finansiering

Som ovan sagts är tillväxt en viktig utgångspunkt för mitt arbete. Om det skall bli tillväxt måste nya utvecklingsbara idéer tas fram. Många av de utvecklingsbara idéerna finns vilande i företag, hos uppfinnare och innovatörer och vid våra universitet och högskolor.

Tillgängliga resurser måste användas så att bra villkor skapas för innovations- och företagsutveckling i de små och medelstora företagen.

Jag föreslår att en kraftsamling görs för att klara finansieringen av de tidigaste skedena i innovations- och företagsutveckling.

Ett förslag har överlämnats från LO till användning av Industriefondens avkastning för sådd och innovationsfinansiering. Regeringen bör granska förslaget för att se om det är en lämplig samt juridiskt och administrativt framkomlig väg att finansiera projekt i tidiga skeden.

Även om förslaget skulle kunna genomföras kommer det inte att klara finansieringen av hela det mest riskfyllda skedet. Det krävs ytterligare åtgärder.

Jag föreslår att 500 miljoner kr tas ut Almis lånefond. Lånefonden är på 3 617 miljoner kr varav 2 172 miljoner är utlånade. Således är ca 1,5 miljarder kr inte utlånade. Efter att 500 mkr tagits återstår ca 1 miljard kr.

Dessa 500 miljoner kr sätts av till en särskild fond för sådd- och innovationslån i tidiga skeden, som förvaltas av Almi. Nutek föreslås vid behov få använda högst 100 miljoner kr per år ur fonden till sådd- och innovationsfinansiering.

Jag gör bedömningen att det behövs högst 200 miljoner kr per år för att klara de mest riskfyllda projekten.

Jag föreslår därför, att utöver de nämnda insatserna – användning av Industriefondens avkastning och en del av Almis utlånade kapital – medel också tas av anslaget 33:1 under utgiftsområde 19 för att användas för insatser till sådd- och innovationsfinansiering i tidiga skeden.

Ca 50 miljoner kr kan tas av medel, som används för medfinansiering av EU-medel i de två utfasningsområdena Södra Sverige och

Västra Götaland och som blir över när storleken av EU-medel där minskas kraftigt.

Anslaget 33:1 uppgår till 1 535,5 miljoner kr. Jag föreslår att 10 procent av anslaget öronmärks till sådd- och innovationsfinansiering. Det innebär ca 150 miljoner kr.

Totalt innebär mina förslag att ca 200 miljoner kr öronmärks för sådd- och innovationsfinansiering i de mest riskfyllda skedena.

Även dessa medel bör disponeras av Nutek, som skall fördela medel till de olika länen.

Länsstyrelserna får ansvara för hanteringen länsvis. Stödet lämnas i form av lån. Länsstyrelserna får vid beredningen av låneansökningar handla upp sådan kompetens, som man inte har själv.

Kompetens måste också ställas till innovatörens/företagarens förfogande så satsningen ges större förutsättningar att lyckas.

Nutek får också möjlighet, att när 200 miljoner kr använts, efter särskilt beslut lyfta medel ur Almifonden.

Med de här nämnda åtgärderna bör tillräckligt med kapital stå till förfogande för den sådd- och innovationsfinansiering i tidiga skeden, som krävs för tillväxt.

Nutek bör ges i uppdrag att i samråd med ITPS bygga upp en uppföljnings- och rapporteringsmodell, som gör det möjligt att kontinuerligt följa upp gjorda insatser.

1 Utredningsuppdraget

Direktiven till utredningen beslöts av regeringen den 22 november 2001. I direktiven gavs utredaren i uppdrag att:

- efter samråd med berörda aktörer lämna förslag till inriktning, effektivisering och organisering av statens insatser för företagsutveckling på regional nivå,
- lämna förslag om förhållandet mellan den regionala organisationen och det nationella kompetenscentrum för företagsutveckling som utgörs av Verket för näringslivsutveckling och Almi Företagspartner AB (Nutek-Almi) och
- föra förhandlingar med Landstingsförbundet, landstingen och Göteborgs kommun med anledning av att nuvarande avtal avseende Almi Företagspartner AB löper ut den 31 december 2002.

Uppdraget avgränsades till att omfatta

- länsstyrelserna och samverkansorganen i de nuvarande försökslänerna och deras hantering av regionalt utvecklingsbidrag, sysselsättningsbidrag, landsbygdsbidrag, landsbygdslån och säddkapital,
- den verksamhet som utförs av Almi Företagspartner AB:s dotterbolag – de regionala Almibolagen – i form av att bevilja lån, lånegaranti, garanti för bankgaranti, utvecklingskapital, nyföretagarlån, företagarlån till kvinnor och designbidrag,
- de uppgifter i t.ex. i form av information och rådgivning som främst handhas av Almi Företagspartner AB,
- det statliga uppdraget till IUC-bolagen och
- den verksamhet med kapitalförsörjning främst i tidiga skeden som Nutek-Almi, stiftelsen Industrifonden och stiftelsen Innovationscentrum bedriver.

Utredarens förslag skall omfatta företagandets behov och beakta möjligheten att genom företagsutvecklingsinsatser stärka samspelet mellan företag liksom mellan företag och andra aktörer i samhället.

Utredaren skall bedöma vilka insatser för företagsutveckling som bäst främjar tillväxt och fler jobb genom en ökad andel ny och småföretagande i olika regioner

Utredarens förslag skall ta hänsyn till dagens resurser och prioriteringar skall ske inom ramen för dessa.

Vidare skall utredaren:

- lämna förslag som beaktar möjligheterna till medfinansiering till strukturfondsmedel som kan användas för finansiering av riskkapital i små företag,
- lämna förslag som utgår från att staten i minskad omfattning skall tillhandahålla eller finansiera affärsrådgivningsinsatser,
- efter samråd med berörda aktörer lämna förslag till hur statens verksamhet på regional nivå bör organiseras,
- överväga för- och nackdelar med att lån och bidrag till företagande hanteras inom samma organisation,
- överväga om och i så fall i vilka avseenden regionala variationer i den statliga organisationen kan vara lämpliga,
- överväga vilka förslag som kan aktualiseras med anledning av Norrlandsfondens rapport "Kraftsamling för Norrlands inland",
- överväga om det finns behov av regional täckning som omfattar ett större område än ett län,
- belysa skälen för och emot myndighets- och bolagsformen,
- lämna förslag på formerna för kopplingen mellan central och regional nivå. Förändringarna skall syfta till ett mera företagsanpassat system som dessutom ger möjligheter till effektivare styrning, bättre uppföljning och möjligheter till prioriteringar.
- efter samråd med stiftelsen Norrlandsfonden föreslå lämpliga former för samarbete med övriga centrala och regionala aktörer med näraliggande verksamhet och
- lämna förslag om hur den statliga uppdragsverksamhet som i dag utförs av IUC-bolagen långsiktigt skall hanteras och finansieras.

Utredaren skall också överväga:

- om ytterligare samverkan kan ske mellan Nutek-Almi, stiftelsen Industrifonden och stiftelsen Innovationscentrum,

- i vilken utsträckning insatser kan utföras av privata aktörer på uppdrag av staten,
- om någon organiserad kontaktpunkt på regional nivå behövs för t.ex. Vinnova, ITPS, ISA och Exportrådet och
- om relationen mellan de nämnda statliga åtgärderna och hur de organiseras och vissa andra statligt finansierade åtgärder, i första hand via Lokala kooperativa utvecklingscentra (LKU).

1.1 Utredningsarbetet

Utredningens experter har utgjort en rådgivande grupp. Vid fem tillfällen har jag samrått med den rådgivande gruppen. Genom den breda kompetens som gruppen haft har den tillfört utredningen värdefulla synpunkter, som betytt mycket för förslagets utformning. Gruppen har på ett effektivt och kompetent sätt deltagit i utredningsarbetet. Det innebär inte att var och en i gruppen står bakom alla delar av utredningens förslag.

Jag har under utredningsarbetets gång träffat och samrått med de olika kontaktgrupper inom Näringsdepartementet, som direktiven anger. Jag har vidare, vilket redovisas närmare i kapitel 3, haft samråd med företagare, organisationer, myndigheter m.fl., såväl centralt som regionalt.

Vid samråden har frågeställningar över hela det näringspolitiska området tagits upp. Det finns en uppenbar förväntan att utredningens arbete omfattar hela området.

Så är inte fallet. Direktiven anger, vilket framgår av den punktvisa sammanställning som redovisas ovan, en noggrant preciserad avgränsning.

Med den korta tid, som stått till utredningens förfogande har denna avgränsning varit helt nödvändig. De detaljerade direktiven utgör också i sig en begränsning av de frågeställningar utredningen haft att ta ställning till.

Under utredningens gång har förändringar i omvärlden liksom avtal, som träffats, i hög grad påverkat och gett nya förutsättningar för utredningsarbetet. Det är i sig ingenting anmärkningsvärt, när det gäller ett område som företagsutveckling, där förändringstakten är hög och där ständigt nya lösningar måste sökas om den nödvändiga flexibiliteten skall uppnås. Det gäller såväl för företag och företagare som för olika delar av politiken.

Mot den bakgrunden anser jag att den korta utredningstid jag haft – februari–oktober – för att arbeta med de delar av näringspolitiken, som direktiven anger, kan motiveras. Samtidigt måste man vara medveten om, att det i sin tur innebär, att en del av de djupgående analyser, som behövts på en del områden, inte kunnat genomföras. I en del fall har därför ställningstaganden fått göras med mindre väl analyserat och utvärderat material som grund. ITPS verksamhet och arbete kan för framtiden säkert förbättra detta förhållande.

Jag tror å andra sidan, att det på näringspolitikens område, av skäl som jag ovan redovisat, kommer att bli nödvändigt att arbeta i en ständig förändringsprocess. Det innebär i sin tur att ställningstaganden och beslut som kan te sig riktiga vid beslutstillfället behöver ändras efter kort tid beroende på oförutsägbara händelser i omvärlden. Därför kommer det inte att vara varken möjligt eller ens behövt att genomföra de analyser som skulle behövas, om alla fakta skulle vara kända innan beslut fattas. Snabba förändringsprocesser och snabbt förändrade villkor och förutsättningar kommer att kräva beslutskraft både i företag och samhälle om näringspolitiken skall bli ett verksamt instrument för företagsutveckling och tillväxt.

2 Förhandlingar med landstingen angående Almibolagen

2.1 Bakgrund

Enligt utredningsdirektiven skall jag föra förhandlingar med Landstingsförbundet, landstingen och Göteborgs kommun med anledning av att det nuvarande avtalet om Almi Företagspartner AB:s dotterbolag löper ut den 31 december 2002. Under våren genomförde jag därför ett omfattande sonderingsarbete, dels med företrädare för landstingsförbundet, dels med politiska ledningar för flera landsting i olika delar av landet.

Avtalen mellan landstingen och Almi Företagspartner AB om de regionala Almibolagen tecknades i samband med att Almi bildades 1994 och har löpt i perioder om fyra år. Om avtalen inte sagts upp minst ett år före avtalstidens utgång har de automatiskt förlängts i fyra år. Hösten 2001 gav Näringsdepartementet Almi Företagspartner AB i uppdrag att säga upp avtalen. Avtalen upphör således att gälla från den 1 januari 2003.

Därmed upphör vid denna tidpunkt landstingens medverkan till driften av de regionala Almibolagen. Av budgettekniska skäl för såväl staten som landstingen var det angeläget att det senast vid halvårsskiftet 2002 fanns beslut om vad som skulle gälla efter den 31 december 2002. Också personalpolitiska skäl talade för ett ställningstagande innan denna tidpunkt.

Sonderingarna visade, att så gott som samtliga landsting under vissa förutsättningar var angelägna om att också fortsättningsvis vara delägare i de regionala Almibolagen. Samtliga landstingsföreträdare var dock mycket noga med att understryka att man inte ville vara delägare i verksamhet som åläggs statliga myndighetsuppgifter eller underordnas en statlig myndighet. Om Almibolagen skulle komma att utvecklas i en sådan riktning ville de inte medverka, och de flesta menade att man i så fall skulle utveckla egna organ för att utföra liknande uppgifter som Almibolagen har i dag.

Samma synpunkter har framförts från landstingen i skrivelser till regeringen.

2.2 Förhandlingsförutsättning

Eftersom regeringen i direktiven gett mig i uppdrag att förhandla med de regionala delägarna med anledning av att nuvarande avtal löper ut den 31 december 2002 innebär det enligt min mening, att regeringen önskar att landstingen skall finnas kvar som delägare av de regionala Almibolagen. Om regeringen inte haft den uppfattningen, hade någon förhandling överhuvudtaget inte behövt genomföras, eftersom avtalet var uppsagt. Som framgår av det som ovan sagts har landstingen samma önskan.

Mina sonderingar med olika näringslivsorganisationer har gett ett liknande entydigt besked om, att de anser att Almibolagen bör finnas kvar som regionala bolag. De är måna om den regionala förankringen, och ser hellre att landstingen finns med som delägare i Almibolagen än att nya regionala organisationer byggs upp. Samma synpunkter har fyra näringslivsorganisationer framfört i en skrivelse till utredningen.

Min slutsats av sonderingarna är därför att det är angeläget att de regionala Almibolagen finns kvar, att de har en regional förankring, att de har en förankring bland näringslivets organisationer och att de inte har andra myndighetsuppgifter än de har i dag. Eftersom mina förslag med anledning av utredningsarbetet, skall lämnas först den 1 november 2002, och att varken landstingen eller regeringen kunde göra långsiktiga ställningstaganden före dess, var det klart att realförhandlingar för en ny avtalsperiod, kan föras först under första halvåret 2003. Av skäl som jag ovan redovisat, var det dock nödvändigt med ett snabbt ställningstagande om verksamheten 2003.

2.3 Förhandlingsresultat

Jag skrev därför den 27 maj ett brev till landstingen och Landstingsförbundet, där jag föreslog, att de nuvarande konsortialavtalen mellan landstingen och Almi Företagspartner AB avseende de regionala Almibolagen förlängs till och med utgången av 2003. Jag skrev också att förslaget till förlängning bygger på att:

- De regionala Almibolagen skall finnas kvar som regionala bolag
- De regionala Almibolagen skall främst arbeta med långivning
- De regionala Almibolagen skall inte ha andra myndighetsuppgifter än de har i dag.

Brevet innehöll också ett förslag om att förhandlingar om nya avtal bör inledas efter den 1 januari 2003. Vid samråd med Näringsdepartementet redovisades detta förhandlingsupplägg.

Jag träffade företrädare för i stort sett samtliga landsting för att diskutera förslaget på ett möte arrangerat av Landstingsförbundet. Där redogjorde jag närmare för de slutsatser jag dragit av de genomförda sonderingarna. Samtliga deltagare vid mötet anslöt sig till mitt förslag och rekommenderade sina respektive landsting att på grundval av förslaget förlänga avtalen.

Näringsdepartementet gav Almi Företagspartner AB i uppdrag att kontakta samtliga regionala delägare i de regionala Almibolagen med förslag om förlängning av nuvarande konsortialavtal till och med utgången av 2003. Almi Företagspartner AB sände med anledning av detta den 26 juni en skrivelse till samtliga landsting med denna innebörd och med angivande av att till grund för förlängningen skulle ligga ovanstående preciseringspunkter.

Enligt de uppgifter jag fick i september från Almi och landstingsförbundet har nu de flesta landsting fattat beslut om föreslagen förlängning av de tidigare avtalen och att övriga landsting förbereder sådana beslut.

Min bedömning är att det är angeläget att förhandlingarna om nya avtal startar så tidigt som möjligt under våren 2003.

3 Redovisning av genomförda samtal

I utredningsarbetet har ingått ett omfattande uppdrag att samråda med olika berörda aktörer. Det är länsstyrelser, självstyrelseorgan, Nutek, Almi Företagspartner AB, regionala Almibolag och länsarbetsnämnder. Vidare med aktörer som ingår i partnerskapen för tillväxtavtal, med strukturfonder, näringslivsorganisationer samt kommuner som tecknat avtal inom ramen för den nationella storstadspolitiken. Vidare med Landstingsförbundet, landstingen och Göteborgs kommun med anledning av att nuvarande avtal avseende Almi Företagspartner AB:s dotterbolag löper ut den 31 december 2002. Andra centrala organ som samrådet skall omfatta är Vinnova, ITPS, ISA, Ekonomistyrningsverket, Riksgäldskontoret, Riksrevisionsverket och Exportrådet. Vidare stiftelserna Norrlandsfonden, Industrifonden och Innovationscentrum samt IUC-bolag och lokala kooperativa utvecklingscentra. Vidare skall fortlöpande samråd ske med Regeringskansliet/Näringsdepartementet.

Som framgår av ovanstående är det ett omfattande samrådsförfarande som under kort tid skall genomföras. Jag har träffat företrädare för ca 80 centrala och regionala organ, vissa av dem vid mer än ett tillfälle. Till det kommer att jag vid centrala möten träffat företrädare för samtliga länsstyrelser (landshövdingarna), för samtliga landsting samt för alla IUC- och Almibolag. Jag har besökt 12 län och där träffat företagare, näringslivsorganisationer, fackliga organ, liksom företrädare för såväl offentliga som privata instanser som sysslar med företagsutveckling. De län som besökts är Skåne, Blekinge, Kalmar, Halland, Västra Götaland, Stockholm, Västmanland, Värmland, Jämtland, Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten.

På grund av den korta tid utredningen arbetat har jag inte haft möjlighet att besöka samtliga län, vilket i och för sig varit önskvärt.

Genom urvalet av de län jag besökt har jag ändå fått en relativt god bild av de regionala skillnader som finns i landet.

Jag har också haft fortlöpande kontakter med Regeringskansliet, dels med statssekreterarna på Näringsdepartementet, dels med olika tjänstemän på Näringsdepartementet och dessutom med en särskild samrådsgrupp med ett tiotal företrädare för olika departement, som på olika sätt har koppling till utredningens arbete.

I bilaga 2 i betänkandet redovisas vilka aktörer utredningen har träffat. Nedan följer en redovisning av en del av de synpunkter som framkommit vid samråden.

De regionala Almibolagen

I kapitel 6 har landstingens och näringslivsorganisationernas synpunkter på integrationen mellan Nutek och Almi Företagspartner AB redovisats. Jag redovisar här de synpunkter som framkommit vid samråden på de regionala Almibolagens uppgifter och verksamhet

En av frågorna för samråden har varit att utröna hur olika aktörer ser på de regionala Almibolagen. Här har samråden gett en mycket klar och entydig bild. Så gott som samtliga jag talat med har framhållit, att det regionala Almibolaget är ett viktigt organ för företagsutveckling, och att man skulle uppfatta det mycket negativt om det regionala inflytandet i Almibolagen minskade.

Vidare har det klart framgått att Almi, såväl de anställda i bolagen som styrelseledamöter och regionala delägare, inte vill att Almibolagen skall förknippas med begreppet "statlig myndighet" eller ägna sig åt myndighetsutövning. Den statliga långivning som Almi fattar beslut om, och som enligt de flesta definitioner är en form av statlig myndighetsutövning, har samtliga varit mycket positivt inställda till, och sett som en önskvärd och nödvändig verksamhet för Almibolagen. Däremot vill varken landstingen eller näringslivsorganisationerna att Almibolagen skall ges andra myndighetsuppgifter än de har i dag. Landstingen och näringslivsorganisationerna har dessutom gjort klart, att de i så fall inte kommer att medverka i de regionala Almibolagens verksamhet. De flesta regionala delägare har sagt, att i så fall vill man så snart som möjligt avveckla sitt ägande i de regionala Almibolagen och i stället bygga upp nya regionala organ för företagsutveckling.

I övrigt har man redovisat starkt skilda synpunkter på vad Almibolagen skall syssla med. Skillnaderna i synsätt är stora och beror på var i landet samrådet skett.

Slutsatsen är att samtliga parter är positivt inställda till Almis långivningsverksamhet, att man inte vill att Almibolagen skall ha andra myndighetsuppgifter än de har i dag och att man inte vill att Almibolagen skall vara ett regionalt organ till Nutek.

Regionala Almibolag som täcker ett större område än ett län

Under samråden har också frågan om Almibolagen skall täcka större områden än ett län tagits upp. Såväl företagare som landsting och andra regionala aktörer har, liksom Almibolagen, starkt betonat att man vill behålla länen som bas för Almibolagen. Skälen är dels att man vill ha ett regionalt inflytande i varje län, dels att de regionala förhållandena för näringslivet skall komma till uttryck i de arbetsuppgifter Almibolagen skall ha.

Norrlandsfonden och Almis verksamheter

Vid samråden i de län där Norrlandsfonden är verksam har diskuterats om man kan uppnå samordningsvinster genom en närmare kontakt mellan Almibolagen och Norrlandsfonden.

Betydelsen av Norrlandsfondens verksamhet har skildrats olika beroende på vilket eller vilka län som redovisat synpunkter. Ingen har ifrågasatt fonden, men man har konstaterat att där fonden inte har något kontor, och där avståndet till Luleå är stort, där använder företagarna inte fonden i samma utsträckning. Man har då i stället lyft fram Almi.

Från flera håll har framförts önskemål om att Norrlandsfonden och Almi skulle samarbeta så att Almibolagen handlägger ärenden till Norrlandsfonden, även om besluten fattas av fonden.

I några fall har man också menat att Norrlandsfonden och Almi borde slås ihop. Oftast har man då menat att fonden skulle ta över Almis verksamhet och de regionala Almibolagen avvecklas i berörda län.

Åtgärder för tillväxt och ett ökat företagande

Under samtalen har jag också bett aktörerna peka på problem i de offentliga systemen som hämmar företagsutveckling och tillväxt, och jag har också bett om konkreta förslag till hur staten kan förenkla systemen för företagen och förbättra förutsättningarna för en positiv utveckling.

Även här har den bild jag fått varit entydig, vare sig jag talat med offentliga organ, företagens intresseorganisationer eller med enskilda företagare, nämligen att en avgörande faktor för företagsutveckling är företagets möjligheter att finansiera investeringar och utveckling av innovationer. Man konstaterar att varken banksystemet eller riskkapitalmarknaden fungerar tillfredsställande för de små företagen. Dessa system klarar inte finansieringen av tidiga utvecklingsskeden. Ett annat problem är att i spåren på nedläggningen av bankernas lokala kontor har den nära kontakt, som fanns mellan bank och företag försvunnit. I många fall menar man att bankerna inte ens tar sig tid att göra en bedömning av projekten. Särskilt har man tagit upp det stora behovet av finansiering, när det gäller utvecklingen av nya idéer och uppfinningar, dvs. de projekt man hoppas skall generera sysselsättning och tillväxt på lång sikt.

När det gäller finansieringen av dessa tidiga skeden menar man, att staten har en viktig roll. Riskkapitalmarknaden klarar finansieringen av senare utvecklingsfaser tillsammans med bankerna. Därför är det särskilt angeläget att statens resurser koncentreras på de allra tidigaste skedena, där bristen på kapital är störst.

Alltför många aktörer är inblandade på den regionala nivån

En vanlig synpunkt är också att antalet aktörer som arbetar med frågor om utveckling och tillväxt på regional nivå är mycket stort. Några har hänvisat till Norrlandsfondens uppgift om 250 aktörer som arbetar med utvecklingsfrågor i Norrlands inland, andra har pekat på det stora antal projekt som omfattar utvecklingsfrågor på lokal och regional nivå. Man har konstaterat att varje projekt i sig ofta kan vara välmotiverat, men eftersom det ofta saknas en egentlig samordning med andra verksamheter i regionen blir resultatet i många fall att flera arbetar med samma sak utan att veta om varandra och utan att dra nytta av varandras erfarenheter. För företagen blir det ofta en belastning när många som arbetar i projekten ber

om uppgifter och vill ha andra former av medverkan. Begränsa mängden projekt och använd pengarna till andra insatser för företagsutveckling, är ett ofta lämnat råd.

Många har också pekat på att det är flera aktörer som beslutar om stöd och hjälp till företag. Det kan därför vara svårt för den enskilde företagaren att veta vem man skall vända sig till i frågor om t.ex. företagsfinansiering, och vilken stödform som passar. Därför önskar man samordning och en part att vända sig till. Detta har inte minst från företagarkåll framhållits som den kanske viktigaste åtgärden för att göra det enklare för de små företagen. I de sammanhangen har nämnts att det i varje län borde byggas upp någon form av "one door in"-system.

Stöd till start av näringsverksamhet.

Ett annat område som berörts inte minst vid samtalen med länsarbetsnämnderna har varit stödet till start av näringsverksamhet, dvs. "starta eget-bidragen".

Från olika håll har man vitsordat stödets betydelse. Man har understrukt att det gett många billiga arbetstillfällen. Man har också menat att det har stor näringspolitisk betydelse.

Inom stödområdena A och B kan stödet användas också för personer som inte är arbetslösa. Från nästan alla länsarbetsnämnder har man menat, att det skulle vara värdefullt om denna möjlighet, skulle kunna omfatta också andra delar av landet. Man har menat att om så blev fallet skulle mycket kreativitet kunna utvecklas och många företag tillkomma, vilket skulle medföra tillväxt. Förslag till regelförändringar har också framförts. Se vidare kapitel 7.

Stiftelsen innovationscentrum

Det samarbete som utvecklats i avtal mellan Almi Företagspartner AB och stiftelsen Innovationscentrum vitsordas av de flesta. Man anser att det fungerar väl. Problemet med att stiftelsen Innovationscentrum upphör 2004 har tagits upp. Kravet är starkt om att någon form av fortsatt finansiering av innovationer måste till.

Avtalet mellan Nutek och Industrifonden om säddfinansiering

Avtalet mellan Nutek och Industrifonden om säddfinansiering har berörts vid åtskilliga samråd. Från många håll har det framhållits att man saknat Nuteks säddfinansiering, eftersom man upplevt en tröghet i beslutsgången inom avtalets ram. Man har också påtalat att man upplever större svårigheter att få positiva beslut av Industrifonden. Från både företagare och andra aktörer har man sagt, att man inte anser att avtalet ger en tillräcklig finansiering för det första steget, där riskerna är störst. Därför har man efterlyst också andra former av nödvändigt säddkapital.

Länsanslagen

Vid samtalen med länsstyrelser och självstyrelseorgan har vissa förklarat sig beredda att inom länsanslagets ram avsätta medel för sädd- och innovationsfinansiering.

IUC-bolag och lokala kooperativa utvecklingscentra

Jag har träffat företrädare för samtliga IUC-bolag och ett antal företrädare för lokala kooperativa utvecklingscentra. Verksamheterna vid IUC-bolag och LKU har också berörts vid samråden i övrigt.

Det finns en stark uppslutning runt om i landet bakom IUC-konceptet. Företrädare för näringslivsorganisationer, fackliga organisationer, kommuner och Almibolag har understrukt vikten av att IUC-bolagen finns kvar, som drivkraft för företagsutveckling, idéutveckling och praktiskt arbete med prototyper. Man menar också att det s.k. UPA-uppdraget måste finnas kvar och att finansiering av detta måste säkras för en längre tidsperiod. Strängt taget har inga negativa synpunkter lämnats på IUC-verksamheten, även om det framgätt att det är stora kvalitetsskillnader mellan de olika IUC-bolagen. Vissa fungerar mycket bra medan andra uppenbarligen är mindre framgångsrika.

De lokala kooperativa utvecklingscentrenas verksamhet med rådgivning kring tillkomsten av olika kooperativ är inte särskilt välkänd utanför deras egen krets. Inriktningen av de tillkommande kooperativen är i stor utsträckning kommunal verksamhet. Det handlar mycket om personalkooperativ inom äldreomsorg, barn-

omsorg och olika vårdinrättningar. Inom vissa delar av landet utvecklas kooperativ i betydligt större utsträckning än i andra.

4 Beskrivning av insatserna för företagsutveckling på regional nivå

4.1 Beskrivning av nuläget

”Den statliga näringspolitiken syftar till att öka antalet nya och växande företag i hela landet. Särskilda insatser för företag och företagande finns även inom ramen för arbetsmarknads- och regionalpolitiken.” . . . ”En mängd aktörer, på olika nivåer, har skapats för att främja näringslivets utveckling genom information, rådgivning, utbildning och finansiering. Systemet är invecklat och delvis överlappande.” Så står det i direktiven utredningen haft att arbeta efter. I det följande redovisar utredningen dels vilka stödformer som finns för företagsutveckling, dels vilka aktörer, som hanterar dessa. Aktörerna beskrivs i kapitel 5. Utredningen redovisar i det följande de statliga åtgärder inom närings-, regional- och arbetsmarknadspolitiken som riktar sig till företag.

Tabell 4.1. Statliga medel – lån och bidrag – inom relevanta delar av närings-, regional- och arbetsmarknadspolitiken

Ansvarig myndighet	Stödform	Belopp 2001 (mkr)	Belopp 2001 (mkr)
Länsstyrelser/SSO*	Regionalt utvecklingsbidrag	223	1530
	Landsbygdsbidrag	210	
	Stöd till kommersiell service	42,8	
	Konsultcheckar	25,5	
	Småföretagsstöd	23,1	
	Sysselsättningsbidrag	120,6	
	Såddfinansiering	2,9	
	Projektverksamhet	289,4	
	Medfinansiering av strukturfundsprojekt	588,1	
	Landsbygdslån	5,4	
Nutek	Transportstöd	378,7	703
	Såddfinansiering	76	
	Regionalpolitiska stöd	248	
Regeringen	Regionalpolitiska stöd		185
AMS/ Länsarbetsnämnder	Stöd till start av näringsverksamhet		929
IUC	UPA-uppdraget		56
SIC	Innovationsbidrag	31	111
	Villkorlån	80	
Norrlandsfonden	Lån, villkorlån och garantier		130
Almi	Ungdomslån	9,1	825
	Nyföretagarlån	111	
	Lån till kvinnor	27	
	Tillväxtlån	657	
	Kreditgarantier	21	
Industrifonden	Lån och direktinvesteringar		469
<i>Summa</i>			<i>4938</i>

Källa: Näringsdepartementet och Nutek. Tabellen avser beslut om medel eller utbetalade medel. De regionalpolitiska företagsstöden förökas i begränsad omfattning även via EU:s strukturfonder.

* I Kalmar, Gotlands, Skåne och Västra Götalands län, som omfattas av försöksverksamhet, med ändrad regional ansvarsfördelning, fattar kommunala organ (SSO) beslut om regionalpolitiska företagsstöd.

I tabell 4.2 redogörs för hur stödformerna ovan fördelas mellan olika län. Vissa stödformer, t.ex. Industrifondens utlåning och de medel som fördelas direkt av regeringen, ingår dock inte i denna sammanställning.

Tabell 4.2. Länsvis fördelning av statliga lån och bidrag inom relevanta delar av närings-, regional- och arbetsmarknadspolitiken

Län	Länsstyrelser/SSO*										Norrlands-	Almi	Nutek		LAN	Summa		
	Reg. utv.-bidrag	Landsb.-bidrag	Stöd till komm. service	Konsult-checkar	Små-företags-stöd	Syssel-sättnings-bidrag	Sådd-finansiering	Projekt-verksamhet	Medfin-struktur-fonder	Lands-byggs-lån	Lån och garantier m.m.	Tillväxtlån	Nyföretag.-lån	Lån till kvinnor	Transport-bidrag		Sådd	Stöd till start av näringsv.
Stockholm		1,4	0,3	0				0,4	0	0,2		180	27	5	32	73,6	320	
Uppsala		0,5	0,1	0,2				4,1	0			15	1	1	7	28,5	57	
Södermanland		0,2	0,4	0				9,5	0			21	1	1		21,0	54	
Östergötland		2,5	0,8	2,3				5,2	5			33	8	2	2	41,8	103	
Jönköping		5	0,5	0				10,2	6			25	10	1	4	18,3	80	
Kronoberg		2,7	1,7	0				6,3	9			24	0	0		10,0	54	
Kalmar*		3,7	2,3	3,0				18,8	11			11	2	1		16,7	70	
Gotland*		3,5	0,2	0,3				3,5	22			8	0	0		6,4	44	
Blekinge		10,4	0,9	1,9	3,9		0,4	9,9	14	0,2		17	3	1	1	21,2	85	
Skåne*		0,0	0,2	0				5,6	0			28	14	3	8	142,9	202	
Halland		1	0,3	0				5,5	0			12	6	1	4	28,3	58	
Västra																		
Götaland*	2,8	9,4	1,3	4,9		25,8	2,4	31,2	59		119	22	5		13	138,4	434	
Värmland	17,3	15,4	2,1	0,2	2,1	1,9		22,4	21		13	5	1			41,5	142	
Örebro	1,7	7,2	1,6	1,1	1,7	1,5		18,2	20		24	7	2			41,3	127	
Västmanland	0,7	7,9	1,3	0,9	3,6	1,8		7,7	14		15	4	1			25,7	84	
Dalarna	5,7	13,5	0,7	1,6		2,7		9,7	97	3,0	47	3	0		2	44,7	231	
Gävleborg	12	31,4	2,9	1,6	2,1	1,6		15,4	71		22,2	31	3	2		50,0	247	
Västernorrland	34,1	17,8	3,2	3,0	3,9	11,6	0,1	13,2	60		15,6	10	2	0	38,9	1	42,2	257
Jämtland	33,5	19,5	8,3	1,4	3,9	22,3		13,5	51	1,6	13,0	10	0	1	51,2		36,9	267
Västerbotten	53,8	33,0	9,6	0,9		7,1		39,1	75	0,4	47,0	12	2	0	176,1	2	35,6	493
Norrbottnen	60,8	24,6	4,3	1,9	1,9	44,3		40,0	52		32,3	6	1	0	112,5		63,4	445
Summa	223	210	42,8	25,5	23,1	120,6	2,9	289,4	588,1	5,4	130	657	120	27	378,7	76	929	3848

Källa: Näringsdepartementet och Nutek. Tabellen innehåller endast uppgifter om stödformer för vilka utredningen erhållit en länsvis redovisning av utfallet under 2001. Pga. avrundningar stämmer inte summeringarna av vissa kolumner.

* I Kalmar, Gotlands, Skåne och Västra Götalands län, som omfattas av försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning, fattar kommunala organ (SSO) beslut om regionalpolitiska företagsstöd

Tabellerna 4.1 och 4.2 innehåller både bidrag och lån. Bidragen finansieras framför allt med statliga budgetmedel. De regionalpolitiska företagsstöden finansieras i begränsad omfattning även via EU:s strukturfonder. Utlåningen sker till stor del från statliga fonder som redovisas utanför statsbudgeten. I tabellen nedan redovisas ett antal statliga fonder med inriktning på företagsutveckling.

Tabell 4.3. Statliga fonder med inriktning på företagsutveckling

Fond	Behållning 2001	Avkastningskrav	Nyutlåning 2001
Almis lånefond. Utlåningen sker på kommission av de regionala Almibolagen.	Lånefond 3617 mkr, varav 2172 mkr utlånat. (Almis egna kapital 4197 mkr)	Kapitalet skall hållas nominellt intakt.	825 mkr
Norrlandsfonden	Eget kapital 923 mkr (Tillgångar 1281 mkr varav 665 mkr i omsättningstillgångar)	Kapitalet skall hållas nominellt intakt.	130 mkr
Industrifonden	Eget kapital 3840 mkr (Tillgångar 3911 mkr varav 2503 mkr i omsättningstillgångar)	Regeringen har i prop. 1994/95:150 uttalat att stiftelsens kapital skall hållas nominellt intakt. Något motsvarande krav finns inte i stadgar eller förordning för stiftelsen. Styrelsen har tolkat stadgarna på ett sådant sätt att de uppfyller stiftelsens ändamål genom att ha ett internt avkastningskrav på fem procent per år.	Nyutlåning 2000/2001: 469 mkr (varav 45 mkr till regionala riskkapitalbolag)
Stiftelsen innovationscentrum (SIC)	Eget kapital 261 mkr (Totalt kapital 396 mkr, varav 46 mkr i omsättningstillgångar)	Stiftelsens kapital kan förbrukas under de tio år (1994–2004) som stiftelsen skall verka.	80 mkr
Teknikbrostiftelserna	Stiftelserna tillfördes ett kapital i form av aktier ett värde av sammanlagt en miljard kronor.	Kapitalet skall bibehållas intakt fram till utgången av 2007 då stiftelserna skall avvecklas och det ursprungliga kapitalet återbetalas till staten	(uppgift saknas)

4.1.1 Definitioner

Utredningen har valt att använda de delar av Nuteks finansieringsdatabas, som i dessa sammanhang är relevanta som utgångspunkt för redovisningen av olika stödformer.

Utredningen har för att redovisningen skall vara överblickbar valt att göra samma uppdelning av stödformerna som Almi använder sig av. Utgångspunkten är dels vilken typ av insats det är fråga om, dels vilken typ av företag man vänder sig till. Almi använder sig av följande definitioner. Med *nya och unga företag* avses företag, som är yngre än tre år. Med *växande* företag avses företag, som är äldre än tre år. Med *innovatörer* menas personer och företag med nya idéer och produkter. I sammanställningen nedan har utredningen först tagit upp sådana stöd som är förbehållna företag som är yngre än tre år, och därefter tagit upp andra stödformer. Naturligtvis kan även företag som är yngre än tre år använda samtliga stödformer som är tillgängliga även för äldre företag.

Parallellt med utredningens arbete har Närings- och Utbildningsdepartementen bedrivit ett internt projekt för att analysera utbildningens och forskningens roll för tillväxten. I september 2002 gav regeringen uppdrag till Vinnova att analysera och föreslå åtgärder för att öka kommersialiseringen av forskningsresultat vid universitet och högskolor.

Utredningen har inte gjort någon mera fördjupad analys av de många aktiviteter som pågår inom och i anslutning till högskolor och universitet för att kommersialisera de produkter och idéer som uppstår i forskarvärlden. Genom den avgränsning av utredningens uppdrag som gavs i direktiven ingår detta inte heller i utredningsuppdraget.

I sammanställningen redovisas åtgärder för företagsutveckling som finns permanent. EU-projekt och verksamheter som bedrivs på lokal och regional nivå utan någon nationell samordning har därför inte tagits med i sammanställningen.

4.2 Finansieringsformer för nya och unga företag samt innovatörer

Med finansiering menas i detta sammanhang i princip alla former av medel som utbetalas till företag till stöd för deras utveckling. I sammanställningen ingår därför både direkta bidrag, olika former av lån och insatser i form av ägarkapital i företagen (riskkapital). Eftersom offentliga lån ofta har en subventionerad ränta eller är förenade med klausuler som gör att de ibland helt eller delvis skrivs av, är det i praktiken svårt att dra en klar gräns mellan lån och bidrag. Gränsen mellan lån och riskkapital är inte heller glasklar, eftersom lån ibland kan konverteras till ägarkapital.

Vad gäller t.ex. Almis finansieringsverksamhet, så sker en stor del av stödet till företagen genom att Almi hjälper dem att ta kontakt med banker och andra kommersiella finansiärer. Almi bistår också med kreditbedömningar och värderingar. I de flesta fall kombineras Almis egna lån med lån från andra finansiärer. Almis finansieringsverksamhet är i dessa avseenden också ett stöd till företagsutvecklingen genom den förmedlingsverksamhet och kreditbedömning som görs, även om själva lånet ges på helt marknadsmässiga villkor. Denna form av stöd ingår inte i sammanställningen.

I praktiken är så gott som samtliga stöd förbehållna företag som ryms inom EU:s definition av små- och medelstora företag.

Tabell 4.4. Finansiering för nya och unga företag samt innovatörer

Stödform	Beloppsgränser	Andel av investeringen	Antal 2001	Volym 2001
Almi Företagarlån till kvinnor* (lån)	50 000 – 150 000 kr	Max 50 procent av kap.behov	324	27 mkr
Almi Företagarlån till unga företagare* (lån)	50 000 – 150 000 kr	Max 50 procent av kap.behov	304	9,1 mkr
Almi Nyföretagarlån (lån)	50 000 – 1000 000 kr	Max 30 procent av kap.behov	556	111 mkr**
Almi Företagarlån*(lån)	max 250 000 kr	Max 50 procent av kap.behov	(start 2002)	
SIC Villkorslån till kommersiella utvecklingsprojekt (lån)	max 400 000 kr	100 procent av styrkta kostnader	481	80 mkr
SIC/Almi Innovationsbidrag (bidrag)	max 36 900 kr		2 200	31 mkr
LAN Stöd till start av näringsverksamhet (bidrag)	(6 mån motsvarar max omkring 95 000 kr)	(Motsvarande A-kassa, högst 730 kr per dag)	10 036	929 mkr
Nutek/Industrifonden/länsstyrelsen Sådofinansiering (lån)	250 000 – 2 000 000 kr	Högst 50 procent av investeringen	95 17	Nutek 76 mkr Lst 2,9 mkr

* Almis företagarlån till kvinnor och företagarlån till unga företagare kommer under hösten 2002 att ersättas av ett nytt företagarlån med i stort sett samma villkor men som är tillgängligt för alla oavsett kön och härkomst

** Dessutom förmedlade Almi lån (från banker) på 496 mkr under 2001.

4.2.1 Almis företagarlån till kvinnor och Almis företagarlån till unga företagare

Almis företagarlån till kvinnor är en finansieringsform till företag som ägs av en eller flera kvinnor, oavsett företagsform och bransch. Både nystartade och befintliga företag kan söka lånet.

Almis lån till unga företagare syftar till att underlätta och stimulera unga människors företagande. Företagen skall vara helägda och drivas av en eller flera personer i åldern 18–35 år. Både nystartade och befintliga företag kan söka lånet. För båda låneformer gäller att företaget skall kunna ge en tillfredsställande lönsamhet inklusive en normal lön till ägaren/ägarna. Lån kan beviljas för rörelsekapital och investeringar vid nyetableringar eller expansion, inte för förlusttäckning eller avlyft av befintliga krediter. Verksamheten skall

bedömas kunna ge uthållig lönsamhet. I bedömningen av lånet läggs särskilt stor vikt vid företagets möjligheter att växa.

Lånet får täcka högst 50 procent av det beräknade kapitalbehovet. Resterande del skall täckas av företagaren, bank eller annan finansör som Almi godkänt. Lån beviljas med minst 25 000 kr och maximalt 150 000 kr och lämnas enbart om finansieringen inte bedöms kunna ske på den allmänna kapitalmarknaden.

Lån till unga företagare kan innefatta en lägre räntesats och amorteringsfrihet de första åren. Lånet kan vara amorteringsfritt i högst två år. Lånet löper med Almis basränta under det första året. Därefter är räntan Almis basränta plus fyra procentenheter.

Almis finansieringsformer kommer att förändras under hösten 2002. Företagarlånen till kvinnor resp. unga företagare kommer att ersättas av ett nytt företagarlån som ges oberoende av ålder, kön och härkomst, och med en höjning av maxbeloppet till 250 000 kr.

4.2.2 Almis nyföretagarlån

Nyföretagarlånet är en finansieringsform som skall underlätta och stimulera nystart av företag. Lånet vänder sig till personer som inte redan driver företag. Företagaren skall ha branschfarenhet, nödvändiga kunskaper samt de personliga egenskaper som behövs för att framgångsrikt driva företaget. Förutsättningar för uthållig lönsamhet och goda marknadsmöjligheter skall finnas. Företaget skall ha en uttalad vilja att växa.

Lånet är amorterings- och räntefritt i två år och får täcka högst 30 procent av det beräknade kapitalbehovet, och den egna insatsen skall uppgå till minst 10 procent. Resterande kapitalbehov finansieras av bank eller annan finansör som Almi godkänt.

Minsta lånebelopp är 50 000 kr, vilket innebär att det totala kapitalbehovet måste vara minst 167 000 kr. Företagarens egen insats och bank står för den största delen av finansieringen.

4.2.3 Länsarbetsnämnden (LAN) Stöd till start av näringsverksamhet

Stödet till start av näringsverksamhet, ("starta eget") är en arbetsmarknadsåtgärd som riktas till den som är eller riskerar att bli arbetslös, fyllt 20 år och är anmäld som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen. I stödområdena (både A och B) kan stödet också ges till personer som inte är arbetslösa eller arbetssökande.

Syftet med stödet är att underlätta start av näringsverksamhet. Bidrag kan lämnas till arbetssökande som har en affärsidé som bedöms ha goda förutsättningar att ge tillfredsställande lönsamhet och varaktig sysselsättning.

Stödet utgörs av en ersättning som motsvarar arbetslöshetsersättningen, lägst 320 och högst 730 kronor per dag. Om rätt till ersättning saknas lämnas bidrag med 183 kronor per dag. Bidragstiden är normalt sex månader men kan förlängas med högst sex månader om det finns särskilda skäl. Bidraget är skattepliktigt och ATP-grundande.

Under 2001 beviljades 10 036 personer stöd till start av näringsverksamhet, till en kostnad av totalt 929 mkr. Det gör stödet till en av de absolut största näringspolitiska åtgärderna, även om syftet med åtgärden främst är arbetsmarknadspolitisk.

4.2.4 Nutek/Industrifonden/länsstyrelsen Såddefinansiering

Nutek och Industrifonden samarbetar om finansiering i tidiga utvecklingsstadier, vilket ofta kallas såddefinansiering

Fram t.o.m. 2001 hade Nutek anslag för såddefinansiering. I stället har Nutek på uppdrag av regeringen träffat ett avtal med Industrifonden och utvecklat en arbetsmodell som innebär att Industrifonden från den 1 januari 2002 kan fatta beslut om såddefinansiering efter förslag från Nutek. Beredningen av ansökningarna sker alltså fortfarande inom Nutek. Avtalet mellan Nutek och Industrifonden innebär inte att Industrifonden har tagit på sig något ansvar för att bevilja ansökningarna på samma villkor som Nutek tidigare gjorde. Såddefinansieringen vänder sig till nystartade företag som vill växa genom offensiva satsningar på nya produkter, processer och system som kan bli kommersiellt betydelsefulla.

Finansieringen sker genom lån med ränta och/eller royalty. Finansiering kan även ske genom egen kapitalinsats, det vill säga att

Industrifonden köper aktier i bolaget och blir ägare. Industrifonden kan också gå in med konvertibla lån eller lån med option för att förvärva aktier. Industrifonden medverkar också i riskkapitalsatsningar i nära anslutning till universitet och högskolor.

Medfinansiering med minst 50 procent av det externa finansieringsbehovet skall finnas. Medfinansieringen skall vara i form av kontanter. Amortering på lånet startar när projektet genererar intäkter. För lån betalas räntan löpande.

Under 2001 beviljade Nutek 95 ansökningar om sammanlagt 76,5 mkr. Även länsstyrelserna har möjlighet att bevilja såddfinansiering inom sina anslag. Under år 2001 beviljades sådan finansiering med 2,9 mkr.

4.2.5 SIC Villkorlån till kommersiella utvecklingsprojekt

Stiftelsen Innovationscentrum (SIC) erbjuder finansiering genom villkorlån på maximalt 400 000 kr för kostnader för patent-, mönster- och varumärkesskydd, konstruktionskostnader, design, prototyper och för kostnader för avtal m.m. Syftet med stödet är att främja och uppmuntra alla slags innovationsprojekt samt kommersiella utvecklingsprojekt. Stöd kan sökas för innovationer inom alla branscher (dock ej för rena forskningsprojekt).

Lånen kräver normalt enbart säkerhet i projektet och är ränte- och amorteringsfritt de tre första åren. Om hälften av lånet återbetalats efter tre år har regelmässigt resten av lånet avskrivits. För lån som beviljats från den 1 oktober 2002 gäller dock 100 procent återbetalning med 5 års amortering.

Om projektet inte är lyckosamt kan man ansöka om uppskov med återbetalningen eller att få hela lånet avskrivet.

4.3 Finansieringsformer tillgängliga även för företag som är äldre än tre år

I detta avsnitt redovisas finansieringsformer som är tillgängliga även för företag som är äldre än tre år.

Tabell 4.5. Finansieringsformer som är tillgängliga även för företag äldre än tre år

Stödform	Beloppsgränser	Andel av investeringar	Antal 2001	Volym 2001
Almi Lån till växande företag (lån)	(inga)	20–30 %	1143	657 mkr ¹
Almi Kreditgarantier (garanti)	(förslag kommer hösten 2002)			
IUC Produktutvecklingsprojekt (lån)	max 200 000 kr per projekt	50 %	188	24,4 mkr
IUC Förstudier för avknoppning (riskkapital)	max 300 000 kr per projekt	100 %	114	15,2 mkr
Industrifonden Finansiering av industriella utvecklingsprojekt (lån eller riskkapital)	minst 2 000 000 kr	50 %	97	469 mkr
Länsstyrelsen/SSO ³ Konsultcheckar (bidrag)	max 100 000 kr	50 %	(ingen uppgift)	25,5 mkr
Länsstyrelsen/SSO ³ Landsbygdsstöd (bidrag eller lån)	max 800 000 kr under tre år	25–75 % (beror på verks. och läge)	(ingen uppgift)	215 mkr ²
Länsstyrelsen/SSO ³ /Nutek Regionalt utvecklingsbidrag (bidrag)		25–75 % (beror på verks. och läge)	29 824	Nutek 170 mkr Lst 223 mkr
Länsstyrelsen/SSO ³ /Nutek Sysselsättningsbidrag (bidrag)	max 200 000 kr per nytt arbetstillfälle		7	Nutek 12,6 mkr Lst 120,6 mkr
Norrlandsfonden Industriell förnyelse och utveckling (lån och garantier)	500 000–25 000 000 kr	50 %	91	130 mkr

¹ Dessutom förmedlade Almi lån på 2604 mkr till växande företag.

² Varav landsbygdsbidrag 210 mkr och landsbygdslån 5,4 mkr.

³ I Kalmar, Gotlands, Skåne och Västra Götalands län, som omfattas av försöksverksamhet, med ändrad regional ansvarsfördelning, fattar kommunala organ (SSO) beslut om regionalpolitiska företagsstöd.

4.3.1 Almis lån till växande företag

Almis lån till växande företag riktas till små och medelstora företag som bedöms vara utvecklingsbara och har viljan och styrkan att expandera. Lånet behöver inte vara bundet till ett visst projekt.

Almi vill ha löpande insyn i och information om företagets utveckling, samt ha en möjlighet att påverka principiellt viktiga beslut. Beslut om finansiering utgår från en bedömning av företagsledningens kompetens och företagets tillväxtkraft. Företagsbedömningen görs av de regionala Almibolagen.

Under 2001 uppgick nytulningen till 657 mkr fördelade på 1 143 företag. Almi har även beviljat kreditgarantier på totalt 21 mkr till banker som finansierar eller ställer garantier till växande företag.

4.3.2 Almi Kreditgarantier

Statliga länegarantier är ett alternativ till direkta statliga lån och har ibland ansetts vara ett mer effektivt sätt att förbättra kredit-tillförseln till små företag. För Almi Företagspartner AB:s del utgjorde garantierna endast cirka fyra procent av bolagets finansiella engagemang under 1999.

Regeringen har tidigare uttalat att användningen av länegarantier bör intensifieras (prop 2001/2002:4).

4.3.3 Industriella utvecklingscentrum (IUC) UPA-medel

IUC-bolagen har träffat s.k. villkorsavtal med Nutek. I avtalen åtar sig bolagen att åt staten genomföra det s.k. UPA-uppdraget: *upp*sökande verksamhet, *pr*oduktutveckling samt förstudier för *avkn*oppning. Målgrupp är i första hand små- och medelstora företag inom framförallt den tekniska sektorn. Även stora företag, myndigheter och andra organisationer är kunder till IUC-bolagen utanför UPA-uppdraget.

För *pr*oduktutvecklingsprojekt kan IUC-bolag lämna villkorlån, dvs. avtalsbindande lån med återbetalningskrav, för 50 procent av kostnaderna, dock med en summa av högst 200 000 kronor per projekt. Affärsmässiga avtal skall skrivas för varje projekt, och IUC-bolagen fungerar alltid som projektkoordinator och ibland som projektledare efter överenskommelse med projektföretagen.

För *förstudier för avknoppning* kan IUC-bolagen gå in med 100 procent av kostnaderna, dock högst 300 000 kronor per projekt, i form av riskkapital. Detta under förutsättning att IUC-bolaget fungerar som interimistisk ägare av idé/produkt och att den av IUC-bolaget, helt eller delvis, utvecklade produkten kommer att säljas vidare på marknaden på affärsmässiga villkor. Överenskommelse om ömsesidiga royalties kan träffas. Avknoppningsidén kan även förvaltas i form av ett nytt företag med någon eller några externa delägare som intressenter.

Under perioden 1997 till 2001 har de 21 IUC-bolagen gjort sammanlagt 7218 registrerade företagsuppsök, vilket lett till att man startat 1 105 produktutvecklingsprojekt och 599 förstudier för avknoppning. Under år 2001 gjordes 188 produktutvecklingsprojekt och 114 avknoppningsprojekt. IUC-bolagen tillhandahåller även tjänster i form av projektledning, teknikutveckling, kompetensutveckling, nyföretagsetablering och företagsutveckling.

4.3.4 Industrifonden Lån och riskkapital till industriella utvecklingsprojekt

Industrifonden erbjuder finansiering till högteknologiska industriella projekt. I vissa fall kan Industrifonden ge garantier eller kapital mot royalty. Industrifonden erbjuder också finansiering med ägar kapital. Målgruppen är små- och medelstora aktiebolag som har sin verksamhet huvudsakligen förlagd till Sverige. Större företag än de som har 250 anställda och 400 miljoner kr i fakturering kan finansieras om det finns särskilda skäl.

Lån ges med högst 50 procent av beräknad kostnad för projektet (större företag högst 40 procent). Löptid och återbetalningsvillkor anpassas till projektets risk och ekonomiska utfall. Lån löper vanligen med marknadsmässig ränta och kan kombineras med omsättningsberoende royalty. Vid misslyckat projekt kan hel eller delvis eftergift medges.

Projekten skall normalt ha ett totalt finansieringsbehov om minst 4 miljoner kr. Lån medges således normalt med minst 2 miljoner kr. För kreditgarantier gäller särskilda villkor.

Medel i form av riskkapital kan tillföras företag genom att fonden, eller ett av fonden helt eller delvis ägt företag, tecknar aktier eller konvertibla skuldebrev. Teckning och förvärv av aktier sker

endast på marknadsmässiga villkor och när det i väsentlig utsträckning bidrar till att lösa ett företags kapitalbehov.

Under verksamhetsåret 2000–2001 tecknade Industrifonden 97 avtal på totalt 469,6 mkr. Tre av dessa var följdinvesteringar i regionala riskkapitalbolag och 365,7 mkr var engagemang i nya bolag. Resterande 58,9 mkr var tilläggsinvesteringar i tidigare engagemang.

4.3.5 Länsstyrelsen/SSO Konsultcheckar

Länsstyrelser samt de regionala självstyrelseorganen (SSO) kan medge bidrag i form av konsultcheckar. Målgruppen är privatägda småföretag som driver verksamhet på marknadsmässiga villkor

Företaget skall stimuleras att köpa konsulttjänster inom områden där man önskar höja sin kompetens. Stöd kan endast lämnas till en verksamhet som bedöms få en tillfredsställande lönsamhet och ge de anställda en varaktig sysselsättning på en ort med goda förutsättningar för verksamheten. Dessutom beaktas om stödet kan komma att påverka konkurrensförhållandena på marknaden.

Konsultinsatserna kan gälla t.ex. marknads-, produktionsutveckling eller miljöcertifiering. Stöd lämnas under förutsättning att det inte är fråga om utgifter för företagets normala drift.

Bidraget medges med högst 50 procent av externa kostnader och med maximalt 100 000 kr.

Det ekonomiska utrymmet för konsultcheckarna varierar mellan de olika länen. Konsultcheckar kan användas för medfinansiering av EU:s strukturfonder.

4.3.6 Länsstyrelsen/SSO Landsbygdsstöd

Landsbygdsstöd kan ges av länsstyrelser samt regionala självstyrelseorgan. Stöd kan ges både som bidrag (landsbygdsbidrag) och som lån (landsbygdslån).

Målgruppen är små och medelstora företag. Syftet är att främja investeringar, öka sysselsättningen och öka eller bibehålla servicen. Bidrag kan därför ges både för s.k. materiella och immateriella investeringar. Stöd lämnas under förutsättning att det inte är fråga om utgifter för företagets normala drift.

Landsbygdsbidrag kan endast lämnas till en verksamhet som bedöms få en tillfredsställande lönsamhet och ge de anställda en varaktig sysselsättning på en ort med goda förutsättningar för verksamheten. Dessutom beaktas om stödet kan komma att påverka konkurrensförhållandena på marknaden.

Beloppet får uppgå till:

- 50 procent för investering i glesbygdsområde eller för investeringar i åtgärder inom ett samverkansprojekt.
- 35 procent för små och medelstora företag.
- 40 procent för investering i sådant område inom stödområde A som inte utgör glesbygdsområde.
- 25 procent för investering i stödområde B samt övriga landsbygdsområden och tätorter som omfattas av EU:s struktur-fondsprogram.

Om landsbygdslån beviljas samtidigt med landsbygdsbidrag får det sammanlagda stödet inte överstiga ett belopp som motsvarar 70 procent av de godkända utgifterna för investeringen och behovet av rörelsekapital.

Landsbygdslån i samband med en investering får lämnas endast om upplåning inte bedöms kunna ske på den allmänna kreditmarknaden. På ett landsbygdslån skall ränta betalas från dagen för utbetalning till låntagaren efter den räntesats som fastställs som referensränta för Sverige av EU-kommissionen. Tiden för återbetalning anpassas i huvudsak efter den ekonomiska livslängden på de tillgångar som skall anskaffas med lånemedlen.

Landsbygdsbidrag får kombineras med andra former av statliga bidrag om maximala stödnivåer inte överskrids. Landsbygdsbidraget kan fungera som medfinansiering av EU:s strukturfonder.

Landsbygdsstödet kan ges dels i stödområden A och B, dels i glesbygdsområden, landsbygdsområden och tätorter som omfattas av EU:s struktur-fondsprogram.

Landsbygdsbidrag får lämnas med högst 800 000 kr under en tre-årsperiod.

4.3.7 Länsstyrelsen/SSO¹/regeringen/Nutek Regionalt utvecklingsbidrag

Regionalt utvecklingsbidrag är ett av de regionalpolitiska företagsstöden och kan ges till företag inom stödområde A och stödområde B. I vissa områden får regionalt utvecklingsbidrag lämnas endast i samband med större investeringar som bedöms vara av strategisk betydelse.

Bidrag kan medges till företag inom följande verksamheter: industriell och industriliknande verksamhet, industriserviceverksamhet, tjänste- och serviceverksamhet med större marknad än den lokala eller regionala, turistverksamhet, framställning av fasta bränslen samt uppförande av lokaler för uthyrning. Stöd kan dessutom ges till annan verksamhet som bedöms få väsentlig betydelse för näringslivet i regionen.

Länsstyrelsen skall i normalfallet avgöra ärenden om det godkända kapitalbehov som ligger till grund för ansökan är högst 25 miljoner kronor. Nutek beslutar i ärenden som omfattar högre belopp och om åtgärder som innebär att en verksamhet flyttas från ett län till ett annat samt i vissa andra fall. Nutek skall, med ett eget yttrande överlämna ett ärende till regeringen om det krävs ett godkännande från Kommissionen, ärendet avser bidrag till affärsverk eller uppdragsmyndigheter, om ärendet är av principiell vikt eller är av stor betydelse.

Regionalt utvecklingsbidrag kan ges för investeringar av olika slag till verksamheter som bedöms bli lönsamma och varaktiga. Regionalt utvecklingsbidrag ges både till hårda och mjuka investeringar. Med hårda investeringar avses till exempel byggnader och maskiner. Med mjuka investeringar avses till exempel produktutveckling, patent, licenser, informationskampanjer och utbildning.

Stödet kan beviljas om det bedöms nödvändigt för att en investering skall komma till stånd. Man kan inte få regionalt utvecklingsbidrag och sysselsättningsbidrag för samma projekt.

Bidraget är maximerat till procentsatser av den godkända investeringen (se nedan). Tre faktorer påverkar procentsatsen: typ av finansiering och företag samt i vilket stödområde företaget verkar. En individuell prövning av stödets storlek görs i alla ärenden.

¹ I Kalmar, Gotlands, Skåne och Västra Götalands län, som omfattas av försöksverksamhet, med ändrad regional ansvarsfördelning, fattar kommunala organ (SSO) beslut om regionalpolitiska företagsstöd.

Hänsyn tas då till bland annat sysselsättning, tillväxt och investeringens betydelse för samhället.

Här följer en översiktlig redovisning av villkoren för regionalt utvecklingsbidrag. För investering i:

- maskiner, utrustning, byggnader etc. kan maximalt 35 procent erhållas i bidrag inom stödområde A respektive 25 procent inom stödområde B.
- patent och licenser kan maximalt 35 procent erhållas i bidrag inom stödområde A respektive 25 procent inom stödområde B.
- informationskampanjer kan maximalt 50 procent erhållas i bidrag inom stödområde A och B.
- allmän utbildning kan maximalt 75 procent erhållas i bidrag inom stödområde A och B.
- särskild utbildning kan maximalt 40 procent erhållas i bidrag inom stödområde A och B.
- utveckling för det konkurrensutsatta stadiet kan maximalt 40 procent erhållas i bidrag inom stödområde A och B.

4.3.8 Länsstyrelsen/SSO²/regeringen/Nutek Sysselsättningsbidrag

Sysselsättningsbidraget kan ges till företag eller annan verksamhet som skapar nya och varaktiga arbetstillfällen. Sysselsättningsbidraget är ett av de regionalpolitiska företagsstöden och ges endast inom stödområde A och B.

Det är i första hand länsstyrelsen som prövar en ansökan om sysselsättningsbidrag. Länsstyrelsen skall lämna över ansökan till Nutek om:

1. företaget bedriver bidragsberättigad verksamhet i flera län
2. länsstyrelsen bedömer det som tveksamt om verksamheten är stödberättigad eller om den är att anse som en nyetablering enligt 15 §
3. länsstyrelsen bedömer det som tveksamt om det till följd av bestämmelserna i 16 § skall lämnas bidrag.

² I Kalmar, Gotlands, Skåne och Västra Götalands län, som omfattas av försöksverksamhet, med ändrad regional ansvarsfördelning, fattar kommunala organ (SSO) beslut om regionalpolitiska företagsstöd.

Länsstyrelsen skall lämna yttrande i ärendet om Nutek beslutar. Regeringen får, om särskilda omständigheter föranleder det, pröva en ansökan om sysselsättningsbidrag.

Sysselsättningsbidraget kan ges till företag inom: industri eller industriliknande verksamhet (med vissa begränsningar inom stålindustri, bilindustri och syntetfiberindustri), industriservice eller tjänster för industriella produktionsprocesser (allmän service av fordon eller byggnader är inte stödberättigade), partihandel som har väsentlig betydelse för industrins utveckling i regionen, uppdragsverksamhet med inriktning mot näringslivet, privat tjänste- och serviceverksamhet som inte inriktar sig till en lokal eller regional marknad, turistverksamhet (i första hand på etablerade turistorter), framställning av fasta bränslen samt pälsdjursuppfödning.

Bidraget kan också ges till annan verksamhet som har avgörande betydelse för näringslivet i regionen, eller verksamhet som på annat sätt har en särskild regional betydelse, samt till ideella organisationer eller intresseorganisationer som utlokaliserar verksamhet från Stockholmsregionen.

En individuell prövning av bidragets storlek görs i alla ärenden. Hänsyn tas då till bland annat sysselsättning, tillväxt och verksamhetens betydelse för samhället. En grundprincip är att ingen skall få mer i bidrag än vad som krävs för att sysselsättningsökningen skall komma till stånd.

Det finns ytterligare krav kopplade till finansieringen, t.ex.:

- Sysselsättningsbidraget lämnas endast vid fasta anställningar.
- Arbetsmiljön måste vara tillfredsställande och anställningsförmåner måste minst vara likvärdiga med tillämpligt kollektivavtal.
- Högst 60 procent av de nyanställda får vara av samma kön.
- Företaget skall erbjuda kompetenshöjande utbildning på minst 125 timmar under de första två åren.

Man kan inte få sysselsättningsbidrag och regionalt utvecklingsbidrag för samma projekt.

Ligger verksamheten i stödområde A är maxbeloppet 200 000 kronor för varje ny årsarbetskraft (för närvarande 1 650 timmar). För stödområde B är maxbeloppet 120 000 kronor per ny årsarbetskraft. Bidragen betalas ut under en femårsperiod, med högre belopp det första året och en gradvis minskning de följande åren.

4.3.9 Norrlandsfonden Industriell förnyelse och utveckling

Norrlandsfonden kan ge garantier och lån till både nya och befintliga tillverkande och tjänsteproducerande företag i Norrland. Syftet är att som finansiär medverka till den industriella förnyelsen och utvecklingen i Norrland. Med Norrland avses Gävleborgs, Jämtlands, Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands län.

Villkorslån kan lämnas till högst 50 procent av kostnaderna. Återbetalningstiden är normalt 3–5 år. Villkorslånet kan ges för bl.a. investeringar i nya produkter eller nya marknader där riskerna kan vara stora men betyda mycket för expansionsmöjligheter.

Vanliga lån har en återbetalningstid på 3–5 år och kan utgå till bl.a. nyetableringar samt investeringar i nya produkter, marknader eller maskiner. Garantier lämnas vanligen till enskilda affärsupp-görelser för bl.a. förskott och fullgörande åtaganden. Lån och garantier ges i intervallet 0,5–25 miljoner kronor.

Norrlandsfondens utlåning minskade under 2001 till följd av konjunkturavmattningen. Under 2001 beviljades krediter till 91 företag med totalt 130 mkr. 49 av låntagarna, eller 54 procent, var nya kunder för fonden.

4.4 Företagarservice

Med företagsservice avses verksamhet av allmän karaktär med begränsad omfattning i tid per kund. Här inräknas även informationstillfällen och seminarier. Nedan görs en närmare beskrivning av de olika rådgivningsinsatserna. Informationen är hämtad från Nuteks finansieringsdatabas, men har kompletterats och uppdaterats genom kontakter med respektive organisation.

Utredningen har sökt få fram uppgifter som beskriver de olika organisationernas verksamheter på ett likartad sätt. Varje organisation arbetar efter sina egna förutsättningar, och mäter verksamhetens resultat och volym på det sätt de själva anser vara mest relevant. Därför är uppgifterna inte jämförbara.

Tabell 4.6. Företagarservice

Stödform	Beskrivning	Antal	Volym 2001 ¹	Omsättning 2001
<i>Nya och unga företag</i>				
Almi Företagarservice	Allmän service och rådgivning	Kontor i varje län	36 700 personer	ca 20 mkr
IFS ⁵ Rådgivning till invandrarföretagare	Rådgivning till invandrare	16 kontor (37 anställda)	2–3000 besök, 25 000 telefonsamtal och 560 startade företag	16 mkr (varav staten 9 mkr, resten övrig off. finansiering)
Jobs&Society Nyföretagarcentrum	Rådgivning vid start av företag	ca 100 kontor (ca 100 rådgivare)	12500 personer, 4200 startade företag	ca 50 mkr (varav 15–20 mkr off. medel)
LKU ⁵ Information om den kooperativa företagsformen	Rådgivning om kooperativ	Kontor i varje län (i vissa fall flera). (80 anställda)	Rådgivning till 1129 grupper, 224 startade företag	ca 46 mkr (varav staten 18 mkr)
Nutek Startlinjen	Telefonrådgivning och hemsida vid start av företag	Telefon och hemsida (8,5 åk)	9600 telefonförfrågningar, 73000 besök på hemsidan	6,1 mkr (ingår i Nutek)
Nutek Företagarguiden Nutek finansieringsdatabasen	Hemsida med information från myndigheter	(5,8 åk)	(47000 besökare på hemsidan)	
<i>Växande företag</i>				
Almi Företagarservice	Allmän service och rådgivning	Kontor i varje län	30 689 personer	ca 24 mkr
EIC ⁵ EU-information och rådgivning för små och medelstora företag	Rådgivning om EU-regler och program, förmedling av affärskontakter m.m.	20 kontor, omkring 30 anställda)	8 000 frågor, 250 seminarier etc.	22 mkr
<i>Innovatörer</i>				
SUF Rådgivning om uppfinningar (har upphört)	Rådgivning om uppfinningar	(omkring 20 personer år 2000)	(10 000 förfrågningar år 2000)	(5 mkr år 2000) ²
Almi/SIC Innovationsrådgivare	Rådgivning i innovationsfrågor	Kontor i varje län (80 rådgivare) ³	18 260 personer	SIC 9 mkr ⁴ Almi 15,5 mkr

¹ Varje organisation har angett verksamhetsvolym med egna mått och definition. Uppgifterna är därför inte helt jämförbara.

² Det offentliga stödet till SUF:s rådgivningsverksamhet har upphört. År 2000 erhöles 2,5 mkr från SIC och 2,5 mkr från Almi.

³ Varav omkring 70 är anställda av Almi.

⁴ Innovation Sverige finansieras delvis av SIC, delvis av Almi och dessutom av andra regionala aktörer.

⁵ Förkortningen förklaras på följande sidor.

4.4.1 Almis företagarservice

Almis företagarservice är av allmän karaktär och avser allmän service och rådgivning med begränsad tid per kund. Almis företagarservice riktar sig såväl till nya och unga företag, växande företag som till innovatörer. Under 2001 nåddes totalt omkring 85 700 personer och företag, varav 28 procent avser deltagare på informationsträffar och seminarier.

4.4.2 Internationella Företagarföreningens (IFS) rådgivning till invandrarföretagare

Internationella Företagarföreningen i Sverige (IFS) hjälper företag och personer med invandrabakgrund, som vill starta eget. Företagaren eller den som vill starta eget vänder sig direkt till närmaste IFS rådgivningscenter.

Genom rådgivningscentren utvecklar IFS invandrarföretag i regionen. Därigenom minskas arbetslösheten bland invandrare. Besökaren får möta en rådgivare (Ethnic Business Advisor) och på klientens hemspråk utvecklas en affärsplan.

4.4.3 Jobs & Society Nyföretagarcentrum

Nyföretagarcentrum ger företag och enskilda personer allmän rådgivning, om hur man startar och driver företag. Rådgivaren fungerar som ett bollplank som testar affärsidén, diskuterar marknaden, hjälper till att göra budget och finansieringsanalys, går igenom lagar, regler och formella krav samt hjälper ibland till med kontakter inom branschen. Rådgivningen är kostnadsfri.

Under 2001 besökte 12 000 personer Nyföretagarcentrum, och 4 200 företag startades. Varje år startas enligt Jobs & Society omkring 10 000 nya företag om insatser även från tidigare års verksamhet räknas med. Efter tre år är 82 procent av företagen fortfarande aktiva, och endast 1 procent har gått i konkurs.

Vid sidan om rådgivaren finns ett nätverk med omkring 3 500 personer och experter från företag, som kan bistå med expertis.

4.4.4 Lokala kooperativa utvecklingscentra (LKU) Information om den kooperativa företagsformen

LKU ger information och rådgivning om kooperativa företagsformer och allt som hör till när man skall starta företag tillsammans, till exempel bedömning av affärsidéer, val av företagsform, utformning av stadgar och kompanjonavtal etc. Verksamheten liknar till stora delar Almis och Nyföretagarcentrums verksamhet, men LKU vänder sig ofta till otraditionella entreprenörer och företagare (t.ex. vid start av kooperativ inom offentlig sektor). Information och rådgivning är i princip kostnadsfri för kunden.

4.4.5 Nutek Startlinjen

Startlinjen, ger kostnadsfri information och vägledning per telefon (020 - 35 10 10) och via e-post (startlinjen@nutek.se) till personer som startar eget företag. Frågorna kan gälla regler och krav vid företagsstarten, registreringar, företagsformer, skatter, finansiering, olika typer av tillstånd etc. samt vägledning till de myndigheter och organisationer som nyföretagaren kan/bör kontakta.

Målgruppen är personer som tänker starta eget företag eller som precis har startat. Företagets ålder bör vara högst ett år. Syftet är att samlad information om att starta företag skall göras mer lättillgänglig och att brist på information inte skall vara ett etableringshinder.

Startlinjen gör inga bedömningar av affärsidéer eller svarar på frågor om det finns någon marknad för en viss produkt eller tjänst etc. När det gäller sådana frågor kan Startlinjen lotsa vidare till regionala och lokala nyföretagaraktörer som arbetar med den typen av individuell rådgivning. Startlinjens aktörsregister innehåller omkring 1 200 myndigheter och organisationer som kan hjälpa till vid en företagsstart eller som i vissa fall måste kontaktas. Kontaktregistret finns även tillgängligt på Nuteks hemsida (www.nutek.se/startlinjen).

Startlinjen tar också fram broschyrer, informationsblad och information som finns tillgängligt på hemsidan. Genom Startlinjen kan även många av de blanketter som behövs för registrering hos Patent- och registreringsverket (PRV) och Skattemyndigheten beställas.

Startlinjen har funnits sedan 1994. Under år 2001 tog Startlinjen emot knappt 9 600 förfrågningar per telefon. Webbplatsen hade samma år drygt 100 000 besökare.

4.4.6 Nutek Företagarguiden

Företagarguiden (www.foretagarguiden.se) är en informations-tjänst för företagare i form av en hemsida på internet. Nutek är ansvarig för hemsidan och samarbetar med ca 30 myndigheter och organisationer som producerar och ansvarar för sin egen information.

4.4.7 Nutek Finansieringsdatabasen

Finansieringsdatabasen drivs av Nutek och finns på Nuteks hemsida (www.nutek.se). Databasen innehåller uppgifter om svenska och nordiska offentliga finansieringsformer, samt vissa finansieringsformer som förmedlas av EU m.fl. I databasen finns även information om organisationer som erbjuder vägledning. Det finns också en särskild databas med information om riskkapitalföretag. Finansieringsdatabasen vänder sig till små- och medelstora företag, samt till personer som är intresserade av att starta eget företag

4.4.8 Svenska uppfinnareföreningen (SUF) Rådgivning om uppfinningar

SUF och dess medlemsföreningar bedrev fram till 2001 rådgivning och kurser för uppfinnare och om uppfinningar och innovationer och produktutveckling. Rådgivarna var personer med breda och djupa egna erfarenheter av uppfinningar och utveckling av innovationer. SUF-rådgivaren kan utgöra "bollplank", dels i det allra första skedet med en ny uppfinnare och/eller en ny uppfinning, dels i arbetet att utveckla en uppfinning/idé till en produkt, samt ge råd, tips och anvisningar om nya kontakter.

SUF:s hittillsvarande rådgivningsverksamhet har i praktiken upphört under 2002 eftersom man inte längre får finansiellt stöd från stiftelsen Innovationscentrum.

4.4.9 SIC/Almi Innovationsrådgivare

1999 startade stiftelsen Innovationscentrum (SIC) och Almi en organisation med ett regionalt nätverk med rådgivare för uppfinnare och innovatörer som fick namnet Innovation Sverige. I varje län finns ett kontor med diplomerade rådgivare som ger kostnadsfri hjälp genom bedömning av idéer, patentansökningar m.m. Innovationsrådgivarna kan också bevilja innovationsbidrag (upp till ett basbelopp) för projektets startfas.

SIC och Almi har gemensamt ansvaret för utvecklingen av det regionala innovationssystemet. Ett steg har varit att bilda en kvalitetsgrupp och att genomföra diplomeringar av aktörerna inom systemet.

4.4.10 Euro Info Center (EIC) EU-information för små och medelstora företag

EIC ger information och vägledning till företag i EU-relaterade frågor. EIC förmedlar affärskontakter och erbjuder företagen att göra affärer i Europa genom att delta i olika business to business evenemang. Rådgivarna svarar på frågor om EU-finansiering, euron, moms, EU-lagstiftning, offentlig upphandling, CE-märkning, marknadsetablering, IT & elektroniska affärer samt konkurrensregler. EIC-nätverket arbetar i arbetsgrupper både på svensk och europeisk nivå för att kunna upprätthålla specialkunskap inom de olika områdena. Informationen är som regel kostnadsfri och kan fås från något av de sju regionala Euro Info Centre (EIC) som finns över hela Sverige.

4.5 Affärsutveckling

Med företagsutveckling avses mera fördjupade rådgivnings- och konsultinsatser. Syftet kan vara att utveckla affärsidéer eller produkter, marknadsundersökningar, personalutbildning, organisationsutveckling etc.

Tabell 4.7. Insatser för affärsutveckling

	Beskrivning	Antal	Volym 2001	Kostnad 2001
Almi Affärsutveckling	Fördjupade insatser på uppdrag av kund, varav: <i>Växande företag</i> <i>Nya/unga företag</i> <i>Innovatörer</i>	Ett kontor per län	Sammanlagt 15 500 företag: <i>8707</i> <i>5237</i> <i>1484</i>	ca 101 mkr
IUC Uppsökande verksamhet	Möjlighetsanalys och projektinitering	21 bolag	1085 uppsök	16,3 mkr
Länsstyrelsen Regional projektverksamhet	Projekt	Ett kontor per län	(ingen uppgift)	289,4 mkr

4.5.1 Almis affärsutveckling

Med Almis företagsutveckling avses mera fördjupade rådgivnings- och affärsutvecklingsinsatser. Syftet kan vara att utveckla affärsidéer eller produkter, marknadsutveckling, personalutbildning, organisationsutveckling etc. Almi har verksamhet riktad till såväl innovatörer som nya och unga företagare och växande företag.

Almibolagen bedriver uppsökande verksamhet bland företagen i länet och besöker företag som ser ut att ha förutsättningar att växa. Företagen kan också själva ta kontakt med Almi. Almis konsulter kan då erbjuda hjälp med en kombination av finansiering och rådgivning.

Almis rådgivning och konsultverksamhet har ett uttalat mål att komplettera marknadens utbud, dvs. att de skall erbjuda konsultinsatser endast där det inte finns ett tillfredsställande utbud anpassat till de små och medelstora företagens behov. Detta innebär också att omfattningen av Almis rådgivning skiljer sig i hög grad mellan olika delar av landet, med en mycket liten verksamhet i de största städerna och mera omfattande verksamhet i andra delar av landet. Många Almibolag använder EU-medel som ett sätt att finansiera delar av verksamheten inom affärsutvecklingsprogrammen. Möjligheten att delfinansiera verksamheten med hjälp av EU-medel varierar naturligtvis mellan de olika Almibolagen, liksom uppdragen som projektledare för sådana projekt.

Almi har ett flertal egna utvecklingsprogram, bl.a. för ledarutveckling ("Lift"), marknadsutveckling ("Se till din marknad"), styrelseutveckling, kompetensutveckling, kvalitetssäkring, miljöledning och mentorprogram. De regionala Almibolagen kan själva avgöra vilka program de vill erbjuda utifrån kundernas behov och efterfrågan. De flesta Almibolag erbjuder även program som riktas mot internationell marknadsutveckling, t.ex. genom Euro Info Center och Exportcentrum.

4.5.2 IUC Uppsökande verksamhet

IUC:s uppsökande verksamhet – inom ramen för UPA-uppdraget – riktar sig till små- och medelstora företag inom framförallt den industriella sektorn. Även stora företag, offentliga myndigheter och andra organisationer är kunder vid IUC-bolagen utanför UPA-uppdraget.

I den uppsökande verksamheten kan IUC bidra med kostnadsfri hjälp i form av möjlighetsanalyser och projektinitering motsvarande 3-4 arbetsdagar. Därefter kan ytterligare stöd ges till produktutveckling samt förstudier för avknoppning (se sammanställningen av finansiella stöd).

4.5.3 Länsstyrelser/SSO³/Regionorgan Regional projektverksamhet

Stöd kan ges till projekt som syftar till att främja näringslivets tillväxt och den regionala utvecklingen i respektive län. Projektet skall vara av allmänt intresse för näringslivet i regionen. Särskilt prioriteras insatser i stödområdena, glesbygder och i skärgården.

Projektmedel lämnas inte som enskilt företagsstöd utan endast för allmänt näringsbefrämjande åtgärder.

Projektmedlen utgör den ekonomiska grunden för en stor del av arbetet med tillväxt och inomregional balans. Projektmedlen används även som medfinansiering av strukturfondsprojekt.

Medlen för projektverksamhet får inte användas som en allmän resurs i länet eller för åtgärder som skall bekostas genom annan statlig finansiering. De får inte användas till åtgärder som omfattas

³ I Kalmar, Gotlands, Skåne och Västra Götalands län, som omfattas av försöksverksamhet, med ändrad regional ansvarsfördelning, fattar kommunala organ (SSO) beslut om regionalpolitiska företagsstöd.

av regionalpolitiskt företagsstöd, landsbygdsstöd eller stöd till kommersiell service. Medlen får inte användas som driftstöd eller för att ensamma finansiera verksamhet som bedrivs av någon annan. Om medlen används för att tillsammans med en privat intressent samfinansiera en regional utvecklingsåtgärd får medlen avse högst 50 procent av kostnaderna för åtgärden.

Utbetalning sker som regel i efterhand efter redovisning av nedlagda kostnader. Länsstyrelsen och i försökslänen självstyrelseorganen, beslutar om projektmedel.

I de län där kommunala samverkansorgan bildas fattar dessa beslut om regional projektverksamhet.

5 Dagens centrala och regionala organisation för företagsutveckling

Det finns en stor mängd myndigheter, stiftelser och andra organisationer som har till ändamål att hjälpa företag att utvecklas. De flesta är statliga, men det finns även mer eller mindre privata organisationer. Flera av de dessa finansieras ofta helt av offentliga medel, samtidigt som vissa statliga aktörer arbetar helt på marknadens villkor.

Utredningen har endast tagit med aktörer som kan sägas ingå i det nationella systemet för företagsutveckling. Enskilda organisationer, som endast verkar inom ett län och med tidsbegränsade projekt som t.ex. EU-projekt, har inte tagits med i sammanställningen.

Flera aktörer är lösa nätverk av mer eller mindre fristående organisationer, som under ett gemensamt namn eller koncept bedriver verksamheter som kan se mycket olika ut i olika län. I flera fall består nätverken av olika typer av organisationer, vilket i så fall framgår av beskrivningarna.

5.1 Avgränsning

Utredningen har i kapitel 4 beskrivit de viktigaste insatserna för företagsutveckling på regional nivå. Utredningen beskriver i detta kapitel de aktörer – statliga och andra – som hanterar och beslutar om dessa insatser.

Utredningen har delat in instanserna i tre huvudgrupper – statliga aktörer, andra aktörer som i hög grad finansieras med statliga medel och övriga aktörer.

Följande aktörer beskrivs:

Statliga aktörer

- Almi Företagspartner AB
- Delegationen för utländska investeringar i Sverige (ISA)
- Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS)
- Länsarbetsnämnder (LAN)
- Länsstyrelser
- Regionala självstyrelseorgan
- Stiftelsen Industrifonden
- Stiftelsen Innovationscentrum (SIC)
- Verket för näringslivsutveckling (Nutek)
- Verket för innovationssystem (Vinnova)
- Stiftelsen Norrlandsfonden

Aktörer som i hög grad finansieras med statliga medel

- Internationella företagarföreningen i Sverige (IFS)
- Euro Info Center (EIC)
- Industriella utvecklingscentra (IUC)
- Lokala kooperativa utvecklingscentra (LKU)
- Sveriges exportråd

Övriga aktörer

- Connect Sverige
- Stiftelsen Svensk Industridesign (SVID)
- Stiftelsen Jobs and Society
- Svenska Uppfinnareföreningen (SUF)
- Teknikbrostiftelserna

5.2 Statliga aktörer

5.2.1 Almi Företagspartner AB

Almi Företagspartner AB bildades 1994 genom att de dåvarande utvecklingsfonderna ombildades från länsvisa stiftelser till aktiebolag i en koncern med ett av staten helägt moderbolag. Syftet med bolagsbildningen var att skapa en mer slagkraftig organisation som var bättre anpassad till näringslivets krav. Bildandet av en koncern skulle underlätta samordningen av insatserna runt om i landet och ge möjlighet till en effektivare administration och förvaltning av statliga lånemedel samt en ökad samverkan med andra statliga organ och det privata näringslivet.

Organisationsform

Almi Företagspartner AB:s moderbolag är helägt av staten (Näringsdepartementet). I varje län finns ett dotterbolag. Moderbolaget äger 51 procent (med några undantag) av aktierna i de 21 dotterbolagen, ett i varje län. Övriga aktier i dotterbolagen ägs av respektive lands-ting och i något fall även av kommuner.

Styrande dokument

Bolagsordning, ägardirektiv, lag och förordning.

Ledning

Moderbolagets styrelse utses av regeringen. Styrelsen är till sin sammansättning nästan identisk med Nuteks styrelse. Dock är Nuteks generaldirektör styrelseordförande i Almi och ledamot i Nuteks styrelse. På motsvarande sätt är ordföranden i Nutek ledamot i Almis styrelse. Sju av de övriga åtta styrelseledamöterna i Almi sitter också i Nuteks styrelse.

Antal anställda

Almikoncernen har 519 anställda, varav ca 30 på moderbolaget.

Tabell 5.1. Finansiering av Almis verksamhet

	Miljoner kr	Andel (procent)
Intäkter från finansieringsverksamheten (netto efter kreditförluster samt inkl. finansförvaltningen)	136 mkr	21,8
Offentlig finansiering:	303 mkr	48,6
Driftsanslag från staten	60 mkr	
Driftsanslag från landsting och kommuner	138,8 mkr	
Övriga anslag	30,2 mkr	
Projektintäkter	74 mkr	
EU-intäkter	52 mkr	8,3
Konsultintäkter	34 mkr	5,5
Övriga intäkter	11 mkr	1,8
Summa intäkter	536,0 mkr	85,9
Årets förlust	87,9 mkr	14,1
Verksamhetens kostnader	623,9 mkr	100,0

Källa: Almis årsredovisning 2001, egna beräkningar

Verksamhet

Almis regionala bolag arbetar med information och rådgivning, konsultinsatser samt finansiering. Det övergripande målet för Almis aktiviteter är att bidra positivt till kundföretagens tillväxt. Verksamheten anpassas efter de regionala förutsättningarna, bl.a. bedriver många Almibolag delar av verksamheten i projektform för att på så vis kunna utnyttja EU-medel till finansiering av verksamheten.

En viktig del av Almibolagens verksamhet är att hjälpa nya och expanderande företag att finansiera sina investeringar. Detta sker både genom Almis egen finansiering och genom förmedling av finansiering från andra finansiärer som banker, Norrlandsfonden, länsstyrelser, riskkapitalbolag etc. Almi gör kreditbedömningar och hjälper företagen med kontakterna med övriga finansiärer. I de flesta fall blir lösningen en kombination där Almi går in som del-finansiär och tar en högre risk än andra.

Almis finansieringsverksamhet är uppbyggd så att vart och ett av de 21 regionala bolagen lånar ut pengar på kommission från moderbolagets lånefond. Det innebär att de har rätt och skyldighet att i

eget namn, men för moderbolagets räkning, bereda, besluta och följa upp krediterna i sin region. Alla kreditbeslut fattas regionalt, men dotterbolagen skall samtidigt följa den finansieringsinstruktion som moderbolaget tagit fram.

Den tid som läggs ned på finansiering i dotterbolagen motsvarar enligt Almi ca 120 heltidstjänster. Låneadministrationen för koncernen sköts av en enhet i moderbolaget med ca 20 medarbetare och dessutom finns 4 personer som bland annat ansvarar för förvaltning av lånefonden och uppföljning, kontroll och utveckling av dotterbolagens låneverksamhet.

Almis lånefond uppgår till drygt 3,6 mdr, varav 2,2 mdr är utlånat. Avkastningskravet på lånefonden innebär att kapitalet skall hållas nominellt intakt. Lånefonden ägs och förvaltas av moderbolaget, och utlåningen sker på kommission av de regionala dotterbolagen. Nyutlåning 2001 var 825 mkr. Under 2001 finansierade Almi i genomsnitt en fjärdedel av de finansieringslösningar man förmedlade.

Almi har övertagit driftsansvaret för SIDA:s Start Syd och Start Öst-lån. Därutöver har avtal träffats med Industrifonden om förmedling av ägarkapital och lån till projekt i tidiga skeden. Almi har också träffat ett avtal med stiftelsen Innovationscentrum (SIC), som innebär att Almi tar över och regionaliserar beslutanderätten för innovationslånen.

Almi har också som enda statliga kreditgivare träffat ett avtal om riskavtäckning med Europeiska Investeringsfonden (EIF) som innebär att EIF ersätter en tredjedel av Almis kreditförluster. Almi har därmed kunnat utöka sin finansiering till att omfatta fler företag, utan att detta försämrat resultatet. Totalt kommer garantin att ge 49 mkr i stöd från EU:s småföretagsprogram.

5.2.2 Delegationen för utländska investeringar i Sverige (Invest in Sweden Agency, ISA)

ISA bildades den 1 juli 1995 och kom igång med sin operativa verksamhet den 1 januari 1996.

Organisationsform

Statlig myndighet.

Styrande dokument

Förordning och regleringsbrev.

Ledning

Styrelsen (som benämns delegation) utses av regeringen och generaldirektör.

Antal anställda

85 personer, motsvarande 59 årsarbetskrafter.

Finansiering av verksamheten

Statliga anslag för grundverksamheten 56,8 mkr, bidrag från olika myndigheter (främst Näringsdepartementet) för särskilda ändamål 19,7 mkr och projektverksamhet (såväl privat som offentlig finansiering) 31,1 mkr för 2002.

Verksamhet

ISA:s huvuduppgift är att söka få utländska direktinvesteringar till Sverige och att på olika sätt bistå utländska investerare i deras val av etableringsplats. Verksamhet bedrivs både i Sverige och utomlands. Huvudkontoret är förlagt till Stockholm. ISA har tre egna utlandskontor i London, New York och Tokyo samt representationskontor i Helsingfors, Köpenhamn, Los Angeles, Milano, Seoul, Taipei och Kina. ISA genomför även projekt i andra länder i samarbete med ambassader och andra aktörer.

ISA har etablerat en "regional agency" med sex regioner. Dessa har politiskt mandat att företräda regionen samt tillräckligt med kompetens och resurser för de krav investerarna ställer på en regional organisation. Regionala investeringsfrämjare finns på olika håll i landet. Detta är personer, rekryterade och placerade i regionerna, där ISA betalar halva lönen. De regionala investeringsfrämjarna skall kunna representera både regionen och ISA när så är lämpligt.

5.2.3 Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS)

ITPS bildades den 1 januari 2000 av delar av det tidigare Närings- och teknikutvecklingsverket och Statens institut för regionalforskning. Även stiftelsen Sveriges Tekniska attachéer fördes in under ITPS.

Organisationsform

ITPS är en statlig myndighet.

Styrande dokument

Instruktion se SFS 2000:1133.

Ledning

Styrelse som utses av regeringen, generaldirektör

Antal anställda

Ca 50 personer.

Finansiering av verksamheten

ITPS finansieras med statliga budgetmedel, omkring 70 mkr per år.

Verksamhet

ITPS har till uppgift att utveckla och tillhandahålla kunskapsunderlag för tillväxtpolitiken genom att genomföra analyser av den ekonomiska utvecklingen som underlag för näringspolitik, regional utvecklingspolitik och innovationspolitik. Institutet skall granska och förmedla kunskap om den internationella utvecklingen, bidra till att utveckla processen med de regionala tillväxtavtalen och förmedla kunskap om genomförandet av EG:s strukturfonder ur ett analytiskt perspektiv. ITPS skall initiera, beställa och utvärdera

närings-, innovations- och regionalpolitiskt motiverade åtgärder och tillhandahålla statistik för forskare och utredare.

Myndigheten har sitt säte i Östersund. Verksamhet bedrivs även i Stockholm och på utlandskontor i USA och Japan.

5.2.4 Länsarbetsnämnderna

Länsarbetsnämnden och de lokala arbetsförmedlingarna har till uppgift att arbeta för tillväxt och full sysselsättning genom att verka för en väl fungerande arbetsmarknad och värna de svaga grupperna på arbetsmarknaden.

Stöd till start av näringsverksamhet infördes 1 juli 1984 som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd (då under namnet Starta eget). Fram till 1993 användes bidraget mera sällan, men blev en prioriterad verksamhet från juli 1993.

Organisationsform

Länsarbetsnämnderna finns i varje län och är statliga regionala myndigheter. Arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnderna bildar tillsammans arbetsmarknadsverket. Arbetsförmedlingarna är länsarbetsnämndernas lokala kontor.

Styrande dokument

Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) är den centrala myndigheten, som beslutar om inriktning och mål för länsarbetsnämndernas verksamhet.

5.2.5 Länsstyrelserna

År 1634 reformerades den svenska statsförvaltningen av Axel Oxenstierna och länsstyrelserna inrättades. Som chef tillsattes en landshövding i varje län. Under de snart 400 år som länsstyrelsen funnits har dess roll och uppgifter förändrats genomgripande.

Länsstyrelserna skall verka utifrån den grundläggande uppgiften att vara statens regionala företrädare och samordningsorgan i de frågor som statsmakterna lagt på länsstyrelsen. Länsstyrelserna har

uppgifter inom drygt 20 (av totalt 47) politikområden. De största verksamheterna utgörs av naturvård/miljöskydd, lantbruk och regionalpolitik.

Organisationsform

Länsstyrelserna är statliga myndigheter, direkt underställda regeringen med samma ställning som centrala myndigheter och verk.

Styrande dokument

Instruktion.

Ledning

Länsstyrelsens högste chef är landshövdingen och det högsta beslutande organet är en styrelse som utses av landstingen. Från den 1 januari 2003 kommer styrelsen att utses av regeringen. Även de nuvarande försökslänen, som i dag inte har någon styrelse, kommer att få styrelse.

Antal anställda

Drygt 5 000 personer.

Tabell 5.2. Antal årsarbetskrafter som arbetar med företagsstöd

	2000	2001
Norrbottnens län	10	9,5
Västernorrlands län		7,8
Västerbottens län	6,6	7,5
Jämtlands län	7	7
Örebro län	5,6	6,4
Dalarnas län	4,4	5,3
Gävleborgs län	4,45	4,45
Blekinge län	3,47	2,96
Värmlands län	3,2	2,8
Jönköpings län	2,5	2,4

Östergötlands län	2,35	2,15
Västmanlands län	2,3	1,7
Södermanlands län	1,5	1,5
Uppsala län	0,9	0,9
Kronobergs län	0,8	0,9
Stockholms län	0,5	0,5
Hallands län	0,25	0,2
Summa	55,82	63,96

Källa: Länsstyrelserna

Verksamhet

Länsstyrelsen arbetar med frågor inom många sakområden, bl.a. med stöd till företagsutveckling. I kapitel 4 redovisas detta utförligt. Länsstyrelserna skall också samordna statens regionala utvecklingsinsatser för näringsliv, infrastruktur, livsmiljö och areella näringar.

Länsstyrelserna leder arbetet med tillväxtavtalen, bereder strukturfundsärenden och beslutar om regionalpolitiska insatser inom länsanslagets ram. Länsstyrelsen fattar också beslut om statliga företagsstöd, se tabell 4.1 och 4.2.

Finansiering av verksamheten

Länsstyrelsernas totala verksamhetskostnader uppgick 2001 till 2 888 mkr, varav omkring 65 procent finansieras av det statliga förvaltningsanslaget. Resten av verksamheten finansieras genom statliga sakanslag, andra myndigheter, avgifter, EU:s strukturfonder m.m.

Samverkansorgan

Från 2003 får samtliga län möjlighet att bilda kommunala samverkansorgan för regional utveckling. Samverkansorganen är kommunalförbund som består av alla kommuner i ett län. Även landstingen kan delta. Där det bildas samverkansorgan övertar dessa vissa uppgifter från länsstyrelserna inom den regionala utvecklingspolitiken. Samverkansorganet skall utarbeta program

för länets utveckling och samordna utvecklingsinsatser i länet för genomförande av programmet. Länsstyrelsen skall i de län där samverkansorgan bildas ansvara för samordning av de statliga insatserna i det regionala utvecklingsarbetet. Samverkansorganen får besluta om länsplaner för regional infrastruktur samt om vissa statliga projektmedel för regional utveckling. Samverkansorganen kommer även att erbjudas ta över ansvaret för de regionala tillväxtprogrammen.

5.2.6 Regionala självstyrelseorgan

Sedan den 1 juli 1997 pågår i Skåne, Kalmar och Gotlands län en försöksverksamhet avseende den regionala samhällsorganisationen. Sedan den 1 januari 1999 ingår även Västra Götalands län i försöksverksamheten. Försöksverksamheten gällde inledningsvis till och med år 2002, men har förlängts i Skåne och Västra Götalands län till och med 2006. I Kalmar och Gotlands län bildas istället kommunala samverkansorgan (se Länsstyrelserna). Huvudsyftet är att pröva former för en bättre demokratisk förankring av ansvaret för den regionala utvecklingen.

Organisationsform

Regionala självstyrelseorgan är en samlingsbenämning för de olika organ som har övertagit de uppgifter som ingår i den ändrade ansvarsfördelningen enligt försökslagstiftningen. De fyra försökslänen arbetar med olika typer av representationssystem. Skåne län och Västra Götalands län tillämpar direktval genom att landstingen i dessa län utgör det regionala självstyrelseorganet. För att markera detta får landstingsfullmäktige byta namn till regionfullmäktige och landstingsstyrelsen till regionstyrelsen. Genom försöksverksamheten tillförs landstingen i dessa län nya uppgifter avseende regional utveckling.

I Gotlands län har kommunen tagit över det regionala utvecklingsansvaret. Kommunen har sedan tidigare de uppgifter som i andra län åvilar landstinget. Förändringen innebär att nya uppgifter integrerats i den kommunala verksamheten.

I Kalmar län tillämpas en regionförbundsmodell där de folkvalda församlingarna i kommunerna och landstinget utser de politiska

representanterna till förbundsfullmäktige. I förbundet finns funktioner som överförts dels från statliga organ, dels från länets kommunförbund och landstinget i den del som inte rör hälso- och sjukvård.

Styrande dokument

Villkorsbeslut.

Ledning

(Se under organisationsform)

Antal anställda

(Uppgift saknas om hur många som arbetar med regionala utvecklingsfrågor i försökslänen).

Verksamhet

Självstyrelseorganen har stor delaktighet i det regionala utvecklingsansvaret genom att det är dessa som bl. a. skall utarbeta program för länets långsiktiga utveckling. Självstyrelseorganen disponerar de statliga regionala utvecklingsmedel som i andra län hanteras av länsstyrelserna, med undantag för en mindre del (cirka 10 procent) av resurserna för regional projektverksamhet. De bestämmelser och mål som i övriga län gäller för länsstyrelsernas beslut om regionalpolitiska medel gäller även för självstyrelseorganen. Utöver de statliga anslagen kan självstyrelseorganen använda egna medel (från landstinget) för sin verksamhet.

Finansiering av verksamheten

Självstyrelseorganens verksamhet är finansierad via landstingsskatten.

5.2.7 Stiftelsen Industrifonden

Industrifonden grundades av staten 1979.

Organisationsform

Stiftelse.

Styrande dokument

Stiftelsens stadgar och förordning (1996:880) om finansiering genom stiftelsen Industrifonden.

Ledning

Stiftelsens styrelse utses av regeringen. Verksamheten leds av en verkställande direktör.

Antal anställda

40 personer.

Finansiering av verksamheten

Avsättningar till stiftelsen gjordes i omgångar fram till 1993/94 på sammanlagt ca 1,6 miljarder kr. Därefter har inga avsättningar gjorts. Genom upparbetad avkastning har kapitalet ökat. Vid halvårsskiftet 2001 uppgick det egna kapitalet till 3,8 mdr.

Regeringen har i prop. 1994/95:150 uttalat att stiftelsens kapital skall hållas nominellt intakt. Något motsvarande krav finns inte i stadgar eller förordning för stiftelsen. Styrelsen har tolkat stadgarna på ett sådant sätt att de uppfyller stiftelsens ändamål genom att ha ett internt avkastningskrav på fem procent per år. Detta avkastningskrav infördes inför verksamhetsåret 2001/2002.

Verksamhet

Stiftelsen Industrifondens ändamål är att "genom stöd enligt förordningen (1996:880) om finansiering genom stiftelsen Industrifonden finansiera industriellt utvecklingsarbete och marknadsföring".

Industrifonden erbjuder främst finansiering med projektlån och/eller ägarkapital. I vissa fall kan Industrifonden ge garantier eller kapital mot royalty. Målgrupp är små- och medelstora aktieföretag som har sin verksamhet huvudsakligen förlagd till Sverige, med max 250 anställda och en årsomsättning under 400 mkr. Större företag kan finansieras om det finns särskilda skäl. Industrifonden erbjuder finansiering till högteknologiska industriella projekt. Industrifonden samverkar med sju regionala riskkapitalbolag där man är delägare.

Löptid och återbetalningsvillkor anpassas till projektets risk och ekonomiska utfall. Lån löper vanligen med marknadsmässig ränta och kan kombineras med royalty som beror på omsättningen. Om projektet misslyckas kan lånen efterges, helt eller delvis.

5.2.8 Stiftelsen Innovationscentrum (SIC)

Stiftelsen bildades 1994 i samband med avvecklingen av löntagarfonderna. Stiftelsens kapital skall förbrukas under de tio år som stiftelsen skall verka. Kapitalet skall i första hand användas för att stödja affärsmässigt intressanta innovationer i tidiga utvecklingsstadier. Stiftelsen skall också verka för att främja det innovativa klimatet i Sverige.

Organisationsform

Stiftelse.

Styrande dokument

Stadgar (regeringsbeslut 1994-06-23, ändring i stadgarna 1997-01-07).

Ledning

Styrelse som utses av regeringen.

Antal anställda

Sex personer.

Finansiering av verksamheten

I samband med att stiftelsen inrättades år 1994 fick den 500 mkr (från löntagarfonderna) som enligt stadgarna skall förbrukas under de 10 år stiftelsen skall bedriva sin verksamhet (fram till 1 juli 2004). De medel som återstår skall återbetalas till staten.

Årligen disponeras ca 90 miljoner kronor.

Verksamhet

SIC:s verksamhet består av tre delar:

1. finansieringsstöd genom villkorslån,
2. rådgivning och beviljande av innovationsbidrag genom nätverket Innovation Sverige som bedrivs i samarbete med Almi
3. innovationsfrämjande verksamhet, bland annat genom medverkan på mässor och genom programmen Innovativa kvinnor och Unga innovatörer. Tillsammans med SUF arrangerades också en Uppfinnarriksdag under våren 2002.

5.2.9 Verket för näringslivsutveckling (Nutek)

Den 1 januari 2001 delades den verksamhet som tidigare bedrivits av Närings- och teknikutvecklingsverket (dävarande NUTEK) upp på tre fristående myndigheter: Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS), Verket för innovationssystem (Vinnova) samt Verket för näringslivsutveckling (Nutek).

Organisationsform

Statlig myndighet.

Styrande dokument

Instruktion se SFS 2000:1178 (ändrad 2001:18).

Ledning

Styrelse som utses av regeringen. Myndighetschef är en generaldirektör.

Antal anställda

200 personer.

Statlig finansiering

Statliga anslag (år 2002) 1 310 mkr, varav förvaltningskostnader 206,5 mkr. Bl.a. ingår 50 mkr som avser stöd till IUC och LKU.

Verksamhet

Nutek skall genom företagsfinansiering, information och rådgivning samt stöd till program och processer stärka näringslivets förutsättningar och främja regional tillväxt. Verket skall därvid dels verka för förbättrade förutsättningar för nyetablering av företag samt ökad tillväxt och livskraft i befintliga företag, dels särskilt främja näringslivets utveckling i regionalpolitiskt prioriterade områden och i övrigt verka för en balanserad regional utveckling. Verket skall underlätta strukturomvandling och internationalisering. Nutek skall utgöra ett kompetenscentrum för företagsutveckling.

Nutek ligger i Stockholm, med 10 personer lokaliserade till Arjeplog (transportbidrag och viss projektfinansiering). Nutek lämnar företagsfinansiering och driver ett antal informationstjänster (t.ex. Startlinjen och Företagarguiden) i direkt kontakt

med företag. Övrig verksamhet sker i huvudsak via och tillsammans med regionala och lokala aktörer.

5.2.10 Verket för innovationssystem (Vinnova)

Den 1 januari 2001 bildades Vinnova genom en sammanslagning av forskningsdelarna av dåvarande Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK), hela Kommunikationsforskningsberedningen (KFB) och halva Rådet för arbetslivsforskning (RALF). Samtidigt omorganiserades också övriga forskningsfinansierande myndigheter varvid Vetenskapsrådet, FAS och FORMAS bildades.

Organisationsform

Statlig myndighet

Styrande dokument

Instruktion se SFS 2000:1132

Ledning

Styrelsen utses av regeringen. Myndighetschef är en generaldirektör.

Antal anställda

Ca 140 personer.

Finansiering av verksamheten

Statliga anslag (år 2002) 1 048 mkr, varav förvaltningsanslag 108 mkr.

Verksamhet

Vinnova skall främja utvecklingen av effektiva svenska innovationssystem inom verksamhetsområdena teknik, transport, kommunikation och arbetsliv. Med innovationssystem avses nätverk av offentliga och privata aktörer där ny teknik och kunskap produceras, sprids och används. Verket har till uppgift att kartlägga kunskapsbehov, initiera och finansiera behovsmotiverade forsknings-, utvecklings- och demonstrationsprojekt, liksom att verka för att kunskaper sprids och nyttiggörs.

5.2.11 Stiftelsen Norrlandsfonden

Norrlandsfonden inrättades genom riksdagsbeslut den 15 september 1961.

Organisationsform

Stiftelse.

Styrande dokument

Stadgar.

Ledning

Styrelse som utses av regeringen. Den löpande verksamheten leds av en direktör.

Antal anställda

15 personer.

Finansiering av verksamheten

Norrlandsfondens kapital kommer från LKAB och staten. Det egna kapitalet uppgick år 2001 till 923 mkr. Avkastningskravet innebär att kapitalet skall hållas nominellt intakt.

Verksamhet

Stiftelsen har till ändamål att medverka till den industriella förnyelsen och utvecklingen i främst små- och medelstora företag i Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Detta sker genom lån till nyetableringar samt investeringar i nya produkter, nya marknader, maskiner och byggnader. Lån utgår även till rörelsekapital.

Norrlandsfonden har säte i Luleå och kontor även i Sundsvall.

5.3 Aktörer som i hög grad finansieras med statliga medel

5.3.1 Internationella Företagarföreningen i Sverige (IFS)

Internationella Företagarföreningen i Stockholm bildades 1996. 1999 bildades rådgivningsstiftelsen IFS rådgivningscentrum.

Organisationsform

Internationella företagarföreningen i Sverige är en ideell förening som omfattar hela Sverige. IFS har omkring 2000 medlemmar varav ett par hundra är betalande medlemmar. Rådgivningsverksamheten bedrivs av en fristående stiftelse (stiftelsen IFS Rådgivningscentrum).

Styrande dokument

Avtal mellan Nutek och stiftelsen IFS Rådgivningscentrum reglerar den centrala statliga finansieringen för åren 2002–2004.

Ledning

Stiftelsen IFS rådgivningscentrums styrelse, där fyra av ledamöterna utses av den ideella IFS-föreningen och resten av stiftelsens styrelse. Verksamheten leds av en vd. På regional nivå finns styrgrupper med företrädare för finansierarna. Även om det finns stora regionala skillnader i verksamhetens omfattning och inriktning sker alla verksamheter i stiftelsens regi.

Antal anställda

Det finns omkring 37 rådgivare (varav två är infödda svenskar). Alla är anställda av stiftelsen IFS Rådgivningscentrum.

Finansiering av verksamheten

År 2001 omsatte IFS 17 miljoner kr, varav omkring 40 procent kom från staten (Näringsdepartementet, Nutek, länsstyrelser och länsarbetsnämnder) och ytterligare omkring 50 procent från andra offentliga aktörer (kommuner, landsting, regionförbund och EU-projekt m.m.).

Verksamhet

IFS hjälper företag och personer med invandrabakgrund som vill starta eget. Företagaren eller den som vill starta eget vänder sig direkt till närmaste IFS rådgivningscentrum.

Basen för IFS:s verksamheten är att genom rådgivningscentrumen lokalt utveckla invandrarföretag i regionen och därigenom minska arbetslösheten bland invandrare samt förbättra integrationen i samhället.

5.3.2 Euro Info Centre (EIC)

Euro Info Centre är ett nätverk av lokala och regionala informations- och rådgivningskontor för företag som initierades år 1987 av EU-kommissionen. Nätverket består av närmare 258 kontor och

finns i medlemsländerna, kandidatländerna samt i länder i Medelhavsområdet.

EIC-kontoren ger information och vägledning till företag i EU-relaterade frågor samt förmedlar affärskontakter och erbjuder företag att göra affärer i Europa genom att delta i olika evenemang.

Organisationsform

Varje EIC-kontor är knutet till en s.k. värdorganisation som skall ha goda kunskaper om det regionala näringslivet. I Sverige utgörs dessa främst av regionala Almbolag, lokalavdelningar av Företagarnas Riksorganisation, regionala utvecklingsbolag eller särskilda aktiebolag som bildats av olika näringslivsorganisationer. Andra regionala parter är handelskamrar, kommuner och i vissa fall kommunförbund och länsstyrelser. I dag finns sju regionala kontraktsägande EIC i Sverige; Örebro med verksamhet i Linköping, Västerås med verksamhet i Eskilstuna och Uppsala, Göteborg med ett flertal kontaktpunkter, Växjö med verksamhet i Karlskrona och Oskarshamn, Malmö med verksamhet i Helsingborg, Falun och Jönköping

Styrande dokument

Kontrakt tecknas mellan Kommissionen (generaldirektoratet för näringsliv) och värdorganisationerna för respektive EIC i Sverige.

Ledning

EIC-verksamheten är en del av EU:s flerårsprogram och behandlas övergripande i de diskussioner som Kommissionen för med medlemsländerna om EU:s småföretagspolitik. Sverige representeras i dessa sammanhang av Näringsdepartementet och Nutek.

Varje EIC rapporterar kontinuerligt till Kommissionen. För att få bidrag från EU ställer Kommissionen krav på vilken service som skall ges. Verksamheten följs upp halvårsvis.

Antal anställda

Enligt de kontrakt som tecknas med EU-kommissionen måste varje EIC ha minst 3 anställda. Totalt i Sverige har EIC-kontoren ca 30 anställda.

Finansiering av verksamheten

Kommissionen bidrar med 25 000 euro per år till varje EIC. Sedan år 2002 bidrar Näringsdepartementet med samma belopp som Kommissionen. I övrigt finansieras verksamheten av regionala myndigheter, organisationer och kommuner.

Verksamhet

Rådgivarna svarar på frågor om EU-finansiering, euron, moms, EU-lagstiftning, offentlig upphandling, CE-märkning, marknads-etablering, IT & elektroniska affärer samt konkurrensregler. EIC-nätverket arbetar i arbetsgrupper både på svensk och europeisk nivå för att kunna upprätthålla specialkunskap inom de olika områdena.

5.3.3 Industriella Utvecklingscentra (IUC)

Regeringen har beslutat om försöksverksamhet med UPA-uppdraget i två omgångar. Dels en försöksomgång åren 1997–2000 och dels åren 2000–2002. De 11 IUC-bolag som ingick i den första omgången kallas "gamla IUC-nätverket" (WestWermland, Dalarna, Östergötland, Gnosjöregionen, Kalmar, Karlskoga, Olofström, Skåne, Skaraborg, Gävleborg och Bothnia).

Som "nya IUC" betraktas de tio IUC-bolag som inledde en ny försöksperiod år 2000. Sex av dessa formade ett nytt nätverk med huvudinriktning på träområdet (Sydpoolen, Nässjö, Tibro, Dalarna, Trä i Västerbotten och Barents). IUC Hultsfred utgör ett eget nätverk med inriktning på musik, och har också ett uppdrag att utreda förutsättningarna för att etablera IUC-bolag med inriktning på upplevelseindustrin. Övriga tre IUC-bolag (Sjuhärad, Jönköping och Södertälje) infogades i det "gamla IUC-nätverket".

IUC Skaraborg gick i konkurs i slutet av 2001. De två IUC-bolagen i Dalarna har sedan 2002 samordnat verksamheten och fungerar som ett enhetligt bolag.

Organisationsform

Med IUC avses de 19 regionala aktiebolag som ingår i ett nationellt nätverk och har tecknat avtal med Nutek om det s.k. UPA-uppdraget. För att teckna avtal och genomföra UPA-uppdraget krävs att IUC-bolaget till övervägande del ägs av det lokala/regionala näringslivet

Styrande dokument

Ett villkorsavtal skrivs mellan varje enskilt IUC bolag och Nutek (tidigare Näringsdepartementet). Villkorsavtalet beskriver regler för och hantering av det s.k. UPA-uppdraget.

Ledning

Varje IUC-bolag har sin styrelse och ledning. IUC-bolagen ingår i ett nätverk som omfattar samtliga IUC-bolag utom IUC Hultsfred (något koncernförhållande föreligger inte).

Antal anställda

IUC-bolagen har tillsammans ca 160 anställda, varav 60–70 arbetar heltid med det statliga UPA-uppdraget. Dessutom köper IUC-bolagen in uppdragstjänster motsvarande 30–40 åk inom ramen för UPA-uppdraget.

Finansiering av verksamheten

Regeringen anslog år 2001 totalt 65 miljoner till UPA-verksamheten. Enligt villkorsavtalet förväntades IUC-nätverken genomföra 831 uppsökande insatser/möjlighetsanalyser, 146 produktutveck-

lingsprojekt och 55 förstudier för avknoppning. Året innan (2000) var statens anslag till UPA-verksamheten omkring 113 mkr.

UPA-uppdraget utgjorde i genomsnitt 44 procent av den totala omsättningen för samtliga IUC-bolag under 2000 (113 mkr av 255 mkr). Den övriga omsättningen utgörs av bl.a. utbildningsverksamhet, uppdrag för storföretag, direkta konsultuppdrag, FoU-projekt tillsammans med universitet och högskolor samt medverkan i EU-projekt.

Omsättningen i IUC:na varierar kraftigt, mellan ca 4,6 mkr och 65 mkr. Det största, IUC Olofström, är äldst och har hela tiden haft en stark knytning till Volvo och ABB, och utför många uppdrag för dem. IUC-nätverket har inte någon gemensam redovisning av hur IUC-bolagen finansierar verksamheten utanför UPA-uppdraget.

Verksamhet

IUC-bolagen tillhandahåller tjänster i form av bland annat projektledning, teknikutveckling, nätverksbyggande, företagsutveckling och kompetensutveckling. Syftet är att möta den regionala industrins behov av utvecklingsinsatser.

Varje IUC-bolag har i sin verksamhet något eller några områden där specialiserad kompetens upprätthålls.

Det s.k. UPA-uppdraget innebär att staten finansierar sådan verksamhet som IUC-bolagen bedriver för att främja produkt- och teknikutveckling i tidiga skeden i företag, även företag som inte är delägare i IUC-bolaget. Nutek hanterar UPA-uppdraget och skriver villkorsavtal. Stödet till verksamheten uppgår till:

- Uppsökande verksamhet: bidrag motsvarande högst 100 procent av kostnaderna, dock högst 16 000 kr/uppdrag.
- Produktutvecklingsprojekt: lån motsvarande högst 50 procent av kostnaderna, dock högst 200 000 kr/projekt. Återbetalning sker enligt avtal i form av royalty eller liknande.
- Förstudier för avknoppning: riskkapital motsvarande högst 100 procent av kostnaderna, dock högst 300 000 kr/projekt. Försäljning av produktidén måste ske.

Återbetalningen av lånen och andra intäkter går tillbaka till respektive IUC bolag. Från början var avsikten att detta skulle innebära att verksamheten skulle bli självfinansierande.

5.3.4 Lokala Kooperativa Utvecklingscentrum (LKU)

I början av 1980-talet formades, oberoende av varandra, de tre första organisationerna som senare kom att benämnas Lokala Kooperativa Utvecklingscentrum (LKU). Från slutet av 1980-talet fram till slutet av 1990-talet bildades ytterligare 21 LKU. I dag finns 24 verksamma LKU, ett i varje län (två i Stockholm och tre i Västra Götaland). Ytterligare ett LKU är under bildande i området kring Borås.

Organisationsform

Varje LKU är en självständig juridisk enhet som ägs av lokala och regionala aktörer, t.ex. kommuner, landsting, Almi och organisationer inom den sociala ekonomin. 21 av LKU:na är ekonomiska föreningar och tre är ideella föreningar. Vid årsskiftet 2001/2002 ägdes LKU:na av sammanlagt 885 organisationer.

Styrande dokument

Nutek fördelar statsbidrag till LKU enligt sitt regleringsbrev och enligt förordning 2001:1194 samt föreskrifter NUTFS 2002:1.

Ledning

Varje LKU leds av en styrelse bestående av regionala och lokala aktörer. Tillsammans bildar de 24 LKU:na Föreningen Kooperativ Utveckling i Sverige (FKU), vars uppgift är att tillvarata LKU:nas nationella intressen och samordna nationella aktiviteter.

Nutek har en person anställd för att främja företagandet inom den sociala ekonomin.

Antal anställda

Den 31 december 2001 fanns ca 80 personer (motsvarande 77 årsarbetskrafter) anställda vid landets 24 LKU. Den nationella organisationen (FKU) avser att under 2002 anställa en person.

Finansiering av verksamheten

LKU:nas sammanlagda omsättning var omkring 55 mkr år 2001, varav 45 mkr avsåg den verksamhet för vilken statsbidrag ges. År 2001 uppgick statsbidragen via Nutek till 18 miljoner kronor. Medfinansieringen (minst 50 procent av statsbidraget) från lokala och regionala aktörer samt EU uppgick till 29 miljoner kronor. Omkring 13 procent av intäkterna avser försäljning av tjänster. År 2002 uppgår statsbidraget till 22 miljoner plus 3 miljoner kr för kompetensutveckling, attitydförändrande arbete och internationella kontakter.

Verksamhet

LKU ger information och rådgivning om allt som hör till när man ska starta företag tillsammans, till exempel bedömning av affärsidéer, val av företagsform, utformning av stadgar och kompanjonavtal etc. Verksamheten liknar till stora delar Almis och Nyföretagarcentrums verksamhet, men LKU vänder sig ofta till otraditionella entreprenörer och företagare. Information och rådgivning är i princip kostnadsfri för kunden.

5.3.5 Sveriges exportråd

Exportrådet bildades 1972.

Organisationsform

Exportrådet saknar associationsrättslig status.

Styrande dokument

Det styrande dokumentet är ett avtal mellan staten och näringslivet företrätt av Sverige allmänna exportförening som ingicks när exportrådet bildades 1972. Detta avtal har sedan 1972 ändrats ett antal gånger senast 1998. I detta regleras rådets uppgifter, sammansättningen och tillsättandet av styrelsen och det s.k. representantskapet, finansieringen samt vissa övriga frågor. Avtalet är godkänt

av riksdagen. Enligt nämnda avtal regleras verksamheten också av stadgar som fastställs av regeringen efter godkännande av Sveriges allmänna exportförening.

Ledning

Exportrådet leds av en VD och en ledningsgrupp på sju personer. Vid rådet finns en styrelse på åtta personer varav hälften vardera utses av staten respektive exportföreningen.

Antal anställda

Ca 350 personer.

Finansiering av verksamheten

2001 var omsättningen 482 mkr, varav 217 mkr från näringslivet, 247 mkr statliga medel och 18 mkr i överskottsmedel.

Verksamhet

Verksamheten bedrivs på ett 40-tal utlandskontor samt vid huvudkontoret i Stockholm och sex lokalkontor ute i landet. Utomlands sker ett nära samarbete med ambassader och konsulat. Verksamheten indelas i exportinformation (kostnadsfri rådgivning), exportutveckling (utvecklingsinsatser) och exportkonsulting. Exportinformation finansieras i huvudsak med anslagsmedel, konsultverksamheten på marknadsmässiga grunder medan exportutveckling har blandad finansiering.

Exportrådet ger inget finansiellt stöd till företag men genomför olika insatser för att hjälpa företag att exportera och att komma in på utländska marknader. För att hjälpa företagen i internationaliseringen har Exportrådet utvecklat ett särskilt småföretagsprogram som omfattar utvecklingsinsatser, kompetensutveckling och mässprogram för mindre företag. En annan viktig verksamhet är samverkansgrupper (14 stycken) och branschprogram (fyra stycken) där både mindre och större företag medverkar.

ExportCentrum, som finns på nära 20 platser över hela Sverige, är ett resultat av ett nära samarbete mellan främst Exporrådet, Almi och Handelskamrarna. I vissa program samarbetar man också med länsarbetsnämnderna.

5.4 Övriga aktörer

5.4.1 Connect Sverige

Connect Sverige bildades 1998. Connect stimulerar utvecklingen av tillväxtföretag i Sverige genom att sammanföra entreprenörer med kompetens och kapital. Verksamheten bedrivs i regionala nätverk som har växt fram successivt. I dag finns det åtta Connect-nätverk på 13 universitets- och högskoleorter i landet.

Organisationsform

Connect Sverige (dvs. den nationella paraplyorganisationen) drivs som ett projekt inom IVA. De regionala Connect-nätverken är självständiga ideella föreningar, med några undantag där de är projekt inom en organisation. Verksamheten i de regionala nätverken bedrivs i aktieföretag som ägs av respektive förening.

Styrande dokument

IVA beviljar licens till de regionala nätverken att använda varumärket CONNECT.

Ledning

Connect Sverige har en styrelse där ordförandena för de regionala nätverken ingår, samt representanter för de tre huvudmännen IVA, Industrifonden och Svenskt Näringsliv.

Antal anställda

3,5 centralt vid Connect Sverige, 1–3 anställda vid vart och ett av de regionala nätverken, sammanlagt omkring 20 personer.

Finansiering av verksamheten

Connect Sveriges centrala verksamhet finansieras av Stiftelsen Industrifonden och KK-stiftelsen. KK-stiftelsens medverkan är tidsbegränsad, och kommer från 2003 att tas över av Svenskt Näringsliv.

De regionala nätverkens verksamhet finansieras i huvudsak genom medlemsavgifter, avgifter för "partnerpaket" som säljs till medlemmarna samt deltagaravgifter på vissa aktiviteter.

Verksamhet

I Connects nätverk arbetar 1 200 erfarna personer, till exempel revisorer, advokater, management- och marknadskonsulter, entreprenörer, personer från storföretag, riskkapitalister och andra investerare för att hjälpa entreprenörer att utveckla och "paketera" sina idéer till bärkraftiga företag. Connect har inga egna medel att fördela, däremot kontakter till riskkapitalbolag och andra investerare.

En viktig princip är att de som arbetar med att hjälpa entreprenörer m.fl. inte får ta betalt för sitt arbete i de aktiviteter som Connect genomför. Paraplyorganisationen Connect Sverige stödjer nya regioner att starta egna Connect-nätverk, och fungerar som en resurs för de regionala nätverken. Connect Sverige arrangerar bl.a. nationella och internationella finansieringsforum, leder utarbetandet av entreprenörsskrifter och följer upp verksamheten.

5.4.2 Stiftelsen Svensk Industridesign, (SVID)

Stiftelsen Svensk Industridesign bildades 1989 av Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA), Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) och Föreningen Svensk Form.

Organisationsform

Stiftelse.

Styrande dokument

Stadgar.

Ledning.

Styrelsen utses av stiftarna. Verksamheten leds av en vd.

Antal anställda

Sex personer.

Finansiering av verksamheten

Omsättningen är omkring 30 mkr per år varav staten står för omkring 10 mkr

Verksamhet

SVID arbetar på uppdrag av Näringsdepartementet med att fördjupa och förmedla kunskaper om industriell design i det svenska näringslivet. Verksamheten bedrivs inom två områden:

- Kontakt & Rådgivning. Syftet är att ge företag praktisk vägledning i frågor om industridesign.
- Kunskap & Kompetensutveckling syftar till att stödja utbildnings- och forskarinsatser inom designområdet och öka kunskapen om industridesign i strategiska yrkesgrupper som t.ex. tekniker, ekonomer och marknadsförare.

Regionala insatser genomförs i hela landet genom designrådgivare i fyra regioner vid fyra lokalkontor och ytterligare sex samarbetskontor.

5.4.3 Stiftelsen Svenska Jobs and society

1985 startade Sveriges första Nyföretagarcentrum i Blekinge, Starten skedde genom samverkan mellan näringslivet och kommunen under ledning av den nya stiftelsen Svenska Jobs and Society. I dag

finns närmare 90 Nyföretagarcentrum som är verksamma i omkring 130 kommuner.

Organisationsform

Stiftelsen Jobs & Society äger varumärket och utvecklar konceptet med Nyföretagarcentrum. Varje Nyföretagarcentrum är en självständig förening eller stiftelse, med egen styrelse. Flertalet har anlitat företagare som på uppdrag driver centrumet. På en del håll har man valt att istället anställa rådgivare.

Styrande dokument

Nyföretagarcentrumen drivs efter ett likartat koncept. Varje Nyföretagarcentrum måste anta ett antal huvudprinciper för att få använda varumärket.

Ledning

Den verkställande ledamoten svarar för kansli och projektledning (som bedrivs i ett aktiebolag).

Antal anställda

Stiftelsen har inga anställda. Verksamheten (kansli och projektledning) drivs av ett privat företag på uppdrag av stiftelsen.

De lokala Nyföretagarcentrumen har fler än 100 rådgivare som i de flesta fall arbetar på uppdrag.

Verksamhetens finansiering

Stiftelsens verksamhet finansieras genom sponsorintäkter från företag och organisationer på ca 7 mkr samt statliga anslag via Nutek. Statsstödet uppgick år 2001 till 600 000 kr. Stiftelsen har ingen fond.

Verksamheten i de lokala föreningarna (Nyföretagarcentrum) finansieras genom sponsorintäkter, varav huvuddelen (enligt antag-

na huvudprinciper) bör komma från det lokala näringslivet. Det finns 2 200 lokala sponsorer och 40 nationella intressenter. Den totala omsättningen är omkring 50 mkr, varav ca 15–20 mkr kommer från offentliga aktörer och resten från näringslivet.

Verksamhet

Nyföretagarcentrum ger företag och enskilda personer allmän rådgivning, om hur man startar och driver företag. Rådgivaren fungerar som ett bollplank, som testar affärsidén, diskuterar marknaden, hjälper till att göra budget och finansieringsanalys, går igenom lagar, regler och formella krav samt hjälper till med kontakter inom branschen. Rådgivningen är kostnadsfri.

Under 2001 besökte 12 000 personer Nyföretagarcentrum, och 4 200 företag startades. Varje år startas omkring 10 000 nya företag genom insatser även från tidigare års verksamhet. Efter tre år är 82 procent av företagen aktiva, och endast 1 procent har gått i konkurs (enligt uppgifter från Jobs & Society).

Nyföretagarcentrum arrangerar även tematräffar med ny- och småföretagare. Vid sidan om rådgivaren finns ett nätverk med omkring 3 500 personer. Jobs & Society Nyföretagarcentrum ger också råd och information om nyföretagande och ger också ut Nyföretagarbarometern med statistik över nyföretagande.

5.4.4 Svenska Uppfinnareföreningen (SUF)

SUF grundades redan 1886 på initiativ av ingenjören, fysikern och polarforskaren S.A. André.

Svenska Uppfinnareföreningen (SUF) är en ideell förening som har till uppgift att främja uppfinnandets utveckling och nyttiggörande och stärka uppfinnarnas situation inom näringslivet och i samhället i övrigt. Ett uttalat syfte med SUF:s verksamhet enligt föreningens stadgar är att stimulera den framtida förnyelsen och välbefindets utvecklingen i Sverige.

Organisationsform

SUF är en fristående, allmännyttig och ideell förening som är öppen för alla som är intresserade av uppfinnings- och innovationsfrågor. SUF är en riksorganisation för uppfinnare, ideella lokala idé- och uppfinnarföreningar, organisationer och företag och enskilda personer. SUF har drygt 60 lokalföreningar, spridda över hela Sverige, med cirka 3 500 individuella medlemmar och ett 50-tal företagsmedlemmar samt ett antal s.k. supportmedlemmar.

Styrande dokument

Svenska Uppfinnareföreningens stadgar.

Ledning

SUF:s styrelse, som väljs av årsmötet, består av en ordförande och ytterligare åtta ledamöter samt fyra ersättare. Ledamöter och ersättare kommer från olika delar av landet. Den löpande verksamheten leds enligt styrelsens direktiv av SUF:s verkställande direktör.

Antal anställda

SUF:s kansli ligger i Stockholm och har sex anställda. De drygt 60 lokala medlemsföreningarna runt om i landet verkar huvudsakligen genom ideellt arbete men projektanställningar kan förekomma .

Finansiering av verksamheten

Medlemsavgiften är låg, endast 150 kr per person till SUF och ungefär lika mycket till den lokala föreningen. SUF:s rådgivningsverksamhet stöddes ekonomiskt av Stiftelsen Innovationscentrum (SIC) fram till 2001, men SIC har nu koncentrerat rådgivningen till de innovationsrådgivare som SIC/Almi har i varje län.

Att SIC har slutat ge bidrag till den rådgivningsverksamhet som SUF tidigare bedrev innebär att verksamheten måste bantas eller att man måste hitta nya inkomstkällor. Den tidigare SUF-rådgiv-

ningen till uppfinnare har nästan helt upphört. Ett arbete pågår för att hitta sponsorer och nya samarbetsformer.

Verksamhet

SUF och dess medlemsföreningar bedrev fram till 2001 rådgivning och kurser för uppfinnare och om uppfinningar och innovationer och produktutveckling.

5.4.5 Teknikbrostiftelserna

1993 beslutade regeringen att inrätta s.k. teknikbrostiftelser i sju av landets universitet- och högskoleregioner.

Organisationsform

Sju stiftelser (Stockholm, Uppsala, Lund, Göteborg, Linköping, Umeå respektive Luleå).

Styrande dokument

Stiftelseförordnanden fastställdes av regeringen den 18 november 1993.

Ledning

Var och en av de sju stiftelserna har en egen styrelse och vd. Varje styrelse består av fem ledamöter som förordnas av regeringen.

Antal anställda

Varje teknikbrostiftelse hade i medeltal 3–5 anställda under 2001, utom teknikbrostiftelsen i Lund som hade fler anställda.

Finansiering av verksamheten

När teknikbrostiftelserna inrättades tillfördes de ett kapital i form av aktier som innehades av Näringsdepartementet till ett värde av sammanlagt en miljard kronor. Stiftelserna gavs i uppgift att förvalta sin förmögenhet så att den bibehålls intakt fram till utgången av 2007 då det är sagt att stiftelserna skall avvecklas och det ursprungliga kapitalet återbetalas till staten. Det är alltså den reala avkastningen som kan användas för stiftelsernas verksamhet.

Verksamhet

Enligt stiftelsernas ändamål skall de ”verka för ökade kontakter mellan universitet/högskolor och näringsliv i hela landet i syfte att främja ett förbättrat utnyttjande av universitetens och högskolornas kunskap och kompetens för att öka tillväxten inom svenskt näringsliv”.

6 Utredningens överväganden och förslag

6.1 Organisering på central nivå

Utredarens förslag: Nutek och Almi Företagspartner AB skall bestå som självständiga juridiska enheter. Den av riksdagen beslutade integrationen mellan Nutek och Almi Företagspartner AB genomförs dels genom att styrelserna liksom i dag i stort sett består av samma ledamöter, dels genom att vissa funktioner förs över från Almi till Nutek. Den integrationsprocess, som de båda styrelserna påbörjat, fullföljs.

När integrationen är genomförd kommer Almi Företagspartner AB att vara ett fristående av staten helägt bolag, vars arbetsuppgifter i huvudsak blir kapitalförvaltning och låneadministration samt att vara moderbolag för de regionala Almibolagen.

Nutek kommer då att vara det nationella kompetenscentrum för företagsutveckling, som direktiven talar om.

Avtalet mellan Nutek och Industrifonden angående s.k. såddfinansiering bör utvärderas innan beslut om fortsättning fattas. Se vidare kapitel 8. Avtalet mellan Almi Företagspartner AB och Stiftelsen Innovationscentrum upphör att gälla den 30 juni 2004. Se vidare kapitel 8.

Enligt utredningens direktiv skall den av riksdagen beslutade integrationen mellan Nutek och Almi Företagspartner AB fullföljas. Vidare skall förslag lämnas om formerna för kopplingen mellan central och regional nivå. Utredningens uppdrag omfattar främst den regionala organisationen för företagsutveckling. Om en stabil och effektiv regional organisation skall kunna skapas måste dock först organisationen på central nivå läggas fast. Under utredningens samråd med olika företrädare för landstingen, Almi, näringslivets organisationer, självstyrelseorgan, Nutek och länsstyrelser har stor

osäkerhet i fråga om den framtida centrala organisationen redovisats.

Regeringen har ännu inte fattat något beslut om hur den av riksdagen beslutade integrationen skall genomföras. Regeringen tillsatte en utredning, den s.k. ARNE-kommittén, som lämnat förslag till ansvarsområde, organisation, finansiering och arbetsformer för en ny integrerad myndighet. Något beslut med anledning av kommitténs förslag har inte fattats.

Integrationen Nutek – Almi

Efter riksdagens beslut om integration mellan Nutek och Almi har det bland annat diskuterats att Almis moderbolag skulle bli en avdelning i Nutek, och att de regionala bolagen skulle bli Nuteks regionala organ. Denna form av integration har helt avvisats av såväl näringslivets organisationer som Landstingsförbundet och de regionala Almibolagen. Detta har framförts vid de möten, som jag haft med dem, och i skrivelser de sänt till regeringen. Såväl näringslivsorganisationerna som landstingen har klargjort att man avser att lämna Almiorganisationen om denna integrationsform väljs.

Jag har, som redovisats i kapitel 2, tolkat utredningsdirektiven så att regeringen utgår från att de regionala Almibolagen skall finnas kvar. I mitt uppdrag ingår bl.a. att föra förhandlingar med Landstingsförbundet, landstingen och Göteborgs kommun med anledning av att nuvarande avtal avseende Almi Företagspartners dotterbolag löper ut den 31 december 2002. Denna förhandling hade inte behövt genomföras om regeringen inte menat att verksamheten skulle fortsätta. I den skrivelse som Almi Företagspartner AB på uppdrag av Näringsdepartementet tillsänt landstingen den 26 juni 2002 står bl.a. att de regionala Almibolagen skall finnas kvar som regionala bolag.

Enligt min mening har regeringen därmed klart visat att den anser att Almiorganisationen bör finnas kvar också på längre sikt.

Vid de många samråd, som jag genomfört med bl.a. landsting, näringslivsorganisationer, regionala Almibolag och regionala självstyrelseorgan har framkommit en stark önskan, att de regionala Almibolagen skall vara kvar och utvecklas i enlighet med de skilda önskemål som redovisats vid samråden. Samfällt har man framfört kravet att bolagsformen också framgent skall gälla och att inga ytterligare myndighetsuppgifter skall läggas på Almibolagen.

Fyra av de centrala näringslivsorganisationerna (Företagarnas Riksorganisation, Svensk Industriförening, Svensk Handel och Svenska Handelskammarförbundet) har i en gemensam skrivelse till utredningen bland annat framfört att man inte anser att Almi-bolagen bör göras om till "regionala Nutek" utan fortsätta arbeta i form av regionala aktiebolag.

De fyra organisationerna avslutar brevet med att konstatera att det finns en uppenbar risk att Almis legitimitet hos kunderna urholkas om verksamheten integreras i en myndighet, och att det om så sker med stor sannolikhet inte finns förutsättningar för en aktiv medverkan av näringslivsorganisationerna i Almis arbete.

De samtal som förts med landstingen och andra regionala delägare har gett mycket tydliga signaler om att de inte är beredda att fortsätta som delägare eller medfinansiärer av de regionala Almi-bolagen om dessa skulle ges andra myndighetsuppgifter än de har i dag. Landstingen anser att de varken vill eller kan finansiera statliga myndighetsuppgifter, och att de inte heller kan medverka i en verksamhet som är underställd en statlig myndighet.

I samband med de samtal som förts om en förlängning av avtalen mellan landstingen och Almi Företagspartner AB om de regionala Almi-bolagen krävde landstingen att jag skulle ge besked i denna fråga. Om Almi skulle få nya myndighetsuppgifter kommer landstingen att avveckla sin medverkan i bolagen och istället börja bygga upp andra regionala organ för näringslivsfrågor

Myndigheter – bolag

Om Almis moderbolag skulle bli en avdelning i Nutek och de regionala bolagen därmed bli Nuteks regionala organ aktualiseras också frågan om en myndighet kan förvalta aktier i bolag. Det är inte vanligt att myndigheter har den uppgiften, även om vissa exempel på detta finns.

Statskontoret har i en underlagspromemoria om bolag under myndighet, som lämnats till utredningen, redovisat en rad skäl mot att myndigheter förvaltar aktier i bolag. Det finns i så fall, menar Statskontoret, bl.a. risk att finansiella åtaganden som bolagen genomför inte blir helt kända för riksdagen eftersom bolagens innehavanden inte redovisas på ett tydligt sätt. Riksdagen får därför en begränsad insyn i statens samlade ekonomiska förhållanden, vilket inte är förenligt med budgetlagens krav att riksdagen vid ett

och samma tillfälle skall ta ställning till statens samlade utgifter och inkomster. En överföring av medel från en myndighet till ett aktiebolag eller annat självständigt rättssubjekt leder till att staten inte har tillräcklig garanti för att verksamheten utförs och kontrolleras på avsett sätt, och att det direkta inflytandet över hur medlen används försvinner. Det uppstår också svårigheter för en myndighet att iakttä opartiskhet i förhållande till ett rättssubjekt som myndigheten bildat. Statskontoret konstaterar att regeringen i prop. 1992/92:100 uttalade att bolag under myndighets förvaltning inte bör förekomma och att statlig verksamhet inte heller bör bedrivas i stiftelseform om inte särskilda skäl föreligger. Istället bör statlig verksamhet bedrivas i myndighetsform, bl.a. eftersom myndighetsformen garanterar offentlig insyn, ger god redovisning av användningen av offentliga medel samt minimerar risktagandet med offentliga medel.

Finansdepartementet redovisade i en promemoria från 1995 "Principer för myndigheters ägande av bolag" ett antal riktlinjer för myndigheters ägande av bolag. Grundprincipen är att statliga myndigheter inte bör förvalta aktier i bolag. Som skäl anfördes bland annat att om det finns skäl för en bolagisering av en statlig verksamhet innebär det ofta samtidigt att verksamheten inte kan betraktas som angelägen för en statlig myndighet. Om verksamheten inte primärt skall styras av politiska uppgifter eller mål, om det föreligger fungerande konkurrensvillkor och om verksamheten inte innebär myndighetsutövning är bolagsbildningen en förändringsprocess som bör styras av regeringen och inte av myndigheten. Myndighetsformen ger också större möjlighet för staten till ändamålsenlig insyn i och kontroll av verksamheten än bolagsformen, vilket är viktigt för att statens medel skall värnas och kontrolleras väl. Vidare finns det risk för oklarhet i ansvar och roller om en myndighet samtidigt är både förvaltare av aktier i ett bolag och beställare av tjänster eller varor som bolaget tillhandahåller. Detta medför också en risk för trovärdighetsproblem vad gäller konkurrensneutralitet och oberoende. Slutligen är bolag vars aktier förvaltas av en myndighet självständiga rättssubjekt, vilket gör att myndigheten inte kan lägga ut uppdrag till bolaget utan upphandling. Om den aktuella verksamheten utgör en integrerad, naturlig och väsentlig del av verksamheten är därför bolagsformen olämplig.

Jag delar i princip de synpunkter som framförts av såväl Statskontoret som Finansdepartementet att en myndighet inte bör för-

valta aktier i bolag. Den principen har giltighet också i fallet Nutek-Almi.

Slutsats

Mot bakgrund av det som ovan redovisats finns det enligt min mening inga förutsättningar att göra Almi Företagspartner AB till en avdelning inom Nutek. Detta inte minst på grund av det kraftiga motstånd mot denna lösning som redovisats från såväl landstingen som näringslivets organisationer. Om Almiorganisationen skall finnas kvar, vilket regeringen, som ovan redovisats, enligt min mening förutsatt i direktiven, måste därför andra integrationsformer väljas.

Jag vill också påpeka att om de regionala delägarna lämnar Almi-bolagen kommer de med stor sannolikhet i stället att bygga upp nya organ med liknande inriktning. Antalet aktörer skulle således öka ytterligare, vilket knappast är förenligt med utredningens uppdrag att föreslå effektiviseringar av de regionala insatserna för företagsutveckling.

Enligt utredningen finns det inte heller anledning för statliga myndigheter att bedriva verksamhet i bolagsform. Denna försvarar insyn och utvärdering. Eftersom myndigheternas verksamheter så gott som uteslutande finansieras av offentliga medel är det viktigt att möjligheterna till utvärdering och insyn är tillfredsställande. I de fall det är motiverat att använda bolagsformen bör detta ske avskilt från verksamheter som finansieras med offentliga medel, och helst direkt under regeringen, och med tydlig styrning av hur och med vilka målsättningar verksamheterna skall bedrivas.

Jag anser således att Almi Företagspartner AB, liksom i dag, skall vara ett fristående aktiebolag som ägs direkt av staten, och att aktierna bör förvaltas av regeringen genom Näringsdepartementet. För att uppnå den av riksdagen beslutade integrationen mellan Nutek och Almi bör istället en ökad administrativ samordning, i kombination med en stark personalunion mellan ledningarna för Nutek och Almi, väljas. Ett uttryck för detta är styrelsesammansättningen. Nutek och Almi har så gott som identiska styrelser. Nuteks generaldirektör är ordförande i Almis styrelse och ledamot i Nuteks styrelse. Nuteks ordförande är ledamot i Almis styrelse. Denna starka personalunion bör gälla också fortsättningsvis. Däremot bör regeringen överväga om antalet ledamöter i Almis styrelse kan

minskas. Detta inte minst mot bakgrund av den föreslagna renodlingen av Almis statliga uppdrag. Regeringen bör också ge betydligt klarare direktiv till de styrelseledamöter som utses av staten än som sker i dag. Detta gäller generellt och inte enbart för styrelseledamöter i Almi Företagspartner AB.

Samordningen mellan Nutek och Almi Företagspartner AB är i första hand en fråga för styrelserna att besluta om. Jag har informerats om att en del av Almi Företagspartner AB:s administrativa funktioner kommer att föras över till Nutek. Det gäller bland annat personalfrågor, IT-frågor, information m.m. Almi Företagspartner AB kommer därmed i huvudsak att arbeta med kapitalförvaltning, låneadministration och vara moderbolag till de regionala Almibolagen. Denna integrationsprocess, som styrelserna påbörjat, ansluter jag mig helt till. Med dessa åtgärder uppfylls enligt min mening riksdagens beslut om en integration mellan Nutek och Almi Företagspartner AB på nationell nivå.

Den omständigheten att Nutek, som central myndighet, inte kan uppträda i bolagsform på regional nivå innebär att länsstyrelserna blir de regionala myndigheter genom vilka Nutek verkar. Det är samma organisation som gäller för flertalet andra statliga myndigheter som t.ex. Statens Naturvårdsverk, Jordbruksverket, Fiskeristyrelsen och Socialstyrelsen. Detta är också helt i linje med regeringens bedömning i propositionen Regional samverkan och statlig länsförvaltning (prop. 2001/2002:7) där det sägs att en sammanhållen effektiv statlig länsförvaltning är ett prioriterat intresse vid organiseringen av den statliga länsförvaltningen. I prop. 2001/2002:4 framhålls vidare att länsstyrelsens roll som statens företrädare i länet skall utvecklas.

6.1.1 Nutek nationellt kompetenscentrum

Enligt utredningsdirektiven skall jag lämna förslag om förhållandet mellan den regionala organisationen och det nationella kompetenscentrum som utgörs av Nutek och Almi Företagspartner AB. I dag utgör Almi Företagspartner AB (moderbolaget) och Nutek två juridiskt självständiga enheter, men verksamheterna är i högsta grad sammanlänkade. Vissa avdelningar inom Nutek har personal som är anställda av Almi, inte bara som handläggare utan även på avdelningschefsnivå. Det gör att de myndighetsuppgifter som Nutek ansvarar för ibland utförs av Almianställda. I sådana ärenden

måste besluten fattas av generaldirektören eftersom de Almi-anställda inte kan fatta beslut i Nuteks namn.

I föregående kapitel har jag redovisat och anslutit mig till den integrationsprocess som i enlighet med riksdagens beslut pågår mellan Nutek och Almi Företagspartner AB. Detta arbete drivs av ledningar och styrelser. När arbetet är avslutat kommer Almi Företagspartner AB:s verksamhet i huvudsak att utgöras av kapitalförvaltning, låneadministration och uppgiften som moderbolag för de regionala dotterbolagen. I princip all annan verksamhet som Almis moderbolag i dag sysslar med, t.ex. personalfrågor, administration och information, kommer att vara överförd till Nutek. Därmed renodlas och tydliggörs arbetsuppgifterna för såväl Nutek som Almi Företagspartner AB.

Nutek blir då det nationella kompetenscentrum för företagsutveckling som direktiven till utredningen talar om. Jag har erfarit att det inte kommer att byggas upp något särskilt kompetenscentrum inom Nutek, utan att det blir myndighetens samlade kompetens som ställs till förfogande. Detta är en fråga för ledningen och styrelsen att besluta om. Jag ansluter mig dock till en sådan organisatorisk lösning och anser att direktivens krav och riksdagens tidigare beslut i frågan därmed uppfylles.

De arbetsrättsliga frågor som kan komma att aktualiseras genom styrelsernas integrationsbeslut får lösas genom sedvanliga förhandlingar mellan arbetsgivare och arbetstigare.

Nutek som kompetenscentrum får en viktig uppgift i fråga om att tillhandahålla och utveckla den information som såväl andra myndigheter, lokala och regionala aktörer samt företag och företagare har behov av och efterfrågar. Nutek blir det samlade statliga expertorganet för näringslivsfrågor.

Nuteks roll som kompetenscentrum skall baseras på den efterfrågan på information som såväl olika näringspolitiska aktörer som företag och företagare har. Den bör också ha ett internationellt perspektiv. Inte minst är det viktigt att uppgifter om EU:s strukturfonder och olika program för småföretag finns tillgängliga även i fortsättningen.

Mycket av den kunskap som efterfrågas kan i dag tillgodoses via internet och s.k. portaler. Inom ramen för kompetenscentrumet bör en portal finnas där relevant myndighetsinformation och annan information som rör statliga och andra offentliga insatser för företagsutveckling redovisas. I en sådan portal kan såväl offentliga aktörer som företagare få information om t.ex. stödssystem, regel-

verk, databaser, befintliga organisationer och nätverk av skilda slag. Startlinjen och Nuteks finansieringsdatabas är exempel på sådana informationsinsatser.

Kompetenscentrum bör därmed kunna bli ett forum för dagsaktuell information till både aktörer och företagare. Inte minst är detta av stor vikt för de små företagen.

Som tidigare redovisats kommer Almi Företagspartner AB (moderbolaget) att ha ansvaret – inte minst gentemot dotterbolagen – för kapitalförvaltning och låneadministration samt vara moderbolag för de regionala Almibolagen.

6.1.2 Samarbete Nutek – Industrifonden

Nutek har träffat avtal med stiftelsen Industrifonden om finansiering av projekt i tidiga utvecklingsstadier, s.k. såddfinansiering. Avtalet redovisas i avsnitt 4.2.4. Avtalet började gälla den 1 januari 2002. Nuteks bedömning sker på samma sätt som när myndigheten själv fattade beslut om såddfinansiering. Några säkra resultat av verksamheten finns inte eftersom avtalet varit i kraft så kort tid. Under perioden fram till den 30 september har Nutek i enlighet med avtalet tagit emot 88 ärenden. Av dessa har 37 bedömts vara för svaga eller utanför kriterierna för såddfinansiering, 28 har lämnats över till Industrifonden, sju har Nutek själva beviljat såddfinansiering, två har fått finansiering genom Almi och en har fått finansiering genom SIC. 13 ansökningar är fortfarande under handläggning hos Nutek.

Av de 28 ansökningar som lämnats över till Industrifonden, där Nutek alltså rekommenderat bifallsbeslut, har Industrifonden avslagit tio direkt och begärt fördjupad utredning av Nutek i 18 ärenden. Av de ansökningar som Industrifonden avslagit har Nutek beviljat en ansökan. Nutek har överlämnat fördjupade utredningar i 10 ärenden. Av dessa har Industrifonden endast bifallit två ärenden. Tre ärenden har avslagits, varav ett istället beviljats finansiering av Nutek (som alltså beviljat nio ärenden totalt). I ett fall har kunden återtagit ansökan, och i ett fall inväntas en reviderad affärsplan från kunden.

Industrifonden har dessutom beviljat en ansökan om såddfinansiering från Almi Väst. Övriga tre ärenden ligger fortfarande kvar hos Industrifonden, som i flera fall gör ytterligare utredningar för-

utom de som gjorts av Nutek. Nutek har åtta ärenden under fördjupad utredning.

Av detta kan man dra slutsatsen att Industrifonden har en avsevärt hårdare bedömning av sädprojektet än Nutek. Det är angeläget att regeringen snarast gör en utvärdering av avtalets genomförande och de resultat som uppnåtts. Slutsatsen av utvärderingen bör ligga till grund för beslut om avtalets fortsatta giltighet.

Utredningen återkommer i kapitel 8 till den framtida finansieringen av säd- och innovationskapital. Där redovisas utredningens överväganden med anledning av avtalet mellan Nutek och Industrifonden.

6.1.3 Almi Företagspartner AB – Stiftelsen Innovationscentrum

I dag bedriver Stiftelsen Innovationscentrum (SIC) en omfattande verksamhet för att bl.a. genom rådgivning och finansieringsstöd stimulera innovationer och innovationsfrämjande verksamhet. SIC beskrivs i avsnitt 5.2.8 och dess finansieringsverksamhet i avsnitt 4.2.5. SIC är en liten organisation på central nivå, med endast 6 anställda. För bedömning av ansökningar anlitar SIC i hög grad externa konsulter. SIC har upprättat ett samarbetsavtal med Almi Företagspartner AB som syftar till ett regionalt baserat rådgivningssystem till innovatörer. Det finns i dag 92 regionala rådgivare. Dessa är i de flesta fall anställda av Almibolagen i respektive region men finansieras av både Almi och SIC, samt även av kommuner och andra regionala aktörer. Samarbetet sker under namnet och varumärket "Innovation Sverige".

I dag hanteras hela kedjan, från rådgivning fram till beslut om bidrag eller villkorlån, på länsnivå i fyra län (Uppsala, Östergötland, Västernorrland och Skåne). De formella besluten för övriga län fattas av SIC:s vd i Stockholm. Målsättningen är att samtliga län under våren 2003 skall ha en decentraliserad handläggning fram till beslut inom ramen för samarbetet mellan SIC och Almi.

SIC har också ett utvecklat samarbete med de svenska teknikparkerna som innebär att ansökningar om olika innovationsprojekt samordnas av teknikparkernas samordningsfunktion Swedepark. Teknikparkerna har också kompetens att själva fatta beslut om innovationslån.

Enligt stadgarna skall SIC upphöra den 1 juli 2004 och alla återstående tillgångar överförs till staten. De 500 miljoner kr som stiftelsen tilldelades 1994 skall alltså förbrukas under de 10 år SIC bedriver sin verksamhet. Några beslut om vad som skall hända efter den 1 juli 2004 finns inte, och det finns inte heller några medel avsatta för att finansiera den verksamhet som i dag finansieras genom stiftelsekapitalet.

I enlighet med avtalet mellan SIC och Almi Företagspartner AB skall SIC:s verksamhet i praktiken stegvis tas över av Almi fram till 2004. Almi har redan genom ett avtal förvärvat SIC:s samtliga återstående tillgångar och skulder per den 20 juni 2004, vilket innebär att alla SIC:s återstående lånefordringar kommer att ägas av Almi.

Avtalet innebär att de regionala Almibolagen skall ha ansvar för och stå som huvudmän för den regionala innovationsstödande verksamheten i respektive län. I de län där de regionala Almibolagen inte redan i dag är huvudmän är avsikten att detta skall ha genomförts senast innan SIC upphör. En tydlig innovationsprofil mot kunderna, som särskiljer Almis allmänna företagsfinansiering från innovationsstödsverksamheten, skall eftersträvas och förankras i samtliga regionala Almibolag avseende varumärket "Innovation X-län" och innovationslogotypen. Det skall tydligt framgå att verksamheten bedrivs i samarbete mellan SIC och Almi. Parterna skall gemensamt verka för att Almi och SIC blir representerade i varandras styrelser och att SIC:s vd skall ingå i Almis koncernledning. En långsiktigt strategi och ett långsiktigt nationellt program för innovationsstöd skall utarbetas. Ett system för kvalitetssäkring av innovationsrådgivare och nationella experter skall vidareutvecklas.

Avtalet innebär också att både SIC och Almi skall verka för att staten skall ta över finansieringsansvaret för verksamheten, när SIC upphör. Deras gemensamma rekommendation är att SIC:s verksamhet med såddfinansiering och tillhörande rådgivning bör fortsätta med Innovation Sverige som bas och inom Almis organisation. De anser att ett årligt belopp om 150–200 miljoner kr skulle behövas om verksamheten skall bedrivas på ett kontinuerligt och professionellt sätt.

Innovationsverksamheten efter 2004

Utredningen kan konstatera att Stiftelsen Innovationscentrum (SIC) har genomfört sitt uppdrag på ett bra sätt. Samtidigt konstaterar utredningen att stiftelseformen med alla dess juridiska lösningar inte bör användas för sådan verksamhet som SIC utövat. Eftersom regering och riksdag inte har möjlighet att ändra stiftelsers sätt att arbeta gör det att möjligheterna att på ett smidigt sätt anpassa verksamheten i en stiftelse till aktuella behov är kraftigt begränsad.

Det avtal som Almi Företagspartner AB och SIC träffat löper fram till den 30 juni 2004, då SIC:s verksamhet upphör.

Som tidigare redovisats utgörs innovationsverksamheten av tre delar, rådgivning, bidragsgivning och villkorlån. I varje län finns innovationscentra, vilka efter den 1 juli 2003 kommer att vara knutna till de regionala Almibolagen. Bidragen kan uppgå till högst ett basbelopp. Beslut om bidragen fattas av ett innovationsråd som är knutet till respektive innovationscentrum.

Almi Företagspartner AB har finansierat hälften av de medel som används till innovationsbidrag. Almi har också förbundit sig att vid behov tillskjuta medel till innovationslån ur sin lånefond. "Lånen skall löpa med samma villkor som SIC:s innovationslån och beviljas på samma sätt, efter särskilt beslut i Almis styrelse" (avtalet Almi-SIC 2002-04-26).

Utredningen har velat redovisa detta, eftersom avtalet innebär att Almi enligt utredningens mening påtar sig myndighetsutövning. Att fördela bidrag, vilket ett innovationsråd knutet till ett innovationscentrum, som i sin tur är knutet till Almibolaget, enligt avtalet skall göra, är myndighetsutövning.

De innovationslån som SIC kan bevilja skiljer sig i hög grad från Almis lån eftersom det inte finns något krav att låneverksamheten skall vara självfinansierande eller ens att ränteintäkterna skall motsvara kreditförlusterna. SIC:s långivning är således i hög grad en form av bidragsgivning, och om låneverksamheten i framtiden skall finansieras genom årliga tillskott av statliga budgetmedel är det helt klart en fråga om myndighetsutövning att besluta om sådana lån.

Genom det avtal som Almi Företagspartner AB (moderbolaget) tecknat med SIC har moderbolaget alltså ålagt de regionala Almibolagen såväl myndighetsuppgifter som myndighetsutövning. Detta strider mot de klara och bestämda ställningstaganden som såväl landstingen som näringslivsorganisationerna gjort.

Både de regionala delägarna, landstingen, och näringslivsorganisationerna har med mycket stor tydlighet sagt att man inte vill att de regionala Almibolagen skall hantera några andra myndighetsuppgifter än de Almilån man beviljar redan i dag.

I avtalet finns en uppsägningsklausul med innebörd att sex månaders ömsesidig uppsägningstid gäller. Jag har övervägt att med anledning av avtalets innebörd – att de regionala Almibolagen åläggs myndighetsuppgifter och myndighetsutövning, vilket landstingen och näringslivsorganisationerna motsätter sig – föreslå regeringen att avtalet sägs upp.

Jag har dock av två skäl avstått från detta. Dels är det kort tid fram till avtalets utgång den 30 juni 2004, dels är det viktigt att verksamheten som är värdefull och nödvändig också under kvarvarande del av tidsperioden kan fungera på ett tillfredsställande sätt.

Mitt ställningstagande bygger på antagandet att den andre ägaren till dotterbolagen kan acceptera förhållandet under en övergångsperiod.

För tiden efter den 30 juni 2004 måste dock hanteringen av innovationsstödet ges en annan ordning. Utredningen återkommer till detta i kapitel 8.

6.2 Organisering på regional nivå

Utredarens förslag: Det finns många statliga åtgärder för företagsutveckling. Många olika aktörer hanterar dessa åtgärder. Företag och företagare anser att systemet är svåröverskådligt och tungrott. Man har önskat *en* instans att vända sig till.

Företagare/innovatörer skall ha *ett* ställe att vända sig till. Där skall alla ansökningar och frågor som rör innovationer och företagsutveckling tas om hand. Länsstyrelse, länsarbetsnämnd och Almibolag skall samordna sitt arbete med behandlingen av dessa, så hanteringen går snabbt, har hög kvalitet och blir rättssäker. Länsstyrelsen (självstyrelseorganet) ges i uppdrag att i samverkan med länsarbetsnämnd och Almibolag organisera denna samordnade verksamhet, så den bästa lösningen ur regional synpunkt uppnås. Nutek ges i uppdrag att dels utarbeta riktlinjer för verksamheten, dels följa upp att en fungerande "en väg in"-lösning skapas i varje län. Den föreslagna organisationen skall ses som ett erbjudande till innovatörer och företagare.

6.2.1 Mängden aktörer

”En mängd aktörer på olika nivåer har skapats för att främja näringslivets utveckling genom information, rådgivning, utbildning och finansiering. Systemet är komplext och delvis överlappande. Detta innebär svårigheter att styra och följa upp insatserna och använda de samlade resurserna på ett kostnadseffektivt sätt.”

Den problembeskrivningen är hämtad ur utredningens direktiv. I direktiven sägs också att ”antalet åtgärder bör efterhand kunna minskas och samordnas för att ge ökad effektivitet” och att ”Insatserna måste prioriteras och samordnas på ett mera effektivt sätt”.

I det följande redovisar utredningen de aktörer och stödformer som har störst betydelse, när det gäller de statliga åtgärderna för företagsutveckling. Därefter redovisar utredningen sina överväganden för ökad samordning och effektivare hantering av de statliga insatserna på regional nivå.

Som direktiven redovisar är det många aktörer som hanterar statliga stödformer. Norrlandsfonden konstaterar i sin rapport ”Kraftsamling för Norrlands inland” att det enbart i Norrland finns omkring 250 aktörer som arbetar för att främja den regionala utvecklingen. Här inkluderas både nationella och lokala aktörer.

I den summan räknas in samtliga kommuner och landsting, länsstyrelser, arbetsförmedlingar, länsarbetsnämnder och andra aktörer som har ansvaret för en regionalt avgränsad del. Många av de aktörer som nämns av Norrlandsfonden har en viktig roll för utvecklingen i regionen, men har andra frågor som huvuduppgift. Ett exempel är högskolor och universitet vars huvuduppgift är utbildning och forskning, en fråga som är av synnerligen stor vikt för de långsiktiga utvecklingsförutsättningarna i regionen, medan kontakterna med enskilda företag ofta är ganska sparsamma. Andra aktörer är i huvudsak privata, ofta med en mycket smal inriktning på vissa sektorer eller vissa branscher, och inte heller aktuella för flertalet företag.

Utredningen har valt att hänvisa till Norrlandsfondens rapport för att ge ett exempel på mångfalden aktörer. I det följande redovisas de viktigaste aktörerna för de statliga insatserna för företagsutveckling på regional nivå.

Länsstyrelserna

Länsstyrelserna hanterar dels statliga regionala stöd, dels är de företrädare för regeringen och centrala statliga myndigheter på regional nivå. Detta gäller även inom näringspolitiken. Länsstyrelserna kan bevilja regionalt utvecklingsbidrag, sysselsättningsbidrag, landsbygdsbidrag, landsbygdslån, såddfinansiering, stöd till kommersiell service och stöd till projektverksamhet inom ramen för de resurser som ställs till varje länsstyrelses förfogande genom länsanslagen och i förekommande fall genom EU:s strukturfonder inom ramen för de förordningar som gäller för de olika stödformerna.

I de fyra län, Kalmar, Gotland, Skåne och Västra Götaland, som omfattas av försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning beslutar istället regionala självstyrelseorgan om det regionalpolitiska företagsstödet och projektmedel. Försöksverksamheten skall pågå till 2006. Från och med den 1 januari 2003 kan man i övriga län bilda kommunalförbund som kan ansöka om att få bli samverkansorgan. Samtliga kommuner i ett län måste vara med. Dessa samverkansorgan kan få ta över handläggningen av EU-stöd, men inte besluten, som också fortsättningsvis skall tas i gemensamma beslutsorgan knutna till ett antal länsstyrelser. Den statliga medfinansieringen beslutas av länsstyrelserna och andra statliga organ. Samverkansorganen kommer att få ta över en del av de projektmedel, som ryms inom länsanslaget.

De regionala Almibolagen

Almi Företagspartner AB:s regionala bolag svarar för information och rådgivning, konsultinsatser samt finansiering. Finansieringen sker främst genom förmedling av lån från Almis egen lånefond, men också genom ett brett samarbete med banker och andra kreditinstitut. Lån från Almis lånefond kan lämnas genom flera låneformer: företagarlån till unga företagare, företagarlån till kvinnor, nyföretagarlån, lån till växande företag och genom kreditgarantier. Almis företagarlån till kvinnor och företagarlån till unga företagare kommer under hösten 2002 att ersättas av ett nytt företagarlån med i stort sett samma villkor men som är tillgängligt för alla oavsett kön och härkomst.

De regionala Almibolagens verksamheten anpassas efter de regionala förutsättningarna. Bland annat bedriver många Almibolag

delar av verksamheten i projektform för att på så vis kunna utnyttja EU-medel till finansiering av verksamheten. I många Almibolag utgör rådgivning och affärsutveckling en stor del av verksamheten, eftersom utbudet av konsulter och andra aktörer som arbetar med dessa frågor på kommersiella villkor på många håll är begränsat. I storstäderna, med stort konsultutbud är däremot denna del av verksamhet mycket liten eller obefintlig. Eftersom Almibolagens verksamheter i princip finansieras av staten till 51 procent (via moderbolaget) och av de regionala delägarna (i de flesta fall landstingen) till 49 procent, är det oklart vem som ansvarar för de olika delarna av verksamheten. Det finns ett missnöje bland landstingsföreträdarna att deras bidrag till de regionala Almibolagen används för att finansiera låneverksamheten, något som man anser vara ett statligt uppdrag. Motsvarande farhåga finns bland statliga aktörer att statliga medel används för att delfinansiera lokala och regionala projekt.

Oklarheten i ansvarsfördelningen mellan staten och de regionala delägarna blir särskilt tydlig när man konstaterar att staten inte har någon direkt styrelserepresentation i de regionala Almibolagen. Statens styrelserepresentanter, inklusive ordföranden, utses efter förslag från näringslivsorganisationer. Det är därför inte så konstigt om de regionala Almibolagen ofta beskrivs som "regionens eget" bolag för näringslivsutveckling och inte som en statlig aktör. Detta gäller dock främst den verksamhet Almibolagen har vid sidan om låneverksamheten, eftersom lånen sker mot kommission från moderbolaget, som alltså reglerar villkoren för lånen och följer upp alla lån genom ett centralt låneadministrativt system. Däremot varierar Almibolagens ambition och intresse för utlåningsverksamheten mellan olika regioner.

IUC och LKU

Lokala kooperativa utvecklingscentra, IUC-bolagen och i vissa län Internationella företagarföreningen (IFS) är andra aktörer, som arbetar med företagsutveckling. I dessa fall är det fråga om icke-statliga organisationer, som enligt direktiv från regeringen ges medel direkt av Nutek.

Lokala kooperativa utvecklingscentra (LKU) finns i varje län, och får statligt stöd till sin verksamhet via Nutek. Inte heller här är styrningen av verksamheten från staten märkbar. Varje LKU är bil-

dat av lokala och regionala aktörer – kommuner, landsting, fackföreningar, kooperativa företag och andra föreningar – och verksamheten präglas i hög grad av vilka traditioner som finns i regionen. Många LKU ägnar en stor del av den operativa verksamheten åt att söka upp kommunala verksamheter för att informera personalen, om hur de kan bilda kooperativ för att på olika sätt ta över verksamheten och fortsätta driva den i egen regi men på uppdrag av kommunen. EU-projekt är också en vanlig verksamhetsform. Hos andra LKU är verksamheten mera inriktad på landsbygdsutveckling och hur man genom olika typer av kooperativ och byalag etc. kan upprätthålla service i områden som inte har tillräckligt befolkningsunderlag för att driva verksamheter med normala avkastningskrav. LKU:nas verksamhet handlar i hög grad om rådgivning till grupper, som vill starta företag tillsammans, men samarbetet med andra aktörer, som arbetar med rådgivning, t.ex. Almi, är ofta bristfälligt.

IUC-bolag finns i dag på 19 platser i landet. Även dessa är bildade av lokala och regionala aktörer, med ett stort inslag av små och stora lokala företag och fackföreningar. Små och medelstora företag skall tillsammans svara för minst en tredjedel av ägandet, enstaka storföretag för högst en tredjedel och kommuner, fackliga organisationer och andra regionala intressenter får sammantaget äga högst en tredjedel av aktierna.

Genom det s.k. UPA-uppdraget utför IUC-bolagen, uppsökande- och produktutvecklande verksamhet, vilket ger ett påtagligt stöd för de företag som omfattas av verksamheten. IUC-bolagen har bildat ett nationellt nätverk. Skillnaderna mellan de olika IUC-bolagen är stora.

Almi Företagspartner AB – Stiftelsen Innovationscentrum

För att regionalisera det s.k. innovationsstödet har stiftelsen Innovationscentrum träffat avtal med Almi Företagspartner AB om samarbete. Vid de regionala Almibolagen finns innovationsrådgivare, totalt ett 90-tal i hela landet. De regionala Almibolagen kommer att kunna fatta beslut om innovationslån upp till 400 000 kr, och bidrag upp till ett basbelopp.

SIC:s innovationslån kan även förmedlas via ett samarbete med teknikparkernas samarbetsorgan Swedepark.

Nutek – Industrifonden

Nutek har tecknat avtal med stiftelsen Industrifonden om den s.k. såddfinansieringen. Industrifonden har här tagit över ansvaret för den såddfinansiering, som Nutek tidigare hanterat. Industrifonden kan också erbjuda riskkapital till företag med hög utvecklingspotential. Även länsstyrelserna, Nutek och Vinnova kan bevilja såddfinansiering.

Norrlandsfonden

I Norrlandslänen har också Norrlandsfonden en relativt omfattande låneverksamhet. Verksamheten är främst inriktad på verksamheter med ett kapitalbehov på mer än en halv miljon kronor, men påminner i övrigt till stor del om Almis låneformer.

Länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingarna

Länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingarna svarar inom arbetsmarknadspolitikens ram för en rad åtgärder som också är av stor betydelse för näringslivsutvecklingen. Man kan hjälpa företag som avser att etablera sig i vissa områden med utbildning för den personal som anställs. Syftet är främst att se till att vissa grupper kommer in på arbetsmarknaden och att det finns arbetskraft med rätt kompetens tillgång för rekrytering. Ett stöd som också har näringspolitisk betydelse är stödet till start av näringsverksamhet, som innebär att arbetslösa i princip kan få behålla sin arbetslöshetsersättning under sex månader medan de bygger upp ett eget företag. I stödområdet kan även personer som inte är arbetslösa erhålla stödet. I vissa fall kan stödet bli förlängt upp till ett år.

Övriga aktörer

I flera kommuner har man också olika former av projekt där man hjälper personer att starta eget. På ett hundratal orter finns Nyföretagarcentrum som arbetar på uppdrag av Jobs & Society och i vissa fall även av kommunen. Dessa centrum ger konkreta råd och förmedlar kontakter. Almi kan också ge rådgivning. För personer inom högskolor, universitet och forskarvärlden finns en rik flora av

aktörer som arbetar för att kommersialisera forskningsresultat och förmedla kontakter mellan den akademiska världen och näringslivet, bland annat teknikparker, teknikbrostiftelser och högskolorna själva inom ramen för den s.k. tredje uppgiften. Här har också Vinnova en viktig roll.

Tre huvudaktörer

I den ovan gjorda beskrivningen av de viktigaste aktörerna för de statliga insatserna för företagslivsutveckling finns tre huvudaktörer. Det är länsstyrelserna, länsarbetsnämnderna och Almibolagen. Länsstyrelserna är regeringens regionala myndighet inom näringspolitiken och den regionala utvecklingspolitiken. Länsstyrelserna beslutar om olika stöd. I försökslänen har självstyrelseorganen samma uppgift.

Länsarbetsnämnderna fattar beslut om stöd till start av näringsverksamhet, s.k. starta eget, och andra åtgärder inom arbetsmarknadspolitiken, t.ex. riktade arbetsmarknadsutbildningar för arbetslösa som anställs i företag.

Den tredje aktören är de regionala Almibolagen, som förmedlar ett antal statliga låneformer mot kommission, men i övrigt inte har myndighetsuppgifter.

Övriga aktörer inom regional företagsutveckling kan ha statliga uppdrag och även statligt stöd, men ägas och styras av lokala eller regionala aktörer. Det är ibland oklart hur resultatuppföljning och utvärdering skall ske och vem som har ansvar för verksamheterna.

Det är önskvärt att renodla ansvarsfördelningen på regional nivå, effektivisera verksamheten samt göra det enklare för företag och företagare att få del av olika former av statligt stöd. I det följande lämnar jag förslag till samordning, förenkling och effektivisering av statens insatser för företagsutveckling på regional nivå.

6.2.2 Enkelhet för företag och företagare

Som utredningen redovisat ovan i kapitel 4 finns det ett stort antal stödformer som kan användas för utveckling av små företag och/eller olika innovationer. Också antalet aktörer är stort, även om det är ett begränsat antal som är mest involverade i den statliga stödhanteringen.

För den enskilde företagaren och för de små företagen kan det dock ofta vara svårt att veta vilken stödform som är tillämplig eller vilken instans man skall vända sig till. Detta är naturligtvis inte acceptabelt. Det är ett rimligt krav, att det skall vara så enkelt att få del av befintligt stöd för företagsutveckling, att ingen avstår från att söka stöd på grund av administrativa svårigheter.

Vid de samråd utredningen haft med bl.a. företagare och näringslivsorganisationer, har det framkommit att det nuvarande systemet betraktas som svåröverskådligt och att man ofta inte vet var man skall vända sig. Önskemål har framförts, att man skall ha *en* instans att vända sig till, och att antalet stödformer skall begränsas.

Stödformerna

I utredningens direktiv framhålls att antalet åtgärder efter hand bör minskas och att stödhanteringen bör förenklas och samordnas. Utredningen har ingående övervägt, om det finns skäl att minska de i dag befintliga stödformerna, antingen genom att en del av dem avvecklas eller genom att två eller flera slås ihop. Utredningen har granskat samtliga stödformer med denna utgångspunkt.

Det finns mycket som talar för att en kraftsamling av tillgängliga statliga medel till några få insatsområden, skulle öka stödgivningens effektivitet. Det kan åstadkommas antingen genom att mängden stödformer begränsas och tillgängliga medel förs över till kvarvarande stödformer, eller genom att stödformerna bibehålls men medelsanvändningen hårdhänt prioriteras.

Riksdagen har nyligen prövat de befintliga stödformerna (prop. 2001/2002:4) och därvid funnit att endast det s.k. småföretagsstödet bör tas bort. Övriga stödformer behövs. Efter riksdagsbeslutet har regeringen lämnat uppdrag till ITPS att utvärdera sysselsättningsbidraget.

Jag anser därför, att det så snart efter riksdagsbeslutet inte finns skäl att föreslå ytterligare förändringar. Det arbete som pågår i Regeringskansliet (Näringsdepartementet) med att se över de regionalpolitiska stödordningarna bör avvaktas. Till det kommer att de nuvarande stödformerna är notifierade till EU, vilket gör att man bör vara helt säker på, att stödformen inte ens på lång sikt kommer att behövas, innan den tas bort. Något underlag för sådana bedöm-

ningar har jag inte haft tillgång till eller, beroende på den korta utredningstiden, inte haft möjlighet att ta fram.

Regeringen bör ge Nutek i uppdrag att i samråd med ITPS ta fram erforderligt underlag t.ex. i form av nyckeltal för bedömning av stödformerna.

Stödhantering

När det gäller stödhanteringen anser utredningen dock att det redan nu finns starka skäl att genomföra förändringar. Som ovan redovisats har det från företagarkåll framförts, att det ofta är svårt att veta, till vilken instans man skall vända sig med förfrågan eller ansökan om någon form av stöd eller råd.

Den statliga näringspolitiken syftar till att skapa så bra förutsättningar som möjligt för olika former av företag. Arbetet för ett gott företagsklimat är inriktat på att skapa enkla och överskådliga regler, god kapitalförsörjning samt tillgång till enkel och begriplig information.

Den svåröverskådlighet, som näringslivsföreträdare pekat på i dagens system, måste åtgärdas om de enkla och överskådliga regler, som är viktiga delar av ett gott företagsklimat, skall uppnås. Utredningen har tagit fasta på detta. Sett ur företagets och företagarens synpunkt måste ett system med *en* instans att vända sig till innebära en väsentlig förenkling och skapa den eftersträlvade överskådligheten. Detta kan uppnås antingen genom att alla stödformer sammanförs till någon av de ovan utpekade huvudaktörerna, eller genom att ett samordningsförfarande tillämpas.

Dagens stödformer består av såväl bidrag som lån av skilda slag. Bidragshanteringen är en klar myndighetsuppgift medan lån beroende på vilka villkor, som gäller kan vara myndighetsuppgift i vissa fall men inte i andra. Av de instanser som i dag hanterar de mest använda stödformerna är länsstyrelsen och länsarbetsnämnden myndigheter medan Almi, Industrifonden, SIC och IUC, inte är det. När det gäller de regionala Almibolagen har de regionala delägarna – landstingen – klart deklarerat att de motsätter sig att Almi åläggs andra myndighetsuppgifter än de har i dag.

Enligt utredningens mening är det mot denna bakgrund svårt att hitta en instans som kan hantera helheten. Detta gäller även om Industrifonden, SIC och IUC:na undantas. Stöden till start av näringsverksamhet är en del av arbetsmarknadspolitiken och skall

därför hanteras av länsarbetsnämnd och arbetsförmedling. Eftersom de regionala Almibolagen dels är aktiebolag, dels inte får åläggas andra myndighetsuppgifter för de regionala delägarna, är det uteslutet att lägga bidragshantering där. Därmed kvarstår länsstyrelsen som skulle kunna åläggas att hantera helheten.

Länsstyrelserna har i dag varken kapacitet eller kompetens för att ta över t.ex. Almis låne- och rådgivningsverksamhet. Almi behövs som en stark aktör för en viktig del av statens insatser för företagsutveckling. Därför bör inte heller denna lösning väljas.

Utredningen anser således att det inte är lämpligt att låta någon av de tre huvudaktörerna hantera alla stödformer.

En väg in

Eftersom utredningen anser att starka skäl talar för att den av företagen önskade enkelheten med *en* instans att vända sig till bör genomföras, bör därför samordningsalternativet väljas.

Utredningen redovisar i det följande en modell för en sådan samordning. Det är dock viktigt att understryka att detta skall ses som ett erbjudande till företag och företagare. Den som vet vilken stödform, som kan komma i fråga och vilken instans, som hanterar denna kan naturligtvis vända sig direkt dit.

Utgångspunkten för utredningens modell är att företagare/innovatör har ett ställe – en ”brevlåda” – att vända sig till. ”Brevlådan” skall kunna ta emot allt som har med företagsutveckling att göra, t.ex. formella ansökningar, sonderingar och frågor, mer eller mindre lösa funderingar, idéer som man önskar utveckla och så vidare. Genom att vända sig till brevlådan har företagaren/innovatören (sökanden) etablerat den kontakt som behövs. I vissa fall resulterar kontakten i att sökanden får svar med en gång, i andra fall kan det krävas en mer genomgående granskning innan svar kan ges. Det är samtidigt viktigt att sökanden kan få ett så snabbt svar som möjligt. Som ovan sagts finns det en bred kompetens och stor detaljkunskap hos de instanser, främst de tre huvudaktörerna, som i dag hanterar olika stödformer. Denna kompetens måste tas till vara så att sökanden kan få kvalificerade och korrekta besked. Det blir en viktig uppgift för länsstyrelse, länsarbetsnämnd och Almibolag att i samverkan svara för detta.

I Östergötland bedrivs sedan ett antal år en sorts ”en väg in”-verksamhet. Där sitter en person från respektive länsstyrelse,

länsarbetsnämnd och Almi tillsammans i en lokal, en sorts "service-central". Denna gemensamma funktion är bemannad varje dag. Man arbetar tillsammans och bereder ärenden gemensamt och kommer fram till vilken av de tre aktörerna som skall besluta i ett enskilt ärende.

Merparten av kontakterna med "servicecentralen" sker via telefon eller e-post. Det rör sig mest om förfrågningar, förhandsdiskussioner och råd av olika slag. Företagen behöver bara vända sig till ett ställe. Den samlade kompetensen gör att råden och hjälpen till företagen blir korrekt och heltäckande.

Enligt de uppgifter utredningen fått fungerar det mycket bra i Östergötland.

Verksamheten i Östergötland är ett i praktiken prövat sätt på hur en "en väg in"-verksamhet kan byggas upp.

Eftersom förhållandena är olika i olika delar av landet anser dock inte utredningen att någon riksläkare skall läggas fast. De praktiska frågor, som behöver lösas för att "en väg in"-systemet skall fungera bra måste utformas länsvis.

Nutek bör ges i uppdrag att utforma riktlinjer och länsstyrelserna bör ges i uppdrag att i samråd med länsarbetsnämnder och Almibolag ta fram de regionala lösningarna.

I försökslänen bör de regionala självstyrelseorganen anförtros uppgiften.

Det är dock nödvändigt att verksamheten ges en sådan utformning

- att det blir *en* instans att vända sig till för företagaren,
- att det blir tydligt för företagarna hur kontakten etableras,
- att företagaren får besked senast inom en vecka om vem som är kontaktperson och hur ärendet hanteras och
- att systemet görs så enkelt som möjligt.

Med denna ordning vinner man att den samlade kompetensen från länsstyrelse, Almi och länsarbetsnämnd tas till vara. Gemensamt kan de ge sökanden kvalificerade svar på alla de frågeställningar och ärendetyper som kan vara aktuella. Genom ett sådant nära samarbete kan också samtliga de instrument, som de statliga insatserna för företagsutveckling rymmer, användas. Den eller de stödformer som ger bästa utbyte för företagets utveckling, vid start av företag eller vid arbete med innovationer kan användas. En optimerad användning av det statliga företagsstödet uppnås.

Varje företag/företagare skall få en kontaktperson. Företaget och företagaren skall inom ramen för kontakterna med den utsedde kontaktpersonen kunna få hjälp att ta fram t.ex. kompletta handlingar. Därmed underlättas och påskyndas den formella prövningen av ett ärende. Inom ramen för samarbetet kan också erforderlig rådgivning, sättas in. Sökanden skall också kunna få hjälp med kontakter med t.ex. Industrifonden, IUC, LKU och olika nätverk av teknisk och annan kompetens för innovations- och företagsutveckling. Allt detta kan uppnås utan att företaget eller företagaren behöver vända sig till mer än en instans – ”brevlådan”.

Med denna lösning uppnås de krav och önskemål om att ha *en* instans att vända sig till som näringslivets organisationer fört fram. Genom det nära samarbetet som blir en följd av den gemensamma ”postsorteringen”, mellan de tre huvudinstanserna – länsstyrelsen, länsarbetsnämnden och det regionala Almibolaget – tas också den samlade kompetensen till vara. Det är en garanti för att sökanden får kompetenta och högt kvalificerade besked. Det blir en optimerad användning av de statliga insatserna för företagsutveckling.

Enligt direktiven skall riksdagens beslut med anledning av propositionerna 2001/02:4 ”En politik för tillväxt och livskraft i hela landet” och 2001/02:7 ”Regional samverkan och statlig länsförvaltning” ligga fast. Med det ovan redovisade förslaget uppfyller jag direktivens riktlinjer samtidigt som effektiviteten i hanteringen ökas och enkelhet och överskådlighet uppnås.

De flesta aktuella frågeställningar som kan nå ”brevlådan” hanteras av länsstyrelse, länsarbetsnämnd och Almi. Det är därför naturligt att dessa instanser föreslås samarbeta vid ”postsorteringen”. I de fyra försökslänen, Kalmar, Gotland, Skåne och Västra Götaland är det naturligt att de regionala självstyrelseorganen tar länsstyrelsens plats vid ”sorteringsbordet”. Dessa län omfattas av den försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning som riksdagen beslutat om.

Om självstyrelseorganen inte vill påta sig uppgiften med sorteringsarbetet bör det läggas på länsstyrelserna i de aktuella länen. I så fall måste länsstyrelserna tillföras personella förstärkningar.

"Brevlådans" placering

Utredningen har ovan föreslagit att Länsstyrelserna i samråd med Länsarbetsnämnd och Almibolag skall utarbeta de regionala lösningarna av "brevlådans" placering.

Även här är det naturligtvis de förutsättningar, som gäller i varje län, som blir avgörande. Väljer man östgötamodellen kan det t.ex. handla om var det är mest praktiskt att "samarbetslokalen" placeras.

En annan sak är emellertid vem som skall ha huvudansvaret för att "en dörr in"-systemet byggs upp och att det fungerar på ett för företagen bra sätt.

Den modell utredningen förordat innebär, att "en dörr in"-systemet skall genomföras överallt, att Nutek skall utarbeta riktlinjer och att länsstyrelserna skall ansvara för att länsvisa lösningar tas fram.

Regeringen kan inte ensidigt lägga Almibolagen arbetsuppgifter. Det är därför naturligt, att länsstyrelserna får uppgiften att vara huvudansvarig för "en dörr in"-systemet i respektive län.

Länsstyrelserna har som en av sina viktigaste uppgifter att samordna statliga verksamheter på regional nivå. Jag ser det därför, som naturligt att länsstyrelsen får huvudansvaret för samordningen av den statliga regionala politiken för företagsutveckling i enlighet med den modell som ovan redovisats.

Länsstyrelserna bör ges i uppdrag att ta fram de resurser, personellt och administrativt, som krävs för att organisera och leda arbetet med "brevlådemodellen". De åtgärder jag föreslår skall enligt direktiven rymmas inom befintliga ramar. Det måste också gälla administrativa insatser. Några nya medel finns inte tillgängliga att ställa till länsstyrelsernas förfogande för detta ändamål. Kostnaderna får täckas inom ramen för länsstyrelsernas förvaltningsanslag.

I försökslänen bör motsvarande uppgift på samma premisser hanteras av respektive självstyrelseorgan. Inte heller för dessa organs administration av "brevlådan" finns nya medel att tillgå. Om självstyrelseorganen inte vill påta sig uppgiften bör den läggas på respektive länsstyrelse.

Den samordning av insatserna för företagsutveckling på det regionala planet, som jag här föreslagit, bör kunna genomföras 2004. Nutek bör ges i uppdrag dels att utforma riktlinjer för "brevlådelösningen", dels följa upp att den genomförs i samtliga län. Nutek skall också utarbeta erforderligt informationsmaterial,

så att en bred informationsinsats riktad till företag och företagare initieras innan "brevladelösningen" genomförs. Nutek bör också ges i uppdrag att genomföra erforderlig utbildning av berörd personal. Nuteks informationsmaterial via internet bör på olika sätt bli delar av den information som krävs för "brevladelösningen".

"Brevladelösningen" skall som ovan sagts ses som ett erbjudande till företag och företagare. Den som vet var den skall vända sig, t.ex. med en stödansökan, bör självfallet liksom nu kunna gå direkt till respektive instans.

I den mån ansökningar eller andra ärenden färdiga för beredning lämnas till "brevlådan" uppkommer fråga om tillämpningen av offentlighetsprincipen. Frågor har under samråden ställts om myndigheters medverkan i "en dörrs"-organisationen skulle kunna leda till att uppgifter om företagen skulle kunna bli offentliga.

Som framgår av nedan redovisat utslag i Kammarrätten är det inte så.

Kammarrätten i Jönköping har behandlat ett ärende om utlämnande av allmänna handlingar i fråga om ansökan om tillfälligt företagsstöd, bl.a. om namn på de företag som lämnat in ansökan och vad ansökan avser. Kammarrätten avslag begäran. Regeringsrätten beviljade inte prövningstillstånd av överklagandet.

Kammarrätten sade i sitt domskäl:

Enligt 8 kap 6 § p.1 i sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess, i den utsträckning regeringen föreskriver det, i statlig myndighets verksamhet, som består i bl.a. stödverksamhet med avseende på produktion, handel, transportverksamhet eller näringslivet i övrigt, för uppgift om enskilda affärs- eller driftförhållande, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs. Regeringen har genom 2 § sekretessförordningen (1980:657) och p. 98 i den bilaga som hör till förordningen föreskrivit att denna sekretess skall gälla utredning, planering och stödverksamhet hos länsstyrelserna i frågor som rör näringslivet. Skaderekvisitet i 8 kap 6 § p.1 sekretesslagen är utformat som ett s.k. rakt skaderekvisit. Enligt förarbetena till sekretesslagen (prop. 1979/80:2 del A s. 80) innebär ett sådant rekvisit att skadebedömningen skall ske med utgångspunkt i själva uppgiften. Frågan, huruvida sekretess gäller, behöver inte i första hand knytas till en skadebedömning i det enskilda fallet. Avgörande bör istället vara om uppgiften som sådan är av den arten, att ett utlämnande typiskt sett kan vara ägnat att medföra skada för det intresse som skall skyddas enligt bestämmelsen. – Enligt förordningen (1994:773) om tillfälligt småföretagsstöd får stöd inte lämnas till investeringar som utan särskilt medgivande påbörjats innan fråga om stöd avgjorts. Med hänsyn särskilt till att de aktuella ansökningarna innehåller uppgifter om enskildas planerade men ännu inte igångsatta

affärsprojekt finner kammarrätten att det kan antas att de enskilda personerna lider skada om uppgiften röjs. I sammanhanget kan anmärkas att det i angelägenheter av förevarande art ansetts väsentligt att de som vänder sig till det allmänna med sina ansökningar kan utgå från att deras uppgifter i nu aktuella hänseenden ej kommer till var mans kännedom.

6.3 De regionala Almibolagens verksamheter

Utredarens förslag: Almibolagen ägs av staten (51 procent) och landstingen (49 procent) gemensamt. Det statliga uppdraget till de regionala Almibolagen bör renodlas till att främst gälla finansieringsverksamheten med därtill hörande rådgivning. Det uppdraget skall gälla för samtliga Almibolag. Landstingens uppdrag till Almibolagen kan komma att se olika ut över landet. Kostnadsfördelningen mellan staten och landstingen för Almibolagen får läggas fast vid de förhandlingar som måste föras om verksamheten efter 1 januari 2004.

Staten bör utse en företrädare för länsstyrelsen på en av sina styrelseplatser i Almibolagen. Förslag om att skapa regioner med flera län som underlag för ett Almibolag avvisas.

I de fem nordligaste länen svarar Norrlandsfonden för en med Almi likartad läneverksamhet. Norrlandsfonden har säte i Luleå. Norrlandsfondens läneärenden bör kunna beredas av Almibolagen för att ge bättre regional täckning. Frågan bör prövas vid förhandlingarna mellan staten och landstingen om Almibolagens verksamhet.

Moderbolaget i Almikoncernen, som förvaltar lånefonden, är helägt av staten. De regionala Almibolagen ägs däremot till 49 procent av landstingen (med något undantag där landstingens ägarandel är lägre). Verksamheten i de regionala Almibolagen styrs i hög utsträckning av regionala prioriteringar. I princip är det endast läneverksamheten som sker på likartat sätt i hela landet.

Som utredningen tidigare redovisat har de regionala ägarna krävt att Almibolagen också fortsättningsvis skall drivas i bolagsform och att inga ytterligare myndighetsuppgifter skall läggas på Almibolagen. Mina förslag beaktar dessa krav.

Av de samråd utredningen haft med regionala Almibolag i olika delar av landet har framgått att de regionala ägarna har vitt skilda önskemål om innehållet i verksamheten. På vissa håll anses rådgiv-

ningen vara av stor betydelse, på andra av mindre. I vissa län tar projektarbete och projektledning en stor del av resurserna i anspråk, i andra län ägnar man sig inte alls åt projektarbete. Som ovan redovisats är det endast Almis låneverksamhet som sker på ett likartat sätt över hela landet.

I Sverige är det stora skillnader mellan olika regioner både vad gäller demografi, arbetsmarknad och hur näringslivet ser ut. Förhållandena kan också skilja sig mellan olika branscher och områden inom en region. Mot bakgrund av detta är det enligt utredningens bedömning naturligt att verksamhetens inriktning och omfattning ser olika ut i olika regionala Almibolag. Dock måste Almis medverkan – genom låneverksamheten – till finansiering av insatser i de små företagen finnas tillgänglig och grundas på samma villkor över hela landet. Denna låneverksamhet är en viktig del av den statliga politiken för företagsutveckling.

De regionala Almibolagens verksamhet kan därmed delas upp i två huvudområden. Dels en del som gäller låne- och finansieringsverksamhet och därtill hörande rådgivningsverksamhet, dels en del som gäller mer omfattande affärsrådgivning, projektverksamhet, konsultinsatser och annan verksamhet som de regionala delägarna vill bedriva genom Almibolagen.

Ur statens utgångspunkt är långivning, med tillhörande rådgivning, en viktig del av verksamheten. Det är av stor betydelse för möjligheterna till tillväxt och utveckling för ett företag att det har möjligheter att finansiera en expansion på goda villkor. I stora delar av landet är utbudet av banker och andra kreditgivare mycket litet. I stora delar av landet finns det i praktiken inte heller någon andrahandsmarknad för fastigheter och andra investeringar, vilket gör att möjligheterna för kreditgivarna att säkra sina lån genom inteckningar är i stort sett obefintliga. Staten har därför en viktig uppgift i att komplettera marknaden. Staten har ett ansvar för att kapitalmarknaden fungerar i hela landet, och det statliga uppdraget till de regionala Almibolagen bör renodlas till att främst gälla finansiering. Statens anslag till de regionala Almibolagen bör därför täcka hela kostnaderna för låneverksamheten med därtill hörande rådgivning och hanteringen av innovationsstödet till och med den 30 juni 2004. Kravet på regional medfinansiering bör således inte omfatta kostnaderna för dessa verksamheter. Omfattningen av den rådgivning som är direkt hänförlig till låneverksamheten är svår att exakt definiera. Här avses endast sådan rådgivning som är ett led i säker-

ställandet av de lån som Almi lämnar. Den kan jämföras med den rådgivning som av samma skäl tillhandahålls inom banksystemet.

Om staten i övrigt vill ha uppgifter utförda av Almibolagen bör de vid varje tillfälle prissättas. Enligt utredningens mening bör detta dock föregås av sedvanlig upphandling i enlighet med gällande konkurrensregler.

I utredningens direktiv sägs att staten i minskad omfattning skall tillhandahålla och finansiera affärsrådgivningsinsatser. Med en sådan avgränsning av statens åtagande som här förordas uppfylls direktivens krav i detta avseende.

Övriga delar av de regionala Almibolagens verksamhet är då beroende av de önskemål och krav som de regionala delägarna framför. Denna verksamhet kommer att variera i inriktning och omfattning över landet beroende på vilken roll de regionala delägarna vill att Almi skall spela i utvecklingen av regionens näringsliv. Det är av stor vikt att de regionala ägarna preciserar sina krav och önskemål, inte minst mot bakgrund av behovet av erforderlig bemanning och kompetens. Dessa krav och önskemål kommer att se helt olika ut i olika delar av landet beroende på de regionala olikheterna för näringslivets villkor. Det är därför viktigt att den regionala ägaren, som har kunskap om de regionala förhållandena, formar Almibolagens verksamhet utöver långivningen. Att döma av den redovisning som lämnats till utredningen om uppgifter som i dag utförs av Almibolag handlar det om rådgivning, konsult- och projektverksamhet, deltagande i tillväxtarbete, utbildningsinsatser och liknande. Inte minst är på många håll i landet Almibolagets roll som projektägare och projektledare omfattande. Det gäller i särskilt hög grad i de delar av landet som omfattas av EU:s mål 1 och mål 2.

Det är naturligt att de regionala ägarna formar Almis verksamhet utöver det som är statliga uppgifter mot bakgrund av att närings- och regionalpolitiken tenderar att blir allt mera regional och lokal. Det kommer till uttryck i såväl strukturfondsarbetet som i arbetet med tillväxtavtalen. Den kommunala tillväxtpolitiken får allt större betydelse i takt med att kommunerna tillför sina näringslivskontor ökade resurser.

En regions attraktionskraft blir allt viktigare vid lokaliseringen av ny produktion och för utvecklingen av nya produkter. Åtgärderna för företagsutveckling blir ett viktigt inslag i arbetet med regionala tillväxtprogram. De regionala tillväxtprogram som skall börja gälla

2004 måste präglas av målet att öka den ekonomiska tillväxten i alla delar av landet.

Nutek skall dra upp riktlinjerna för och hålla samman arbetet med tillväxtprogrammen ur ett nationellt perspektiv. Alla statliga organ skall i sitt arbete beakta de regionala behoven. Länsstyrelserna skall på det regionala planet leda arbetet med tillväxtprogrammen i enlighet med regeringens och Nuteks riktlinjer utom i de fyra län där försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning pågår. I de län där kommunala samverkansorgan inrättats kommer dessa att leda arbetet med tillväxtprogrammen. Också i de län där länsstyrelserna inte skall leda arbetet med tillväxtprogrammen skall de samordna de statliga insatserna i arbetet med tillväxtprogrammen så att dessa kan samverka och förstärka varandra för en god regional utveckling samt yttra sig över planen innan regeringen fastställer den. Även i det regionala arbetet med tillväxtprogrammen kommer Almibolagen att ha en viktig uppgift. Omfattningen av arbetet kan självfallet variera beroende på de regionala ägarnas krav på Almiorganisationen.

Kostnaderna för den del av de regionala Almibolagens verksamhet som inte är hänförlig till långivningen, bör bäras av de regionala delägarna. Den exakta kostnadsfördelningen för de regionala Almibolagen mellan staten och de regionala delägarna får fastställas vid de förhandlingar som skall föras med landstingen under våren 2003.

Styrelser för de regionala Almibolagen

Enligt det konsortialavtal som upprättats mellan Almi Företagspartner AB och var och en av de regionala Almibolagens regionala delägare skall styrelsen bestå av åtta ledamöter som utses av bolagsstämman. Hälften av styrelseledamöterna nomineras av moderbolaget (Almi Företagspartner AB) och hälften av den regionale ägaren. En av de styrelseledamöter som nomineras av moderbolaget skall vara styrelsens ordförande. En jämn könsfördelning skall eftersträvas när ledamöter till styrelsen nomineras. Styrelseledamöterna bör vara "väl förankrade i regionen och till övervägande del bestå av aktiva företagare och andra personer med en gedigen kunskap om näringslivet". Moderbolaget skall vid nomineringen av styrelseledamöter samråda med näringslivsorganisationer.

Utredningen anser att det delade ägarskapet mellan staten och den regionale ägaren är värdefullt. Det leder till att styrelsen har en

mycket god lokal personkänedom, stor kännedom om regionen och är insatt i det regionala näringslivets villkor.

Genom att den statlige ägaren till övervägande del nominerar sina representanter från näringslivet förstärks styrelsens kunnande om det regionala företagandet liksom om företagandets villkor. Av vad utredningen inhämtat anser flertalet regionala Almibolag att styrelsens sammansättning är väl avvägd, ledamöterna kompetenta med god inblick i regionens företagande. Från en del håll har framförts att det ibland saknas tillräckliga kontakter med statens regionala organ. För att råda bot på detta skulle staten genom moderbolaget kunna nominera någon företrädare för t.ex. länsstyrelsen till styrelsen. Om så sker skulle också betydelsen av ett nära samarbete mellan olika statliga aktörer understrykas. Betydelsen av regional förankring skulle förstärkas av ett sådant förfarande. Den samordning som nu föreslås på nationell nivå mellan Nutek och Almi skulle på så vis också ges en regional återspeglning genom att Nuteks regionala myndighetsföreträdare, dvs. länsstyrelsen finns med i Almistyrelsen.

Jag anser mot bakgrund av det sagda att det är viktigt att den regionala förankringen hos styrelsens ledamöter förstärks liksom det nära samarbetet mellan de statliga aktörerna. Jag förordar därför att staten nominerar en företrädare för länsstyrelsen till en av sina platser i styrelsen. Statens företrädare i styrelsen bör årligen ges klara riktlinjer för styrelsearbetet. Det är bara genom att vara tydlig i formuleringen av styrelsedirektiven som staten kan påverka och styra verksamheten i de regionala Almibolagen.

Almiregioner för mer än ett län

Enligt direktiven skall utredningen överväga om det finns behov av regional täckning som omfattar ett större område än ett län. Utredningen har tidigare framhållit vikten av att de regionala ägarna noga anger vilka uppgifter de vill att Almi skall ha utöver långivningen. I detta arbetet är det just de för länet viktiga näringslivsfrågorna som skall komma till uttryck. Detta skulle påtagligt försvåras om flera landsting skulle utforma gemensamma direktiv till ett Almibolag som omfattar flera län. Även näraliggande län kan nämligen ha stora skillnader i förutsättningarna för företagsutveckling. Det skulle kunna leda till svårigheter att tydligt formulera ägardirektiv. Jag anser också att det skulle strida mot en grundlägg-

gande demokratisk rättighet för landstingen, att själva forma sin regionala verksamhet, om staten skulle framtvinga storregionsatsningar.

Om däremot två eller flera landsting skulle kräva att få gå samman om ett gemensamt Almibolag, bör frågan ingående prövas av moderbolaget.

Vissa administrativa vinster kan säkert uppkomma om man väljer "storregionlösning", men de ovan redovisade svagheter väger enligt min mening tyngre.

Jag avvisar därför tanken att skapa "storregioner" och förordar att det liksom hittills finns ett regionalt Almibolag i varje län.

Norrlandsfonden – Almibolagen

I direktiven sägs att utredningen efter samråd med stiftelsen Norrlandsfonden skall "föreslå lämpliga former för samarbete med övriga centrala och regionala aktörer med närliggande verksamhet".

Utredningen har i avsnitt 5.2.10 och 4.3.9 beskrivit Norrlandsfondens organisation och verksamhet. I tabell 4.1 redovisas Norrlandsfondens utlåning 2001 (lån, villkorlån och garantier) till 130 miljoner kr.

Verksamheten omfattar de fem nordligaste länen - Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands och Gävleborgs län - och skall medverka till den industriella förnyelsen och utvecklingen i framförallt de små och medelstora företagen genom lån och garantier. Fonden har sitt säte i Luleå.

Almibolagens finansieringsverksamhet har i princip samma målgrupp och inriktning i de fem länen.

Utredningen har besökt Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län och därvid samrått med landsting, Almibolag, företagare och Norrlandsfonden om möjligheten till samarbete eller samgående. Som framgår i korthet av redovisningen i kapitel 4 har samråden visat att Norrlandsfondens verksamhet anses ha stor betydelse. Starkast betonas detta i Norrbotten. Ju längre man kommer från Luleå, där fonden har sitt säte, desto mindre anses betydelsen vara. Ju mindre betydelse Norrlandsfonden anses ha, desto större anses Almi ha.

Skälen till de motstridiga synpunkterna på Norrlandsfonden kan framförallt ha med den regionala närvaron att göra. Medan Almi har inrättat ett kontor i varje län har Norrlandsfonden säte i Luleå

och ett kontor med en anställd i Sundsvall. Man menar att det blir svårare för företagen att ha kontakt med fonden, när avstånden är stora.

I både Norrlandsfondens styrelse och i de regionala Almibolagens styrelser ingår företrädare för landstingen. Detta har ansetts vara bra och ger båda regional förankring.

Vid samråden har inte mera allmänt framkommit synpunkter på att lägga ner Norrlandsfonden eller avveckla Almibolagen. Man har velat slå vakt om båda. Däremot har man menat att ett närmare samarbete borde komma till stånd. I några fall har man dock menat att Norrlandsfonden och Almibolagen borde slås ihop. Meningarna har gått isär, om det i så fall skulle betyda att Norrlandsfonden skulle gå upp i Almi eller Almibolagen i Norrlandsfonden.

Det finns mycket, som talar för, att effektivitetsvinster skulle kunna uppnås om Almibolagen i de fem nordligaste länen och Norrlandsfonden slogs ihop. Kapitalförvaltningen skulle kunna samordnas liksom lånehanteringen. Företagens närhet till lånegivarna skulle öka påtagligt genom att ett betydligt utökat kontorsnät skulle stå till förfogande.

Ökad effektivitet och minskade administrativa kostnader skulle sannolikt uppnås.

Något stöd för att slå samman verksamheterna finns, som ovan sagts, inte. Eftersom Norrlandsfonden är en stiftelse skulle sannolikt också gällande lagstiftning förhindra det. Utredningen har därför inte funnit det meningsfullt att närmare utveckla ett förslag om samgående.

Däremot bör ett kraftigt utvecklat samarbete komma till stånd.

Utredningen har tagit fasta på de synpunkter, som framkommit vid samråden, om att företag på långt avstånd från Luleå har svårt att få kontakt med Norrlandsfonden och dess låneutbud. Man anser sig ha betydligt lättare att nå Almibolagen. Utredningen anser att Norrlandsfondens tillgänglighet för företagare i samtliga fem Norrlandslän måste förbättras. Det bör inte ske genom att Norrlandsfonden inrättar ett antal egna regionkontor utan genom att befintlig organisation används.

Det innebär att Norrlandsfonden bör träffa uppgörelser med de fem aktuella Almibolagen om att Almikontor och Almi-personal används för kontakter och lånehandläggning också åt Norrlandsfonden. Kostnaderna skall givetvis täckas av Norrlandsfonden.

Eftersom landstingen är starkt representerade i både Norrlandsfonden och Almibolagen bör frågan aktualiseras vid de för-

handlingar, som skall föras om Almibolagen mellan staten och landstingen för perioder efter den 31 december 2002.

Inför den förhandlingen skall de regionala ägarna ange vilken verksamhet de vill att Almibolagen skall ha. I det sammanhanget kan detta samarbete konkretiseras.

Regeringen bör ge ledamöterna i Norrlandsfondens styrelse direktiv att ta upp frågan där.

Samarbetet bör kunna vara fullt genomfört den 1 januari 2004.

6.4 IUC-bolagens verksamhet och UPA-uppdraget

Utredarens förslag: UPA-uppdraget regleras genom ett villkorsavtal mellan Nutek och varje IUC-bolag. UPA-verksamheten är viktig för såväl innovations- som företagsutveckling. IUC-verksamheten bygger på samarbete mellan små och stora företag och offentlig sektor.

IUC-verksamheten bör byggas ut över landet. Också tillkomsten av likartade lokala och regionala verksamheter bör stimuleras. Nutek bör ges i uppdrag att kvalitetsgranska verksamheterna.

UPA-uppdraget bör ges en långsiktig inriktning och kunna omfatta också nya IUC och likartade verksamheter.

Medel bör säkras för en femårsperiod. 200 miljoner kr per år bör avsättas för UPA-uppdrag.

I utredningens uppdrag ingår att överväga vilken roll staten skall ha gentemot IUC-bolagen i ett längre perspektiv och hur ett sådant eventuellt engagemang i så fall skall finansieras. Jag skall också lämna förslag till hur den statliga uppdragsverksamhet, som i dag, utförs av IUC långsiktigt skall hanteras.

Industriella utvecklingscentrum (IUC) beskrivs utförligt i avsnitt 5.3.3. Det statliga uppdraget till IUC-bolagen, det s.k. UPA-uppdraget, gavs 1997 som en treårig försöksverksamhet på nio orter. Försöksverksamheten har därefter utvidgats till fler bolag och förlängts i ett och ett halvt år till utgången av 2002. Syftet med UPA-uppdraget är att genomföra uppsökande verksamhet, produktutveckling och avknopningsinsatser i små och medelstora företag. UPA-uppdraget regleras genom ett villkorsavtal mellan staten (Nutek) och varje IUC-bolag. I avtalet ställs bl.a. krav på att bolaget skall vara majoritetsägt av det lokala näringslivet. Nutek anvisar statsanslaget medan fördelningen och uppföljningen av

UPA-pengarna sköts av IUC-bolagen själva inom ramen för det nätverk de bildat.

IUC-bolagen har bl.a. genom det spridda ägandet skapat en god förankring i det lokala näringslivet. Bland ägarna finns ofta det lokala näringslivet, kommuner, fackföreningar och andra näringslivsaktörer.

Många IUC-bolag bedriver en omfattande verksamhet vid sidan om UPA-uppdraget, främst genom olika former av utbildning, utvecklingsuppdrag och konsultverksamhet riktad till det lokala näringslivet. Verksamheternas form och inriktning skiljer sig dock i hög grad mellan de olika bolagen.

Det finns i dag inte någon sammanhållen redovisning av IUC-bolagens verksamhet vid sidan av UPA-uppdraget. De uppgifter som redovisas i det följande har utredningen erhållit från IUC-nätverkets koordinator. Uppgifterna avser prognoser för verksamheten under 2002.

Tabell 6.1. IUC-bolagens omsättning 2002

UPA-uppdraget som andel av bolagets totala omsättning	Antal IUC-bolag	Genomsnittlig andel av omsättningen			Genomsnittlig omsättning (miljoner kr)
		UPA-uppdraget	Övrig offentlig finansiering (inkl. EU-medel)	Icke offentlig finansiering	
Mer än 50 procent	10	72 procent	16 procent	12 procent	5 mkr
25–50 procent	5	37 procent	40 procent	23 procent	11 mkr
Mindre än 25 procent	3	13 procent	25 procent	62 procent	28 mkr

Källa: Enkät till IUC-bolagen (18 av 19 har svarat). Uppgifterna avser preliminära prognoser för 2002.

Redovisningen visar att UPA-uppdraget för ett flertal av IUC-bolagen svarar för en dominerande del av omsättningen. I 10 av de 18 IUC-bolag som redovisas i tabellen ovan svarar UPA-uppdraget för mer än hälften av omsättningen, och i tre av dessa är andelen mer än 80 procent. Övriga offentliga uppdragsgivare (inklusive EU) står för 16 procent av omsättningen och privata företag (dvs. icke-offentlig finansiering) står för 12 procent.

Det är uppenbart att dessa 10 IUC-bolag är helt beroende av offentliga uppdrag för att bedriva sin verksamhet. Denna grupp består främst av IUC-bolag som fick UPA-uppdraget år 2000 och alltså är relativt nya. Detta kan bero på att det tar tid att etablera verksamheter hos näringsliv och andra aktörer i regionen.

För fem av IUC-bolagen utgör UPA-uppdraget mellan 25 och 50 procent av omsättningen. Dessa bolag har lyckats bygga upp en verksamhet vid sidan om UPA-uppdraget, inriktad mot både företag och offentliga aktörer. Denna verksamhet utgörs av bl.a. utbildning och projektverksamhet.

Endast tre IUC-bolag räknar med att UPA-uppdraget kommer att utgöra mindre än 25 procent av omsättningen under 2002. Ett av dessa, IUC Olofström, som stod modell för IUC-verksamheten, skiljer sig kraftigt från övriga IUC-bolag, dels genom att omsättningen är avsevärt större (större än de tio minsta IUC-bolagen tillsammans), dels genom att UPA-uppdraget endast utgör omkring fem procent av omsättningen. Framför allt beror detta på att IUC Olofström har en omfattande verksamhet för privata uppdragsgivare och offentliga aktörer. Vid sidan om IUC Olofström har även IUC Gnosjöregionen och IUC Östergötland en omfattande verksamhet vid sidan om UPA-uppdraget.

Flertalet IUC-bolag är helt beroende av statliga UPA medel för sin verksamhet. De har inte lyckats bygga upp verksamheter som har förutsättningar att fungera utan statliga UPA medel vilka täcker huvuddelen av driftskostnaderna.

Idén bakom IUC-konceptet är att verksamheten skall grundas på starka regionala och lokala intressenter. Det förutsätter också ett ekonomiskt engagemang och en sådan kompetens i bolaget att olika uppdrag som kan ge intäkter läggs på bolaget. Så fungerar det uppenbarligen inte på flera håll. Utredningen vill samtidigt framhålla att det statliga uppdraget genom att det varit en försöksverksamhet haft en kortsiktig prägel med beslut om medel för ett år i taget. För 2003 finns ännu inte medel anvisade. Detta medverkar till osäkerhet i verksamheten och svårighet att dimensionera densamma. Det kan också skapa svårigheter när det gäller att rekrytera kompetent personal.

Det är därför angeläget att få till stånd en mera långsiktig ordning där de positiva erfarenheter som dragits av UPA-uppdraget kan användas på ett mera flexibelt sätt för verksamheter i hela landet. Det är samtidigt viktigt att få till stånd en klarare styrning och uppföljning av de statliga uppdragen till IUC-bolagen.

Samtidigt finns det flera IUC-liknande verksamheter som vill ta del av UPA-uppdraget, men som av olika anledningar inte kommit med i försöksverksamheten. På många ställen i landet bedrivs projekt med uppsökande och nätverksskapande verksamheter och teknikförmedlingar. Det finns också prototypverkstäder, teknopoler,

inkubatorer och andra verksamheter som drivs av olika aktörer och som på olika sätt har ambition att fungera som utvecklingscenter eller hjälpa företag och uppfinnare att utveckla och kommersialisera sina idéer.

Det ingår inte i utredningens direktiv att närmare belysa detta. För helhetsbildens skull vill utredningen dock peka på den innovationsverksamhet som blir följd av forskningen vid våra universitet och högskolor, genom teknikparker och teknopoler m.fl. Enligt utredningens mening borde teknikbrostiftelserna kunna vara en lämplig aktör för hantering av UPA-uppdrag. Under den tid utredningen arbetat har Vinnova tecknat samarbetsavtal med teknikbrostiftelserna.

IUC-bolagen har ett omfattande lokalt och regionalt delägarskap. Omkring 50 storföretag, 700 småföretag, ett flertal företagarföreningar och mer än 100 andra aktörer som fackliga organisationer, kommuner, Almibolag, universitet och högskolor är delägare i IUC-bolagen. Därigenom har de en fast lokal och regional förankring byggd på ett nära samarbete mellan företag och samhällsliga instanser.

Den lokala förankringen och samarbetet mellan näringsliv och samhälle har vid de samråd utredningen genomfört lyfts fram som en styrka i IUC-konceptet. Närheten mellan IUC som utvecklingsresurs och företagarens/innovatörens behov och önskemål är viktig. För att idéer skall kunna utvecklas och för att de små företagen skall kunna expandera och stärkas konkurrensmässigt krävs inte minst kompetens som många små företag inte har resurser att hålla sig med. Det kan gälla allt från produktutveckling och produktionsprocesser till marknadsbedömningar och exportmöjligheter.

Den lokala företagarens behov kräver lokalt baserade resurser. För att de små företagens behov skall tillgodoses måste innovationspolitiken byggas upp underifrån. Det är bara då de verkliga förutsättningarna för de mindre företagens utveckling skapas.

Om ett långsiktigt system för en framgångsrik innovationspolitik skall kunna byggas måste utvecklingsresurser i tillräcklig omfattning tas fram för de små och medelstora företagen.

Ett fungerande IUC uppfyller dessa kriterier. Som framgår av det som ovan sagts finns i IUC-konceptet just de resurser som krävs för att skapa möjligheter till utveckling av idéer och ge tillväxt för små företag. Det unika samarbete som där utvecklas mellan små och stora företag, mellan små företag och forskning och mel-

lan det privata och offentliga bör kunna vara ett starkt instrument för tillväxt och företagsutveckling.

I den rapport "Ett innovationssystem i världsklass" som den s.k. Bennet-Johnsson-gruppen lämnat till regeringen lyfts IUC-konceptet fram. Gruppen föreslår "en kraftfull satsning på och vidareutveckling av IUC-konceptet och liknande strukturer som är lokalt initierade och lokalt förankrade". Gruppen föreslår en statlig satsning på 250 miljoner kr för detta.

I utredningens direktiv anges att jag skall lämna "förslag på hur den statliga uppdragsverksamhet som i dag utförs av IUC långsiktigt skall hanteras". En fråga är vidare, enligt direktiven, "vilken roll staten skall ha gentemot IUC-bolagen i ett längre perspektiv och hur ett sådant eventuellt engagemang i så fall skall finansieras".

Bennet-Johnsson-gruppen säger att den stora potentialen för att skapa tillväxt och arbetstillfällen finns hos de små och medelstora befintliga företagen samt hos de ostartade och nystartade företagen. Jag delar gruppens synsätt.

Som ovan framhållits förutsätter ett förverkligande av detta synsätt att resurser för produktutveckling, produktionsprocesser, innovationsstöd m.m. finns tillgängliga så att de små och medelstora företagen kan få hjälp med kompetens som de inte själva har. Sådan kompetens måste finnas nära företagen och bygga på lokala och regionala samarbetsformer.

IUC-konceptet är utformat för att vara just en sådan lokalt och regionalt förankrad resurs.

Jag föreslår därför att IUC-konceptet skall vidareutvecklas och att det ovan beskrivna UPA-uppdraget, som i dag är försöksverksamhet, ges en långsiktig inriktning.

Detta förutsätter att verksamheten i de olika IUC-bolagen utformas enligt IUC-konceptet. Då kan bolagen kraftigt bidra till ökad tillväxt. För att ta till vara den möjlighet som IUC-konceptet ger, bör också en geografisk utvidgning av IUC-verksamheten genomföras. Också tillkomsten av likartade lokala och regionala verksamheter bör stimuleras.

Som jag ovan redovisat uppfyller enligt min mening inte alla dagens IUC de krav, man måste kunna ställa på verksamheten, för att den skall bli det viktiga näringspolitiska instrument den har förutsättningar att vara. IUC-bolagen måste ha en så bred kompetens att företagen kan få den hjälp och det stöd de behöver. Detta förutsätter att IUC-bolagen har resurser att bygga upp denna kompetens. Därför måste de skaffa intäkter själva i sådan omfattning, att

de inte blir helt beroende av statliga UPA-medel för sin verksamhet. Jag föreslår att det statliga UPA-uppdragets andel av omsättningen inte får uppgå till mer än högst 30 procent.

IUC-nätverket bör tillsammans med de lokala IUC-bolagen verka för att detta uppnås senast under 2004.

I de avtal Nutek tecknar med IUC-bolagen bör detta skrivas in som ett villkor för att ett bolag skall ges UPA-uppdrag. Själva utformningen av UPA-uppdraget bör vara en uppgift för Nutek att forma efter samråd med IUC-nätverket.

Det bör också ankomma på Nutek att kvalitetsgranska IUC-bolagen och andra lokala och regionala organ som önskar ta del av UPA-uppdraget. Det bör också ankomma på ITPS att efter samråd med Nutek utvärdera IUC-verksamheten, dess omfattning, inriktning och resultat.

Ett framgångsrikt innovationsarbete kräver långsiktighet. Skall IUC-konceptet kunna utvecklas och bli det viktiga näringspolitiska instrument, som jag ovan förordat, måste UPA-uppdraget och de statliga medel som ställs till förfogande ges en långsiktig inriktning. IUC-bolagen måste veta, att de långsiktigt har resurser för att kunna skaffa den kompetens som krävs, för att resultatet av dess verksamhet skall uppfylla högt ställda krav. Medelstillelningen bör därför omfatta en period på minst fem år.

Jag föreslår att ett belopp på en miljard under femårsperioden anvisas för UPA-uppdraget. Uppdraget skall kunna ges såväl till IUC-bolag – befintliga och tillkommande – som till andra lokala och regionala organ som uppfyller de kvalitetskriterier och andra krav som Nutek ställer för att ett avtal skall kunna ingås.

Jag återkommer i kapitel 8 till finansieringen av förslaget. Den nuvarande försöksverksamheten, som för 2002 tilldelats 65 miljoner kr, måste självfallet förlängas också under 2003. Regeringen bör i särskild ordning besluta om medel till verksamheten för 2003.

6.5 Lokala kooperativa utvecklingscentrena (LKU)

Utredarens förslag: LKU arbetar främst med rådgivning för kooperativt företagande. Man bör regionalt pröva om verksamheten kan samordnas administrativt med Almis rådgivning. Verksamheten bör utvärderas.

Lokala kooperativa utvecklingscentra (LKU) finns i dag i samtliga län. Verksamheten finansieras dels genom statliga bidrag via Nutek, dels av kommunerna som måste finansiera verksamheten med samma belopp som staten för att statligt bidrag skall lämnas. Dessutom deltar många LKU i projekt som ger möjlighet till finansiering från EU:s strukturfonder

LKU:na är i de flesta fall ekonomiska föreningar som är bildade av kommuner, landsting, olika organisationer och folkrörelser i länet. Verksamheten har olika inriktning i olika delar av landet. I vissa län arbetar man främst för att skapa regionala nätverk för företag och invånare. Därigenom anser man att bättre förutsättningar och tillväxtförmåga skapas, särskilt på landsbygden. I andra län är verksamheten i hög grad inriktad på att bilda kooperativa företag, inte minst på den sociala ekonomins område.

Av den redovisning av LKU-verksamheten som Nutek överlämnat till utredningen framgår att ca 80 personer är heltidsanställda. LKU:na har använt ca 13 procent av tiden till information till främst enskilda personer och 13 procent av tiden har använts till rådgivning. Vad resten av tiden använts till saknar Nutek kunskap om. En "djupstudie" kommer att genomföras under 2002. Nutek hoppas att den skall ge svar på frågan.

Någon samlad utvärdering av LKU-verksamheten har således inte genomförts. Enligt utredningens uppfattning gör detta att det är svårt att bedöma om de medel som satsas på LKU-verksamheterna används på ett effektivt sätt. Utredningen har mot bakgrund av den korta tid som stått till förfogande inte kunnat genomföra någon egen analys och utvärdering av verksamheten som ett instrument för företagsutveckling.

Utredningen utgår från att den s.k. djupstudie som Nutek skall genomföra under 2002 ges en sådan inriktning och omfattning att den kan utgöra underlag för en framtidsbedömning av LKU:nas roll i den regionala utvecklingspolitiken.

I prop. 2001/2002:4 "En politik för tillväxt och livskraft i hela landet" vidgas uppdraget till LKU:na till att även omfatta främjan-

det av företagande och företagsutveckling i den sociala ekonomin lokalt och regionalt. Regeringen uttalar i propositionen att man vill skapa en "mångfald av ingångar till och former för företagande". Därigenom hoppas regeringen göra det möjligt för fler att starta företag. Den ursprungliga kärnverksamheten för LKU består i att tillhandahålla information och rådgivning till personer och grupper som vill starta kooperativa företag. Genom det uppdrag på den sociala ekonomins område som LKU fått genom riksdagens beslut med anledning av propositionen främjas företagande i den sociala ekonomin. Genom det, menar regeringen, skapas tillväxt och nya arbetstillfällen samtidigt som man bibehåller och utvecklar service av olika slag.

För 2002 anvisade staten 25 miljoner kr till LKU-verksamhet, för 2003 föreslås 30 miljoner och för 2004 35 miljoner kr.

Nutek har sedan 1999 haft regeringens uppdrag att ansvara för handläggningen av det statliga stödet till LKU-verksamheten. Nutek har fastställt en rad mål för verksamheten och säger bl.a. att företagandet inom den sociala ekonomin skall vara väl integrerad i Nuteks företagsstödande arbete.

Utredningen skall enligt direktiven överväga relationen mellan statliga näringspolitiska åtgärder och hur de organiseras och LKU. LKU har informativa och rådgivande uppgifter i syfte att stimulera kooperativt företagande också på den sociala ekonomins område. Enligt utredningens uppfattning kan sådan rådgivning vara av stor betydelse för tillkomsten av nya företag. Det finns mycket som talar för att effektivitetsvinster skulle kunna göras om verksamheten samordnades administrativt med Almis rådgivningsverksamhet. Utredningen avstår från att lägga ett sådant förslag eftersom de regionala ägarna av Almibolagen skall forma regionens krav på bolagen. I detta arbete har man självfallet möjlighet att utifrån sin roll som medfinansiär också i LKU-verksamheten aktualisera en sådan samordning.

Enligt min mening bör därför stöd till kooperativ rådgivning kunna ges även om verksamheten administreras av t.ex. Almi.

Riksdagen har lagt fast att LKU-rådgivningen behövs och anvisat statliga medel för den fram till och med 2004. Det är Nuteks uppgift att utforma mål och svara för uppföljning av verksamheten. Enligt utredningens uppfattning måste LKU-verksamheten utvärderas innan ställning tas till fortsatt statligt stöd efter 2004.

7 Stöd till start av näringsverksamhet

Utredarens förslag: Stödet till start av näringsverksamhet ges till arbetslösa, som fyllt 20 år. Stödet ges i 6 månader och motsvarar arbetslöshetsersättning. I stödområdena A och B kan det också ges till icke arbetslösa.

Stödet till start av näringsverksamhet bör kunna ges också för utveckling av idéer och innovationer. Stödet bör försöksvis kunna ges också till icke arbetslösa över hela landet, dock bara om länsarbetsnämnden efter samråd med innovationsrådgivare eller annan expertis, bedömer att innovationen kan utvecklas och bli kommersiellt bärkraftig. Ett annat villkor bör vara att tjänstledighet beviljas. Också "friåret" bör kunna användas för innovationsutveckling och nyföretagande.

Stöd till start av näringsverksamhet, tidigare kallat "starta eget-bidrag", är en arbetsmarknadsåtgärd som riktas till arbetslösa, dvs. personer som har fyllt 20 år och som är inskrivna som arbetsökande vid Arbetsförmedlingen. I stödområdena (både A och B) kan stödet också ges till personer som inte är arbetslösa eller arbetssökande. Syftet med stödet är att underlätta start av näringsverksamhet genom finansiell hjälp och viss utbildning. Bidrag kan lämnas till arbetssökande, som har en affärsidé som bedöms ha goda förutsättningar att ge tillfredsställande lönsamhet och varaktig sysselsättning.

Stödet utgörs av en ersättning som motsvarar arbetslöshetsersättningen, lägst 320 och högst 730 kronor per dag. Bidragstiden är normalt sex månader men kan förlängas med högst sex månader om det finns särskilda skäl. I genomsnitt är bidragstiden åtta månader. Under 2001 beviljades 10 036 personer stöd till start av näringsverksamhet till en kostnad av totalt 929 miljoner kr. Även om åtgärden främst är arbetsmarknadspolitisk har den också stor näringspolitisk betydelse.

Det har gjorts ett antal utvärderingar av stödformen, stöd till start av näringsverksamhet. De visar entydigt att resultaten är mycket goda. Sex av tio kan försörja sig på företaget tre år efter att stödet upphört, vilket gör att överlevnaden för företagen är lika bra som för andra nystartade företag. Kringkostnaderna är också mycket låga i jämförelse med andra arbetsmarknadspolitiska program. Till saken hör dock att deltagarna i detta program anses vara starkare än genomsnittet bland arbetslösa.

Det har också riktats en del kritik mot stödet till start av näringsverksamhet. Den främsta kritiken riktas mot att de s.k. dödviktsförlusterna är stora, dvs. att man ger stöd till företag som skulle ha startats även om inget stöd hade lämnats. Hälften av de som får stöd uppger att de skulle startat företaget även utan bidrag.

En annan kritik, som förts fram, är att stödet ger konkurrensfördelar. De utvärderingar, som gjorts av undanträngningseffekterna, visar dock att sex månader är för kort tid för att hinna etablera ett företag och konkurrera ut andra. Arbetsförmedlingarna följer i stor utsträckning de anvisningar AMS ger ut, som innebär att stöd inte skall ges till affärsidéer inom områden, där det råder stor konkurrens.

Under samråden har vidare framförts kritik mot att stödet till start av näringsverksamhet ges först sedan man provat om den arbetslöse kan få annan sysselsättning. Man har menat att ur tillväxtpunkt borde stödet få erbjudas som första åtgärd.

Det finns en stor enighet om att stödet till start av näringsverksamhet varit framgångsrikt och ett bra sätt att åstadkomma sysselsättning. De utvärderingar som gjorts har genomgående gjorts ur ett arbetsmarknadspolitiskt perspektiv. Regeringen har därför gett ITPS i uppdrag att utvärdera stödet till start av näringsverksamhet också ur ett näringspolitiskt perspektiv. Resultaten av utvärderingen kommer att bli klar under hösten 2002. Den kommer även att belysa ovan nämnda dödviktsförluster och undanträngningseffekter.

I prop. 1991/92:150 föreslogs att stöd också skulle kunna lämnas till dem som riskerar arbetslöshet. På så sätt skulle, enligt propositionen, personer, som varslats om uppsägning kunna förbereda sitt nyföretagande under uppsägningstiden.

I dag kan den som varslats om uppsägning få stöd till start av näringsverksamhet om fack och arbetsgivare är ense om att varslet kommer att utlösas.

I propositionen (1991/92:150) föreslogs vidare att inom det regionalpolitiska stödområdet skulle även den som inte är eller riskerar att bli arbetslös kunna få stöd. Skälet var att den vakans, som då skulle uppkomma, skulle kunna ge arbete åt en arbetslös.

Som ovan redovisats gäller fortfarande att stödet kan ges till personer som inte är arbetslösa eller arbetssökande inom stödområde A och B.

Vid de samråd jag genomfört har framhållits att stödet till start av näringsverksamhet är ett effektivt näringspolitiskt instrument. Man har därför menat att inte minst av detta skäl borde stödet kunna ges över hela landet, på samma villkor som i stödområdena A och B.

Många av de idéer och tänkbara utvecklingsprojekt som i dag finns ute i företag, men inte passar in i företagets produktion, kan bäst tas till vara av de som arbetat med projektet. Alla är ense om att dessa "dolda" projekt är en outnyttjad tillväxtresurs, som det gäller att finna vägar att ta till vara.

Möjligheterna att tillvarata och utveckla dessa idéer faller ofta på att den eller de anställda i företaget, som arbetat med projektet inte ges förutsättningar att fullfölja sitt arbete. Detta eftersom företaget inte anser, att det ryms inom dess affärsidé, och då är man inte beredd att fortsätta satsningen.

Däremot har företaget ofta inga invändningar mot att projektet utvecklas på annat sätt. Ett sätt att åstadkomma detta skulle kunna vara, att ge de som arbetat med projektet (innovationen) möjlighet att få tjänstledigt t.ex. sex månader för att fullfölja sitt arbete. Om då stöd till start av näringsverksamhet kunde lämnas, skulle den enskilde få ekonomisk ersättning under tjänstledigheten.

Jag är övertygad om att detta skulle göra fler benägna att delta i utvecklingen och genomförandet av dessa "dolda" projekt.

På samma sätt borde möjlighet ges för icke arbetslösa att om-sätta innovationer i produktion genom att starta företag och åstadkomma tillväxt. En förutsättning skulle dock vara att det är fråga om tillväxtprojekt. Därför borde ett sådant innovations- eller starta eget projekt kräva godkännande av t.ex. de regionala innovations-rådgivarna eller annan expertis.

Sedan 2001 pågår en försöksverksamhet i tolv kommuner med s.k. friår, vilket innebär att anställda kan medges tjänstledighet under ett år med 80 procent av arbetslöshetsersättningen (aktivitetsstöd) under förutsättning att en arbetslös anställs i stället under samma tid.

Under samråden har framförts önskemål om att det i stället borde vara 100 procent av arbetslöshetsersättningen, eftersom den enskilde får ta försäkringskostnader själv. Enligt uppgörelsen mellan regeringen, vänsterpartiet och miljöpartiet skall möjligheten att ta ut ett friår utvidgas till att omfatta hela landet från år 2005. Enligt min mening kan även detta system användas som ett verkamt instrument för innovationsutveckling och start av nya företag.

Om en person som har anställning ges möjlighet att under en begränsad tid arbeta med idéutveckling eller start av ett eget företag, utan att riskera sin försörjning, skulle säkert fler våga ägna sig åt innovationer eller tillväxtbefrämjande nyföretagande.

Mot bakgrund av det som ovan redovisats föreslår jag att stödet till start av näringsverksamhet försöksvis, beroende av konjunkturläget, skall kunna lämnas även till icke arbetslösa utanför stöd-områdena A och B. En förutsättning är att länsarbetsnämnden, efter samråd med innovationsrådgivare eller annan expertis, bedömer att en innovation kan utvecklas och bli kommersiellt bärkraftig. I nuläget skulle det t.ex. kunna gälla områden, där IT-baserad verksamhet hotas, med risk för varsel och arbetslöshet, samtidigt som många utvecklingsbara projekt i företagen lagts åt sidan. Stödet bör villkoras med att den sökande medges tjänstledighet från sin anställning. Samma regler för projekttidens längd, som i dag gäller för stödet till start av näringsverksamhet, bör gälla också i dessa fall.

Även det s.k. friåret bör kunna användas på motsvarande sätt.

Regler och villkor för det s.k. friåret bör därför utformas så, att det blir möjligt att använda detta också för innovationsutveckling och nyföretagande. Enligt min mening kan betydande tillväxt-effekter uppnås genom här föreslagna åtgärder. Åtgärden bör finansieras inom ramen för befintliga medel inom utgiftsområde 13 Arbetsmarknad samt inom ramen för de medel, som anvisas för "friåret".

8 Finansiering av utredningens förslag

Utredarens förslag: De statliga åtgärderna måste inriktas på att finansiera innovationer och företagsutveckling i det första steget, där riskerna är störst. Små och medelstora företag måste få tillgång till utvecklingsresurser, som de inte kan hålla sig med själva. Marknaden når inte de mest riskfyllda projekten. Banker och riskkapitalbolag tar inte de risker, som projekten i de tidigaste skedena kräver. Statliga åtgärder måste komplettera marknaden. Staten måste ta ett stort ansvar för den tidigaste sådd- och innovationsfinansieringen.

Avtalet mellan Nutek och Industrifonden om såddfinansiering är ingen lösning på behovet av finansiering i tidiga skeden. Ett till utredningen lämnat förslag om användning av Industrifondens avkastning till finansiering av tidiga skeden, kommer, om det kan genomföras, inte heller att finansiera de mest riskfyllda projekten. Det krävs andra åtgärder.

Utredaren bedömer, att det behövs ca 200 miljoner kr årligen till sådd- och innovationsfinansiering i de tidigaste skedena. Anslaget 33:1 (allmänna regionalpolitiska åtgärder) uppgår till drygt 1,5 miljarder. Utredaren föreslår, att 10 procent eller 150 miljoner kr av anslaget öronmärks till sådd- och innovationsfinansiering. Därutöver kan 50 miljoner kr, som nu används till medfinansiering av EU-projekt i de två utfasningsområdena Södra Sverige och Västra Götaland, när de inte behövs för detta ändamål, användas. På så sätt kan 200 miljoner kr årligen satsas på sådd- och innovationsfinansiering i de tidigaste skedena.

Vidare föreslås att 500 miljoner kr tas av utlånade medel i Almis lånefond. I dag är 1,5 miljarder utlånade. Dessa 500 miljoner kr sätts i en särskild fond för sådd- och innovationsfinansiering. Almi förvaltar fonden.

Nutek bör disponera ovannämnda 200 miljoner kr och fördela dessa länsvis. Nutek bör också, efter särskilt beslut, vid behov kunna disponera högst 100 miljoner kr per år ur den särskilda fond för sådd- och innovationsfinansiering, som förvaltas av Almi Företagspartner AB. Länsstyrelserna bör, efter riktlinjer från Nutek, besluta om lån till sådd- och innovationsfinansiering i de tidigaste skedena.

UPA-uppdraget finansieras av de nya medel regeringen redovisar i finansplanen för bl.a. denna verksamhet.

Ekonomisk tillväxt är nödvändig, inte minst om vi skall klara de påfrestningar på samhällsekonomin, som blir en följd av att befolkningen blir äldre samtidigt som antalet i förvärvsaktiva åldrar minskar som andel av befolkningen.

Ett av de viktigaste inslagen i en politik för långsiktig tillväxt är att det finns utrymme för nya verksamheter att utvecklas, så att de kan ta över, när de varor och tjänster som i dag genererar vårt välstånd behöver ersättas. Det måste finnas en mottaglighet för nya idéer, och en vilja att låta dem utvecklas och prövas innan de utsätts för marknadens hårda krav. Det handlar om att skapa ett bra innovationsklimat, inte minst för de små och medelstora företagen.

Det är väl känt att forskning och utveckling tillsammans med utbildning är de kanske viktigaste tillväxtfaktorerna. Sverige är ett av de länder som satsar mest på forskning och utveckling som andel av BNP. Det handlar såväl om forskning inom privata företag som offentligt finansierad forskning.

Grundforskningen tar i anspråk en större del av forskningsresurserna än den tillämpade forskningen. För framtiden är det nödvändigt att resurserna för tillämpad forskning ökar om den nödvändiga tillväxten skall säkras.

För att tillväxten skall vara långsiktig och uthållig är det nödvändigt att näringslivet har goda förutsättningar även i ett internationellt perspektiv. De öppna gränserna och medlemskapet i EU gör att kraven ökar på internationell konkurrenskraft.

Inom universitet och högskolor omsätts många forskningsresultat i olika utvecklingsprojekt som i sin tur genererar nya företag. Ur detta kan många företag som bygger på högteknologi växa fram. Genom att använda ny teknik skapas nya branscher och industriell förnyelse. Utredningen vill understryka vikten av att denna tillväxtpotential tas till vara och att de nödvändiga instrumenten för detta utformas.

I den nya regionala utvecklingspolitiken, som riksdagen ställde sig bakom hösten 2001, ses utvecklingen av innovationssystem och kluster, som en förutsättning för att öka näringslivets konkurrenskraft och därmed främja regional utveckling i alla delar av landet.

Regeringen har gett i uppdrag åt Delegationen för utländska investeringar i Sverige (ISA), Vinnova och Nutek att utarbeta ett förslag till nationellt program för utveckling av innovationssystem och kluster. För att programmet skall få en bred förankring skall myndigheterna samråda med berörda aktörer inom näringsliv, myndigheter och organisationer, på nationell, regional och lokal nivå. Näringslivets medverkan är särskilt viktig. Inom ramen för högskolans s.k. tredje uppgift beräknas mycket av det som kommer fram som resultat av forskning att bearbetas och utvecklas

Ett verksam instrument för detta är teknikbrostiftelserna.

Det finns sju stycken teknikbrostiftelser, Luleå, Umeå, Uppsala, Stockholm, Linköping, Göteborg och Lund, som har samma ändamål men arbetar på olika sätt.

Teknikbrostiftelserna är stiftelser, som bildades år 1994 för att förstärka och utveckla den samverkansstruktur som vuxit fram i anslutning till universitet och högskolor. Stiftelserna tillfördes 1 miljard kronor i form av aktier. De skall bibehålla sitt kapital realt till den 31 december 2007, då de skall upphöra och kapitalet återbetalas till staten. Gemensamt för alla stiftelserna är att de, själva eller genom finansiering av andra organisationer, gör insatser som syftar till kommersialisering av produkter och idéer samt någon form av affärsutveckling. Flertalet av stiftelserna har även möjlighet att finansiera idéer i mycket tid skede med hög risk. Vidare får universitetens och högskolornas holdingbolag finansiering från teknikbrostiftelserna.

Regeringen har angett att den i god tid före 2007 avser att utvärdera effekterna av teknikbrostiftelsernas verksamhet och därigenom få underlag för ett ställningstagande om, och i så fall hur, verksamheten skall bedrivas efter det året. Med tanke på att omvärlden kontinuerligt förändras bedöms en sådan utvärdering kunna påbörjas tidigast 2003. Stiftelserna har dragit ned sin verksamhetsvolym på senare tid till följd av den vikande aktiemarknaden.

Teknikbrostiftelserna har efterfrågat regeringens ställningstagande till hur deras tillgångar skall värderas och vill veta vad som händer efter 2007. Regeringens inställning hittills har varit att stiftelseförordnandena gäller.

Olika lösningar finns också inom ramen för högskolans tredje uppgift. Vinnovas uppgift har fokus på detta. I Bennet-Johnsson-gruppens rapport "Framtid för svensk industri" finns olika förslag till hur man skulle kunna omsätta universitetens och högskolornas forskning i utveckling och företagande. Nya inkubatorprogram är en lösning som förs fram. Genom de avgränsningar som görs i utredningens direktiv, faller det inte inom ramen för utredningsuppdraget att föreslå åtgärder inom denna del av innovationsverksamheten. Däremot omfattas naturligtvis också innovationsverksamheten vid universitet och högskolor av de förslag till säd- och innovationsfinansiering, som utredningen i det följande presenterar.

Många av de utvecklingsbara idéerna växer fram i olika företag. Eftersom de flesta företag – inte minst de stora – har en ökad koncentration av sin verksamhet på s.k. kärnverksamheter, läggs alltför många bra och tillväxtfrämjande idéer, som inte ryms inom kärnverksamheten åt sidan utan att utvecklas. Det innebär i sin tur att produkter, som skulle kunna ge tillväxt aldrig kommer fram.

Det är viktigt, inte minst ur tillväxtsynpunkt, att den potential som finns här tas till vara. Antingen kan man utveckla system för detta inom företaget eller ge de anställda, som arbetat fram idén, möjlighet att få tjänstledighet för att följa med idén, utveckla den, och därefter kunna starta eget företag. Jag har i kapitel 7 lagt förslag till åtgärder, som skulle möjliggöra detta. Jag redovisar längre fram i detta avsnitt åtgärder för långsiktig finansiering av innovationer.

Sverige behöver blir bättre på att skapa företag som har potential till en hög och långsiktig tillväxt. Vi måste få fram de entreprenörer, som kan omsätta innovationer i befintliga företag eller ge dem incitament till att starta nya företag. Här har staten en viktig roll.

Som utredningen tidigare redovisat i tabell 4.1 satsar staten betydande resurser – omkring 5 miljarder kr under 2001 - för att på olika sätt medverka till att skapa högre tillväxt, förbättrad konkurrenskraft och ökad sysselsättning. Det är viktigt att dessa resurser når både små och medelstora företag. Resurserna måste användas på ett sådant sätt att det skapas bra förutsättningar för de små och medelstora företagen. Det innebär att användningen bör styras till de områden där behovet av offentliga insatser är störst.

Utredningen har i avsnitt 6.2 lämnat förslag, som gör det enklare för de små och medelstora företagen att få del av de offentliga

resurserna, men också understrukit nödvändigheten av hårda prioriteringar, när det gäller användningen av resurserna.

Målet för användningen av de offentliga resurserna måste vara att nå största möjliga tillväxt och skapa fler och bättre arbetstillfällen, framför allt i de små och medelstora företagen. De stora företagen lämnar viktiga bidrag till tillväxten, men investeringarna i de stora företagen snarare minskar än ökar sysselsättningen. Det är i de befintliga små företagen, och genom start av nya företag, som tillskottet av arbetstillfällen framför allt skapas.

Som utredningen tidigare framhållit måste samhället på olika sätt prioritera åtgärder som ger finansiering i det tidigaste skedet av innovationer och företagsuppbyggnad. Det handlar om att göra det möjligt att ta tillvara enskilda individers idéer, idéer som finns i företag och hos enskilda innovatörer, idéer som finns i universitet och högskolor, och utveckla dem till produkter för såväl inhemsk som internationell marknad. Det handlar om att få fler personer att starta företag i såväl nya som gamla branscher. Det handlar om att få fler småföretagare att vilja och våga utveckla konkurrenskraften i sina företag i stället för att avveckla.

För att klara detta måste många små och medelstora företag få tillgång till utvecklingsresurser, som de inte har kapacitet eller möjlighet att själva hålla sig med. Det kan gälla resurser för innovationsutveckling, för produktutveckling, för utveckling av produktionsprocesser, för marknadsbedömning och marknadsföring, finansiering osv.

Utredningen har i avsnitt 6.4 lämnat förslag till hur bl.a. IUC-bolagen kan vara en sådan resurs.

8.1 Finansiering

I utredningens direktiv anges att samhällets åtgärder skall vara marknadskompletterande och att statens roll skall vara tydlig och väl motiverad. Vidare sägs att insatserna skall riktas till företag och företagare i tidiga skeden, att företag i första hand skall utnyttja den reguljära kapitalmarknaden, att därefter olika typer av återbetalningsbara låneformer skall användas och att statliga bidrag skall ges först i sista hand.

8.1.1 Finansiering via bank

Vid de samråd utredningen genomfört har möjligheter att finansiera innovationer och utvecklingen av de små och medelstora företagen tagit stort utrymme. Från företagarhåll har redovisats svårigheter att få fram tillräckligt kapital via banker och andra låneinstitut, men också via riskkapitalbolag av olika slag.

Det finns enligt utredningens bedömning mycket som talar för att det i nuläget är ett underutbud av tillgängligt finansieringskapital i vid bemärkelse. Detta ger också regeringen uttryck för i budgetpropositionen för 2003 (prop. 2002/2003:1 UO 19).

Bankerna är i dag mer restriktiva i sin långivning. Många småföretagare har vid utredningens samråd dessutom framhållit, att man har svårare att nå bankväsendet på grund av den omfattande nedläggningen av lokalkontor. Man har genom detta tappat den personliga kontakt som för många varit av avgörande betydelse för möjligheterna att få lån. Inte minst för de små företagen är både den geografiska och personliga närheten av stor betydelse.

Vid utredningens samråd med företrädare för bankväsendet har man menat att konkurrensen i dag är hårdare än tidigare och att de s.k. nischbankerna, som har få eller inga lokalkontor, många gånger kan ge bättre villkor än de banker, som har stora kontorsnät. Man har därför tvingats möta detta genom rationaliseringsåtgärder som bl.a. gått ut över kontorstätheten.

Utredningen har inget underlag för att kunna bedöma, om de av bankväsendet framförda skälen till att kontor lagts ner är relevanta eller ej. Men om den i direktiven uttalade riktlinjen för kreditgivning till företag – att den reguljära kapitalmarknaden i första hand skall utnyttjas – skall gälla i framtiden, måste marknaden fungera också för de små företagen.

En omfattande nedläggning av lokala bankkontor gör att marknaden inte uppfyller de krav på närhet och personliga kontakter, som de små företagen ställer. Då minskar förutsättningarna för bankväsendet att vara ett verksamt instrument för de små företagen.

Utredningen anser därför att regeringen bör överlägga med bankerna om möjligheten att tillgodose de små företagens krav på närhet till banken.

8.1.2 Finansiering via riskkapitalbolag

För att finansiera mera riskfyllda investeringar i företagande, som bankerna inte anser sig kunna ta, har bl.a. olika riskkapitalbolag byggts upp. Under slutet av 1990-talet var tilltron till marknadslösningar stark. Det fanns gott om kapital som investerare var beredda att satsa också i högrisksammanhang. Börskurserna steg kraftigt. Tilltron till framtiden var hög. Många företag, inte minst på IT-området, expanderade kraftigt på kort tid tack vare den till synes obegränsade tillgången på riskvilligt kapital.

Under de senaste åren har situationen förändrats påtagligt. Konjunktur nedgången och börsrasen har lett till att mängden riskvilligt kapital minskat kraftigt. Det har blivit allt svårare att via marknaden finansiera också väl underbyggda projekt i tidiga skeden.

Det riskkapital som trots allt finns satsas numera i första hand på mer säkra idéer och företag. Riskbenägenheten har minskat. För uppfinnare och entreprenörer som behöver kapital för finansiering av de tidigaste skedena i idé- och företagsutveckling finns sällan möjlighet till den hjälp de behöver. Av riskkapitalbolagens investeringar utgör insatsen i de tidigaste skedena endast 1,5 procent.

Av material som överlämnats till utredningen framgår att riskkapitalet i dag i stor utsträckning är koncentrerat till Stockholmsområdet. Under andra halvåret 2001 gjordes 40 procent av investeringarna i Storstockholm. Motsvarande siffra för Skåne var sju procent. 70 procent av landets 140 riskkapitalbolag ligger i Stockholm. Flertalet av dessa bolag är relativt små med svag finansiell bas och smal kompetens.

60 procent av riskkapitalet satsades under andra halvåret 2001 inom IT, telekom och elektronik och drygt 20 procent inom bioteknik, sjukvård och läkemedel. Alla övriga branscher, som uppskattningsvis svarar för 80 procent av BNP och sysselsättning, delar på resterande 20 procent.

Av siffrorna framgår att riskkapitalet endast i begränsad omfattning är tillgängligt i hela landet och att det inte investeras i alla branscher. Investerarna är mindre riskbenägna än tidigare.

I budgetpropositionen (prop. 2002/2003:1) konstaterar regeringen att ”det finns ett för litet utbud av kapital för små och medelstora företag i regionalpolitiskt prioriterade områden”.

Utredningen har ovan konstaterat att banker och riskkapitalbolag inte klarar den kapitalförsörjning, som krävs för innovationsut-

veckling, som krävs för tillkomsten av nya och för utvecklingen av befintliga små företag.

Om den tillväxt, som utredningen ovan konstaterat är nödvändig, skall åstadkommas krävs därför marknadskompletterande insatser.

I kapitel 4 har utredningen beskrivit de marknadskompletterande åtgärder som Almi Företagspartner AB (via de regionala dotterbolagen), Stiftelsen Innovationscentrum, Norrlandsfonden och Industrifonden svarar för. Utredningen kan dock konstatera att även om Almi och Norrlandsfonden ger lån med större risk än t.ex. bankerna så räcker inte det för att klara av de mest riskfyllda projekten. Det krävs fler marknadskompletterande åtgärder.

8.2 Såddfinansiering

Såddfinansieringen är den första externa finansiering, som ett nytt företag behöver för att komma igång, för att utveckla företagsidéer för att gå från idé till prototyp osv. Vid utredningens samråd har framkommit att såddkapitalet är nödvändigt, om den första svåra perioden i ett företags utveckling skall klaras.

Marknadens benägenhet att medverka till såddfinansiering är begränsad. Därför har staten här kompletterat marknaden och ställt medel till förfogande för såddfinansiering.

Nutek hade fram t.o.m. 2001 särskilda medel till såddfinansiering. Detta år beviljade Nutek 95 ansökningar om sammanlagt 76,5 miljoner kr. Även länsstyrelserna har möjlighet att bevilja sådana lån. För lånen betalas räntan löpande. Amorteringen på lånet startar när projektet genererar intäkter. Medfinansiering i form av konstanter med minst 50 procent av det externa finansieringsbehovet skall finnas. Nutek har för 2002 frigjort 10 miljoner kr till såddfinansiering

8.2.1 Avtalet mellan Nutek och Industrifonden

Nutek har på uppdrag av regeringen träffat avtal med Industrifonden om samarbete i fråga om finansiering av tidiga utvecklingsskeden. I avtalet definieras samarbetsområdena enligt följande:

Såddfinansiering – extremt tidig finansiering med hög risk.
Uppstartsfinansiering – mycket tidig finansiering med mycket hög

risk. Finansiering till företag för att användas till produktutveckling och/eller inledande marknadsföring.

I överenskommelsen redogörs också för arbetsgången: Nutek bereder förslag, och Industrifonden fattar beslut och finansierar projekten med lån eller tillskott av eget kapital, enligt villkor som är anpassade till den mycket tidiga fasen. Engagemangsnivån förutsätts ligga mellan 250 000 kr och 2 miljoner kr. Större engagemang hanteras direkt av Industrifonden. Efter beslut om engagemang ansvarar Industrifonden för uppföljning och tillsyn av projekten.

Som beskrivs i avsnitt 6.1.2 har Industrifonden beviljat endast två ansökningar om såddfinansiering, vilket kan jämföras med att Nutek beviljade 95 ansökningar under 2001, trots att tillströmningen av ärenden och kvaliteten på ansökningarna legat på samma nivå. Industrifonden förklarar detta med att såddlånen skall bedömas enligt den praxis Industrifonden själv utarbetat och att detta innebär andra bedömningskriterier än vad Nutek tillämpade tidigare. Skillnaden i bedömningar består främst i att Nutek endast gjorde en bedömning av teknikhöjden i projekten, medan Industrifonden också bedömer möjligheten till kommersialisering.

Industrifonden menar också att avtalet inte innebär att Industrifonden har tagit på sig något ansvar för att bevilja ansökningarna på samma villkor som Nutek tidigare gjorde, och att Industrifonden inte kan ta ansvar för Nuteks myndighetsuppgifter. Industrifonden tillämpar således samma bedömningskriterier på såddfinansieringen, som man gör i sin övriga verksamhet.

Som utredningen konstaterar i avsnitt 6.1.2 har Industrifonden en avsevärt hårdare bedömning av såddprojekten än Nutek. Utredningen har förordat att en utvärdering bör göras av de resultat som samarbetet lett till innan ställning tas till en eventuell fortsättning.

Mycket talar för att de skilda bedömningsgrunderna leder till att ett antal projekt, som tidigare skulle beviljats såddfinansiering nu stoppas. Detta är olyckligt, och talar för att parterna omgående bör diskutera former och förutsättningar för samarbetet. Min slutsats är dock att jag inte ser avtalet som någon lösning på problemet med finansiering i tidiga skeden.

8.2.2 Innovationsstöd

Utredningen har tidigare i detta avsnitt redovisat behovet av marknadskompletterande insatser för att finansieringen av utvecklandet av nya idéer och företag skall möjliggöras.

För att stödja utvecklingen av intressanta innovationer bildades 1994 Stiftelsen Innovationscentrum (SIC). Stiftelsen beskrivs i avsnitt 5.2.8 och dess finansieringsverksamhet i avsnitt 4.2.5. SIC har tecknat ett samarbetsavtal med Almi Företagspartner AB. Detta beskrivs i avsnitt 6.1.3.

2001 förmedlades i form av bidrag och lån 111 miljoner kr. till innovationsprojekt i hela landet. Enligt avtalet skall det i varje län finnas innovationsrådgivare som hanterar ansökningar om bidrag och lån.

Enligt SIC:s stadgar upphör verksamheten den 1 juli 2004. Under de samråd utredningen genomfört har starkt framhållits nödvändigheten av fortsatt statlig satsning på innovationsstöd också efter den 1 juli 2004.

8.2.3 Inriktningen av statens insatser

Statens insatser för företagsutveckling skall användas på ett sätt som stimulerar tillväxt och ger fler arbetstillfällen. Det är ett mål som anges i utredningens direktiv. Vidare sägs att prioriteringarna i ett nationellt perspektiv bör göras tydligare och insatserna riktas till företag och företagare i tidiga skeden.

De samråd utredningen genomfört och det material utredningen tagit del av pekar i samma riktning. Det handlar om att kraftsamla på de tidigaste skedena, på innovationsutveckling och tillkomsten av nya företag. Det är här de viktigaste tillväxtfaktorerna finns.

Utredningen föreslår därför att ökade statliga insatser skall göras i de tidigaste utvecklingsskedena. Dit når inte marknadsinsatser. Statens insatser då blir i ordets rätta bemärkelse marknadskompletterande.

För de andra stegen fram till väl fungerande, vinstgivande företag klarar marknaden merparten av de finansiella insatser som krävs. I stödområdet är det dock nödvändigt att komplettera med regionalpolitiskt motiverade insatser.

Om en kraftsamling av de statliga insatserna till de tidigaste skedena skall kunna göras krävs åtgärder inom flera områden och en

hårdhänt prioritering av tillgängliga statsmedel. Med statsmedel avses här såväl Industrifondens och Almis medel som budgetmedel bl.a. under det s.k. länsanslaget (anslag 33:1 allmänna regionalpolitiska åtgärder, utgiftsområde 19).

För 2002 lämnas innovationsstöd och såddfinansiering till ett belopp på omkring 200 miljoner kr. Utredningen bedömer att den kraftsamling som behöver göras framöver, kräver insatser på 200–300 miljoner kr per år. Eftersom det är långsiktiga åtaganden som krävs bör finansieringen omfatta åtminstone en femårsperiod. Utredningen har, när det gäller IUC-verksamheten, som spelar en viktig roll för innovations- och företagsutveckling, förordat att en miljard kr sätts av under en femårsperiod (avsnitt 6.4).

Utredningen har prövat olika vägar för finansieringen av de tidigaste och mest riskfyllda skedena, med beaktande av att det enligt direktiven skall ske inom befintliga ramar. I det följande redovisas utredningens överväganden.

8.2.4 Industrifonden

Industrifonden är en stiftelse som bildades 1979 (se avsnitt 5.2.7). Fondens styrelse har beslutat om ett avkastningskrav på 5 procent per år. Den årliga avkastningen uppgår till ca 200 miljoner kr. per år.

Som utredningen tidigare framhållit räcker inte det avtal som tecknats mellan Nutek och Industrifonden för att finansiera det "första steget". Industrifondens riskbenägenhet är inte så hög att fondens insatser täcker det tidigaste skedets behov.

Eftersom Industrifonden är en stiftelse är de juridiska möjligheterna att använda fondens avkastning begränsade. Enligt utredningens mening är det emellertid nödvändigt att finna ett system för att aktivera fondens avkastning, så att den kan användas till insatser i tidiga skeden.

Utredningen har därför träffat företrädare för industrifonden vid ett antal tillfällen för att söka klarlägga förutsättningen för att fonden skall kunna svara för finansieringen av de tidigaste skedena.

Utredningen har också diskuterat detta med företrädare för Landsorganisationen (LO).

Inom LO har efter diskussion med Industrifonden ett förslag utarbetats, som överlämnats till utredningen i oktober 2002.

Förslaget, som har utarbetats av LO efter diskussion med Industrifonden, innebär att Industrifonden ombildas från att vara en stiftelse som själv bedriver verksamhet på riskkapitalområdet till att enbart bli aktieförvaltare i ett bolag där verksamheten bedrivs. Industrifondens nuvarande verksamheter och tillgångar i form av aktier m.m. överförs till ett nytt bolag som kallas Nya Fonden AB. Samtidigt erbjuds pensionsfonder, försäkringsbolag och andra riskkapitalbolag m.fl. att teckna aktier i Nya Fonden AB upp till ett värde av 51 procent av aktierna. Stiftelsen Industrifondens ägarandel skulle då bli 49 procent, vilket innebär att de begränsningar som stiftelsens stadgar innebär för verksamheten inte längre skulle gälla för Nya Fondens verksamhet. Industrifondens investeringar riktas i dag i huvudsak mot relativt mogna skeden av företagsutveckling, vilket även Nya Fonden förutsätts göra.

Industrifondens ägarkapital i Nya Fonden AB kommer att uppgå till ca 4 miljarder kronor, vilket enligt förslaget innebär att avkastningen kommer att uppgå till i genomsnitt ca 200 miljoner kr per år. Avkastningen skall användas för såddinvesteringar och tillförsel av kompetens till innovationer och utvecklingsföretag. För detta bildas en ny organisation, som kallas Nya Innovationscentrum. Nya Innovationscentrum skall bestå dels av ett nationellt organ, som förvaltar och fördelar medel, dels ett antal regionala organ som har till uppgift att bedöma och finansiera innovationer. En förutsättning för att Nya Innovationscentrum skall ge stöd till innovationer är att de inte kan finansieras inom ramen för Nya Fonden AB:s såddverksamhet.

Varje beslut om investeringar i innovationer och nya företag skall ske på grundval av kvalificerade bedömningar av innovationens resp. företagets framtidsutsikter. Verksamheten skall inte tyngas med tidiga avkastningskrav, och graden av risktagande i enskilda projekt skall tillåtas vara relativt hög.

För att säkerställa att de investerade medlen åtföljs av kompetens bör Nya innovationscentrum bygga upp ett samarbete med olika nätverk som Connect och IUC samt med högskolor och universitet m.fl. Nya innovationscentrum bör också samarbeta med det nätverk av regionala inkubatorer som föreslås byggas upp med stöd av Vinnova.

Utredningen har inte minst av tidsskäl saknat möjlighet att i tillräcklig omfattning analysera det överlämnade förslaget.

Självfallet är det värdefullt om Industrifondens avkastning på ca 200 miljoner kr kan användas till finansiering av en del av innova-

tionsprojekten i tidiga skeden. Förslaget innebär, att en ny regional aktör tillskapas. Detta är enligt utredningens mening tveksamt och strider mot utredningens direktiv. I stället bör en befintlig aktör kunna användas.

Regering bör genomföra en ingående granskning av förslaget för att se om det är en lämplig samt juridiskt och administrativt framkomlig väg att finansiera projekt i tidiga skeden. Vid granskningen bör också möjligheten att i detta sammanhang använda EU:s strukturfonder för regionala riskkapitalsatsningar prövas. Utredningen återkommer till detta i avsnitt 8.3.2.

8.2.5 Andra åtgärder

Även om Industrifondens avkastning kan användas till sådd- och innovationsfinansiering på sätt som ovan redovisats kommer likväl inte hela finansieringen av det tidigaste skedet att klaras. Enligt utredningens mening kommer de mest riskfyllda projekten att behöva finansieras på annat sätt.

Utredningen har ovan beräknat att ytterligare ca 200 miljoner kr per år behöver användas om alla möjligheter till tillväxt och utveckling skall tas till vara.

8.2.6 Almis lånefond

Almi Företagspartner AB och de regionala dotterbolagen beskrivs i avsnitten 5.2.1 och 6.2.1.

Almis lånefond uppgick den 31 december 2001 till omkring 3617 miljoner kr. Utlåningen uppgick till 2 172 miljoner kr, vilket motsvarade omkring 60 procent av lånefonden. Almi har alltså ett betydande kapital – ca 1,5 miljarder kr – som i dag inte är utlånat, och vars avkastning bl.a. används för att täcka driftskostnaderna för Almikoncernens totala verksamhet.

Även om det finns goda motiv för att Almi har en buffert behöver den enligt utredningens mening inte vara så stor som den är i dag. En del av denna buffert borde kunna användas för finansiering av tidiga skeden i projekt där riskerna är större än vid de sedvanliga Almilånen.

Utredningen föreslår att 500 miljoner kr tas från dagens utlånade Almikapital och används till innovations- och såddfinansie-

ring. Almis buffert skulle då uppgå till ca 1 miljard kr. Almis avkastningskrav är att lånefonden skall hållas nominellt intakt, varför reserverna också långsiktigt skulle uppgå till omkring 1 miljard kr. Detta bör enligt utredningens mening vara tillräckligt.

Tekniskt kan detta lösas på två sätt. Antingen förs beloppet direkt över till ett särskilt anslag hos Nutek eller så inrättas en särskild fond hos Almi från vilken medel förs över till säd- och innovationsfinansiering efter särskilda beslut.

Utredningen anser att den senare modellen bör väljas. Då utnyttjas den kapitalförvaltning som Almi Företagspartner AB redan har. Avkastningen på kapitalet kan då som nu disponeras av Almi Företagspartner AB. Det blir då inga extra kostnader för varken kapitalförvaltningen eller lånehanteringen. Om avkastningen får disponeras av Almi Företagspartner AB torde ett betydande bidrag till att täcka Almis driftskostnader också i fortsättningen falla ut.

Det belopp som lösgörs genom förslaget – 500 miljoner kr – kan antingen användas för säd- och innovationsfinansiering med en viss summa per år under en femårsperiod, eller betraktas som en lånefond ur vilken Nutek vid behov får dra högst 100 miljoner kr per år.

Utredningen förordar det sistnämnda alternativet. Det innebär att först används andra medel och därefter tas medel vid behov ur Almis säd- och innovationsfond. Då räcker beloppet sannolikt längre och omfattningen kan regleras beroende på marknadens åtgången.

8.2.7 Anslaget för allmänna regionalpolitiska åtgärder

Anslaget 33:1 (allmänna regionalpolitiska åtgärder, under utgiftsområde 19) föreslås i budgetpropositionen 2002/03:1 uppgå till 1535,5 miljoner kr. För 2004 beräknas i stort sett oförändrat anslag.

Från anslaget 33:1 finansieras följande åtgärder: central projektverksamhet, regional projektverksamhet, medfinansiering av EU:s strukturfondsprogram, regionalt utvecklingsbidrag, landsbygdsbidrag, stöd till kommersiell service, sysselsättningsbidrag och sädfinansiering.

2001 beviljades 291,4 miljoner kr till regional projektverksamhet och 588,1 miljoner kr till medfinansiering av EU:s strukturfondsprogram. Beslut om regional projektverksamhet fattas av länssty-

relser, självstyrelseorgan, Nutek och regeringen. Fr.o.m. 2003 kan kommunala samverkansorgan få fördela projektmedel.

Vissa av strukturfondsprogrammen är i ett s.k. utfasningsskede. Det gäller vissa delar av program för Södra Sverige och Västra Götaland. För de kvarvarande åren fram till 2006 beräknas summan av tillgängliga EU-medel uppgå till ca 160 miljoner kr för de båda utfasningsområdena. För att dessa EU-medel skall falla ut krävs offentlig svensk medfinansiering med minst 40 procent.

Exakt hur stor del av den offentliga svenska medfinansieringen, som belastar anslaget 33:1 är svårt att ange. Utredningen har fått del av uppgifter för utfasningsområdet Södra Sverige. Under perioden 2000 till okt. 2002 har den del av svensk offentlig medfinansiering, som tagits från anslaget 33:1 för medfinansiering av EU-projekt i Södra Sverige uppgått till ca 55 miljoner kr. Om samma belastning på anslaget skulle gälla för åren 2003–2005 skulle motsvarande belopp vara ca 45 miljoner kr för Södra Sverige.

En försiktig beräkning av den totala belastningen på anslaget 33:1 för båda utfasningsområdena för perioden 2003–2005 stannar vid ca 50 miljoner kr.

Medel som använts till medfinansiering i utfasningsområdena från anslaget 33:1 kan, när de inte behövs för detta ändamål, användas till annat utan att övriga åtgärder inom anslaget 33:1 påverkas. Utredningen föreslår att dessa ca 50 miljoner kr öronmärks till sådd- och innovationsverksamhet.

Vid de genomförda samråden har stor enighet rått om att finansiering i tidiga skeden är ett högprioriterat område. Inte minst har detta understrukits vid samråden i norra Sverige, där möjligheterna till annan finansiering är minst. Det innebär också, att om en del av de mest riskfyllda projekten i norra Sverige skall klaras måste det till statliga insatser. Regeringen har i direktiven också strukit under nödvändigheten att prioritera insatser till de tidigaste skedena.

Utredningen förordar mot bakgrund av detta att 10 procent av anslaget 33:1 öronmärks för sådd- och innovationsfinansiering. Anslaget beräknas uppgå till ca 1539 miljoner kr. Sedan de 50 miljoner kr som ovan redovisats, räknats bort återstår knappt 1,5 miljarder kr. För sådd- och innovationsfinansiering skulle då avsättas ca 150 miljoner kr. Merparten av dessa medel borde utan att de tillväxtbefrämjande insatserna påverkas t.ex. kunna tas från åtgärderna central projektverksamhet och regional projektverksamhet.

Jag är medveten om att förslaget om en minskning av anslaget 33:1 kan väcka negativa reaktioner i de län som har störst andel av anslaget. I dessa län kan dock betydande tillskott tillföras genom att EU-medel används för många projekt. Det är vidare i dessa län som behovet av statlig finansiering i tidiga skeden är störst. En betydande del av insatserna kommer med stor sannolikhet att göras i norra Sverige.

Mot bakgrund av vad som ovan redovisats föreslår jag att 200 miljoner kr av anslaget 33:1 öronmärks för finansiering av sådd- och innovationsverksamhet i de tidigaste skedena år 2004.

8.3 Organisering

Ovan har föreslagits att 200 miljoner kr av anslaget 33:1 öronmärks för sådd- och innovationsfinansiering i de tidigaste skedena. Alternativt kan beloppet föras till ett särskilt anslag för sådd- och innovationsfinansiering under utgiftsområde 19. Oavsett vilken lösning, som väljs bör medlen disponeras av Nutek, som också bör ansvara för att fördela medlen länsvis. Såväl till sådd- som innovationsfinansiering bör medel beviljas i form av lån. Nutek bör ges i uppdrag att utarbeta de närmare villkoren för lånen.

Nutek bör också ges befogenhet att vid behov utnyttja den sådd- och innovationsfond som utredningen ovan föreslagit skall upprättas av Almi Företagspartner AB.

Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av att ett finansieringsbeslut måste kompletteras med beslut om kompetenstillskott. Vid bedömningen av om ett projekt är realiserbart och därmed värt att satsa på behövs kompetens som normalt inte finns vid beslutande myndigheter. Denna kompetens får handlas upp.

Därutöver behövs kompetens som kan ge hjälp och stöd till innovatören/företagaren under arbetets gång. Tillgången på sådan kompetens är många gånger en förutsättning för att ett projekt skall kunna genomföras framgångsrikt.

Nutek bör tillsammans med universitet och högskolor och organisationer av skilda slag bygga upp ett kompetensnätverk, som kan användas för att tillföra projekten nödvändig kompetens.

I detta sammanhang vill utredningen peka på det betydelsefulla arbete, som ideella och andra organisationer utför för att stimulera och utveckla uppfinningar och innovationer. Utredningen redovisar i kapitel 5 en del sådana organisationer, bl.a. Svensk Uppfinna-

reförening (SUF). SUF hade fram till 2001 ekonomiskt stöd från SIC för rådgivning och hjälp till uppfinnare. SUF finns via sina lokala medlemsföreningar över hela landet.

Enligt min mening är det alltid motiverat att engagera ideella organisationer i samhällsarbetet. Det är också ett bra sätt att få med kompetenta och engagerade människor. Om innovationsverksamheten skall bli framgångsrik behöver all tillgänglig kunskap och kompetens användas.

Jag föreslår därför, att Nutek av de medel, som ovan föreslagits till sådd- och innovationsfinansiering, skall kunna lämna bidrag till organisationer som t.ex. SUF. Organisationerna och deras medlemmar kan då bli en värdefull del av det kompetensnätverk, som jag ovan föreslagit att Nutek skall bygga upp.

Nutek bör ges i uppdrag att dels utarbeta riktlinjer för ett organisationsstöd, dels besluta vilka organisationer, som bör ges statsstöd och storleken av detta.

Det är viktigt att statens finansieringsåtgärder i sådd- och innovationsskedena riktas till produkter och verksamhetsidéer som har förutsättningar att ge hög tillväxt. Det är alltså inte fråga om stöd till försörjningsföretag, konsultverksamheter osv.

Erfarenheterna av tidigare såddfinansiering visar att det inte är tillräckligt att enbart göra en bedömning av projektets tekniska förutsättningar, utan att denna bör kompletteras med en bedömning av om det finns någon marknad för produkten.

För att de tidigaste, mest riskfyllda skedena skall nås, måste man dock räkna med att en hög andel av projekten misslyckas. Det innebär, att återbetalningsprocenten på av staten beviljad sådd- och innovationsfinansiering kan bli låg. Länen är då delvis jämförbara med bidragsgivning, och besluten om sådd- och innovationsfinansiering således en form av myndighetsutövning. Besluten bör därför i normalfallet fattas av länsstyrelserna och i de fyra försökslänen av de regionala självstyrelseorganen.

Att det är länsstyrelserna som skall fatta de formella besluten innebär inte att de också måste genomföra hela beredningen av ansökningarna. Länsstyrelserna har inte själva möjlighet att upprätthålla en så bred och djup kompetens som krävs för alla former av sådana ärenden, utan olika former av erforderlig kompetens får upphandlas i konkurrens, hos t.ex. Almibolagen, IUC-bolagen, högskolor, lokalföreningar av SUF och privata eller andra aktörer som uppfyller de krav Nutek ställer.

På det regionala planet bör således länsstyrelserna ges ansvar för hanteringen av de medel som fördelats till länet. Det bör gälla såväl för sådd- som innovationsfinansieringen efter den 1 juli 2004. Fram till dess bör de regionala Almi-bolagen i enlighet med avtalet mellan Almi och SIC hantera innovationsmedlen.

I enlighet med vad som föreslagits i avsnitt 6.2 bör också ansökningar om sådd- och innovationsfinansieringen hanteras inom ramen för där föreslagen organisering.

8.3.1 IUC-bolagen – UPA-uppdraget

I finansplanen (prop. 2002/2003:1) sägs att "Regeringen är beredd att föreslå nya medel för att förverkliga förslag, som har presenterats av bland annat gruppen Framtid för svensk industri. Förutsättningen är att andra aktörer är beredda att tillskjuta lika mycket." IUC-verksamheten är en viktig del i gruppens förslag. Utredningens förslag i fråga om IUC anknyter nära till det som föreslås i rapporten "Framtid för svensk industri".

Jag föreslår därför att de 200 miljoner kr per år i fem år, som enligt min beräkning bör satsas på UPA-uppdraget och därmed på IUC-konceptet, finansieras med de nya budgetmedel regeringen aviserat i finansplanen.

8.3.2 Användning av EU:s strukturfonder för riskkapitalsatsningar

Enligt direktiven skall utredningen också lämna förslag som beaktar möjligheterna till medfinansiering till strukturfondsmedel som kan användas för finansiering av riskkapital i små företag.

Nutek har, i samarbete med Näringsdepartementet, undersökt möjligheterna att använda EU:s strukturfonder för regionala riskkapitalsatsningar. Ett färdigt förslag finns nu. Det innebär att man använder strukturfondsmedel för att bygga upp regionala riskkapitalfonder som verkar inom mål 1- och mål 2-områdena.

Fonderna skall, förutom av strukturfondsmedel, bestå av offentlig medfinansiering och av privat riskkapital. För innevarande programperiod är fondernas riskkapitalsatsningar och förvaltningskostnader fram till utgången av april 2009 berättigande till EU-stöd. När fonderna planerligt avvecklas ett antal år därefter får EU-

medlens andel av respektive fondresultat behållas och återanvändas i regionerna, enligt de villkor som berörda ansvariga myndigheter har ställt i samband med att EU-medlen tillfördes fonderna. Planeringen för nästa programperiod kan inriktas på att nya fonder inrättas från 2007. Därigenom uppnås en mer varaktig förbättring av riskkapitalförsörjningen för företagen i dessa områden.

Nutek har skickat förslaget till samtliga strukturfondsdelegationer och övervakningskommittéer samt till länsstyrelser och regionala självstyrelseorgan för att efterhöra deras principiella inställning till att justera strukturfondsprogrammen i anslutning till halvtidsvärderingen.

Jag anser, att Nuteks förslag är intressant. En fördel med att bygga upp en riskkapitalfond med bl.a. EU-medel är att fonden finns kvar och kan verka också efter strukturfondsperiodens slut.

Med nuvarande bestämmelser för användningen av länsanslaget, som ryms inom anslaget 33:1 i statsbudgeten, kan detta inte användas för medfinansiering i detta sammanhang. Regeringen bör därför vidta sådana åtgärder att detta blir möjligt.

Tidigare i detta kapitel beskriver utredningen ett förslag om användning av Industrifondens avkastning till sädd- och innovationsfinansiering. Industrifonden är notifierad till EU. Det innebär, att Industrifondens medel kan användas som medfinansiering till strukturfondsmedel. Det borde också innebära att inom mål 1- och mål 2-områdena skulle riskkapitalfonder kunna byggas upp med EU-medel och medfinansiering av Industrifonden.

Därigenom kan betydande EU-medel användas för att öka kapitalet i riskkapitalfonder och ge EU-medlen en användning också efter strukturfondsperiodens slut.

Regeringen bör i anslutning till att den prövar Nuteks förslag också pröva, om det är möjligt och lämpligt att riskkapitalfonder byggs upp i strukturfondsområdena med strukturfondsmedel och med medfinansiering av medel från Industrifonden. Mot bakgrund av att Nutek lämnat förslag om användning av strukturfondsmedel för finansiering av riskkapital i små företag, anser jag, att direktivens krav i detta avseende är uppfyllt.

8.3.3 Kreditgarantier

Under utredningens samråd har från flera håll framförts att det kan vara svårt även för befintliga företag att få lån hos banker och andra kreditinstitut. Det gäller framför allt för företag som är verksamma utanför större tätorter, vilket många av de små företagen är. Inte minst har detta problem redovisats i norra Sverige. Till detta kommer, vilket utredningen närmare berör i avsnitt 8.1.1, att många banker lagt ner en stor del av sina lokalkontor, vilket medfört att bankernas personliga kontakter och kännedom om det lokala näringslivet har försvunnit. Bankernas kreditbedömningar, menar många, blir istället i hög grad en skrivbordsbedömning. Den svaga eller obefintliga andrahandsmarknaden för industrilokaler i dessa områden gör, att bankerna i många fall helt avvisar lån till företag som vill expandera, trots att företaget kan vara framgångsrikt.

Från bl.a. företagarkåll har man efterfrågat en marknadskompletterande åtgärd som skulle underlätta för företagen att få erforderligt kapital via bankerna. En lösning som framhållits är statliga lånegarantier. Lånegarantier är ett alternativ till direkta statliga lån och kan vara ett effektivt sätt att förbättra kreditförseln till småföretag. Ett garantisystem bygger på, att staten garanterar banklån och delar risktagandet med banken eller något annat privat låneinstitut. En fördel med ett sådant system kan t.ex. vara att utbudet av privata aktörer som erbjuder lånefinansiering till företag ökar genom banksektorns engagemang. Genom ett garantisystem kan tillgången på lånekapital öka till förmån för företagen. Detta skulle kunna minska behovet av olika typer av företagsstöd. Såväl Almi som Industrifonden och Norrlandsfonden kan redan i dag teckna garantier för företagets banklån eller för andra förpliktelser.

Regeringen har (prop. 2001/2002:4 En politik för tillväxt och livskraft i hela landet) uttalat, att användningen av lånegarantier bör intensifieras. Kreditgarantier används i dag i liten omfattning. För Almi Företagspartner AB: s del utgjorde t.ex. garantierna endast cirka fyra procent av deras totala finansiella engagemang under 1999.

Regeringen bedömer att ett utvecklat lånegarantisystem skulle kunna ersätta vissa statliga lån. Vidare har regeringen tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att presentera ett förslag till lånegarantisystem. Regeringens ambition är att ett utvecklat lånegarantisystem skall finnas den 1 januari 2003.

Utredningen har haft ingående samråd med flera aktörer som arbetar med att utveckla ett system med statliga kreditgarantier, och anser att systemet bör prövas. Det är viktigt att systemet löpande följs upp och utvärderas.

Regeringen har tillsatt en särskild arbetsgrupp i Näringsdepartementet för att arbeta med förslag till utformning av ett nytt lånegarantisystem.

Jag har i enlighet med direktiven samrått med gruppen. Något färdigt förslag från gruppen har inte redovisats.

Jag delar bedömningen, att kreditgarantier kan vara ett effektivt och verkningsfullt instrument för att säkra kapitalförsörjningen till små och medelstora företag.

För utredningen har också redovisats att kreditgarantiföreningar byggs upp för att ge små företag förbättrade lånemöjligheter. Utredningen har också träffat Sveriges kreditgarantiförening (SKGF), som har redogjort för det arbete som pågår.

Regeringen bör belysa också deras verksamhet inför förslag om utökade statliga kreditgarantier.

9 Bedömning av Norrlandsfondens rapport "Kraftsamling för Norrlands inland"

Utredningens bedömning: De förslag som presenteras i Norrlandsfondens rapport "Kraftsamling för Norrlands inland" kan inte ligga till grund för förslag om hantering av närings- och regionalpolitiska frågor i Norrlands inland.

Utredningen skall enligt sina direktiv överväga vilka förslag som kan aktualiseras på grund av Norrlandsfondens rapport "Kraftsamling för Norrlands inland". Utredningen har därför dels tagit del av rapporten, dels mött företrädare för Norrlandsfonden för att diskutera förslaget.

Norrlandsfondens rapport "Kraftsamling för Norrlands inland"

I samband med Norrlandsfondens 40-årsjubileum hösten 2001 lämnade styrelsen över en rapport med en skiss på en ny integrerad regionalpolitisk organisation till statsrådet Ulrica Messing. Rapporten heter "Kraftsamling för Norrlands inland", och kallas ibland "Laponia-rapporten".

I rapporten anges att många aktörer arbetar med närings- och regionalpolitiska frågor. Totalt finns 250 organisationer som på något sätt arbetar med närings- eller regionalpolitik med inriktning på Norrlands inland. De flesta har dock inte detta som huvuduppgift, utan det närings- eller regionalpolitiska ansvaret ligger vid sidan om andra uppdrag. En konsekvens av detta utspridda ansvar är, enligt Norrlandsfonden, att olika aktörer driver delvis överlappande verksamhet och att det inte är någon som har ett sammanhållet ansvar för utvecklingen. Varje aktör, vare sig det är en kommun, en statlig myndighet eller en organisation, har begränsade

resurser och ett regelverk som styr hur och vilka insatser som får göras. Följden blir en omfattande administrativ hantering som tar tid och är dyrbar.

En skotsk förebild

Norrlandsfonden lyfter istället fram en modell som tillämpas i Skottland, där en organisation, Highlands and Islands Enterprises (HIE), har getts ett samordnat ansvar för alla åtgärder som har att göra med närings- och regionalpolitiska åtgärder inom ett område som motsvarar halva Skottland. HIE har en organisationsform som liknar de svenska affärsverken, med årliga anslag från staten men också en egen balansräkning.

HIE:s verksamhet bedrivs i tio "dotterbolag" dit enskilda och företag kan vända sig med frågor och idéer. HIE fyller samtliga funktioner som i Sverige hanteras av olika myndigheter och organisationer. HIE kan erbjuda allt från rådgivning och konkret hjälp med lokaler för företagsetableringar etc. till arbetsmarknadsutbildningar, lån, bidrag och riskkapital. HIE är dessutom ansvarig för EU-projekt i regionen, och skall också ta till sig nya idéer och initiera nya projekt. HIE har möjlighet att ta över ansvaret för andra statliga verksamheter, om man tycker att dessa är viktiga för den lokala utvecklingen. Någon redogörelse för HIE:s verksamhet eller vilka resultat som uppnåtts lämnas inte i rapporten.

Norrlandsfonden anser att fördelen med centraliseringen till en organisation är att beslut kan fattas snabbt och att företagen vet vart de skall vända sig. Eftersom HIE samordnar samtliga åtgärder inom närings- och regionalpolitiken skall det inte finnas några andra aktörer att vända sig till. För att undvika merarbete för HIE finns det inte heller möjlighet att överklaga besluten.

Norrlandsfondens förslag: en organisation ges ansvar för alla statliga utvecklingsinsatser i Norrlands inland

Norrlandsfonden anser att en motsvarande modell som i Skottland bör införas i Sverige, med en organisation som ges ett samordnat ansvar för all regional- och näringspolitik i Norrlands inland. I ett inledningsskede föreslås en försöksverksamhet för 16 kommuner i norra Norrlands inland.

Organisationen skall arbeta med fyra insatsområden:

- Tillväxtbefrämjande åtgärder i näringslivet
- Kompetensuppbyggnad och rekrytering
- Lokal infrastrukturuppbyggnad
- Rådgivning och information

Norrlandsfonden föreslår att organisationen ges formen av ett aktieföretag, Laponia AB. Alternativt kan man också tänka sig att organisationen ges formen av myndighet eller stiftelse. Det viktigaste är att organisationen ges en samordnande roll.

Laponia AB föreslås dels ha en central organisation som främst för en dialog med regeringen och träffar avtal om vad som skall genomföras och vilka resurser man skall förfoga över, dels ha dotterbolag. En viktig del i upplägget är att det träffas avtal med kvantitativa mål om vad som skall uppnås, t.ex. arbetslöshetsnivåer, antal startade företag eller liknande. Sådana avtal träffas dels med regeringen, dels med dotterbolagen. Den centrala organisationen fördelar resurserna till dotterbolagen. Prioritering mellan olika delområden och projekt skall göras lokalt.

Laponia AB:s verksamhet skall huvudsakligen bedrivas i dotterbolagen som kan inrättas i varje kommun. Varje dotterbolag bör dock helst omfatta 2–3 kommuner, och en särskild bonus ges därför till de kommuner som accepterar gemensamma dotterbolag. Laponia AB skall bl.a. ta över Almis verksamhet. Man skall kunna erbjuda hjälp med rådgivning, bidrag, lån, riskkapital, arbetsmarknadsutbildningar etc. och kunna lotsa en sökande vidare till relevanta EU-projekt som pågår. Laponia AB skall också samverka med Norrlandsfonden, som alltså föreslås finnas kvar som en egen organisation.

Tanken är att enskilda personer och företagare skall kunna vända sig till det lokala kontoret med sina frågor och idéer, och att det

lokala kontoret skall utgöra "en ingång" till utvecklingsåtgärder, verksamheter och stöd som finns att tillgå. Beslutsstrukturen skall vara starkt förenklad, där beslut upp till en viss storleksordning tas lokalt och övriga centralt. Projekt skall tilldelas medel efter egen prövning, och "i de fall där så är tillämpligt" i enlighet med gällande lagar och författningar. Ansökningar skall kunna ske mycket informellt, utan krav på formalia, men varje beslut skall följas upp med strikta och tydliga kontrakt. För att minska byråkratin skall det inte finnas några möjligheter att överklaga beslut. Eftersom dotterbolaget, alternativt Laponia AB, skall ta över ansvaret för i stort sett alla offentliga utvecklingsåtgärder kommer det inte heller att finnas några andra offentliga aktörer att vända sig till.

Enligt rapporten bedrivs i dag en omfattande utvecklingsverksamhet i projektform, där varken länsstyrelserna eller någon annan har ett samordnande ansvar för de olika projekten. De kunskaper och erfarenheter som byggs upp tas inte till vara, när projekten tar slut, och den personal som varit engagerad splittras och söker nya arbeten. I stället för att utveckla långsiktiga verksamheter tvingas alltför ofta de som arbetar i projekten att använda en stor del av sin kreativitet till att skapa nya projekt som passar in i mallar och målsättningar. Därför bör enligt rapporten ett samordnat ansvar för en aktör också innebära en större långsiktighet och möjliggöra en mer strategisk planering av åtgärderna. En viktig roll för Laponia AB är också att initiera och aktivt driva sådana EU-projekt som man anser vara viktiga för utvecklingen.

Laponia AB skall kunna anlita de universitet och högskolor de anser ha den bästa och mest relevanta verksamheten för varje projekt, även om de ligger utanför Norrland. Som exempel nämns att Chalmers tekniska högskola kanske kan vara en mera naturlig partner i utvecklingsprojekt som rör biltestverksamheten i Arjeplog eftersom deras verksamhet är närmare kopplad till bilindustrin än verksamheten vid Luleå tekniska universitet. Som en konsekvens av detta kommer t.ex. Luleå tekniska universitet inte att automatiskt ha varken ansvar eller resurser för att bedriva utvecklingsprojekt i Norrlands inland, men kan naturligtvis söka medel från Laponia AB.

500 miljoner kr omfördelas från andra myndigheter till Laponia AB

I Norrlandsfondens rapport föreslås att Laponia AB ges en årlig budget på omkring 500 miljoner kr. Förslaget skall enligt Norrlandsfonden vara budgetneutralt, och därför minskas de statliga anslagen till alla andra myndigheter och organisationer som arbetar med utvecklingsfrågor i Norrlands inland med motsvarande belopp. Framför allt är det länsstyrelserna i Norrbotten och Västerbotten som berörs, men även t.ex. Nutek och Vinnova, universiteten i Luleå och Umeå, länsarbetsnämnderna och berörda IUC. Enligt förslaget skall även berörd personal och andra resurser på respektive myndigheter föras över till Laponia AB. Almi Norrbottens verksamhet i inlandskommunerna inlemmas helt i Laponia AB.

Förutom statliga budgetmedel skall Laponia AB även kunna operera med projektmedel från kommuner och landsting, EU samt andra finansiärer.

Överväganden och förslag

I rapporten föreslås att ett bolag, Laponia AB, med dotterbolag skall ta över de närings- och regionalpolitiska insatserna i Norrlands inland. Utredningen har i kapitel 6 redovisat skälen för att bolag inte bör sköta myndighetsuppgifter. De skäl som där åberopas gäller också i fråga om Laponia AB och dotterbolagen.

Utredningen anser vidare att det är olämpligt, inte minst ur konkurrenssynpunkt, att låta ett statligt bolag få årliga anslag till verksamheten, samtidigt som den skall bedriva verksamhet i egen regi som åtminstone delvis riskerar att konkurrera med privat verksamhet. Utredningen anser också att det är angeläget att statlig verksamhet fortlöpande har ett demokratiskt inflytande och kontroll, och att det därför är uteslutet att överlåta beslutanderätten för fördelningen av offentliga medel på ett aktiebolag.

Utredningen avvisar därför rapportens förslag om att ett bolag skall hantera de närings- och regionalpolitiska insatserna i Norrlands inland. Av samma skäl avvisas det alternativa förslaget att de skulle hanteras av en stiftelse.

Det tredje alternativa förslaget är att en ny myndighet med ett antal regionala enheter skulle tillskapas för att ta över den hanter-

ing, som andra myndigheter i dag utför. Detta kan accepteras endast om det leder till påtagliga förbättringar i frågan om enkelhet och effektivitet. I rapporten påtalas, att det i dag är för många aktörer involverade i de insatser för närings- och regionalpolitik som genomförs i Norrlands inland. Vidare påtalas bristen på samordning. Utredningen kan dela rapportens synpunkter på mängden aktörer och brister i samordningen. Däremot är utredningen tveksam till om enkelhet och effektivitet förbättras av att nya myndigheter inrättas för att hantera samma frågor, som i dag existerande myndigheter handhar.

Utredningen har också svårt att få ett grepp om hur den föreslagna organisationen skall se ut och fungera. Å ena sidan skall det vara en enda organisation, som fattar alla beslut som rör utvecklingsfrågor i hela Norrlands inland, å andra sidan skall verksamheten i huvudsak ske på kommunal nivå, med lokala prioriteringar och med lokala styrelser. Utredningen har svårt att se varför dessa lokala enheter, med oförändrade resurser, skulle vara så mycket bättre på att arbeta med bl.a. kompetensuppbyggnad, rekrytering, rådgivning och information än de instanser som ansvarar för dessa uppgifter i dag. I all synnerhet som i dag gällande regelverk eller andra likartade måste tillämpas också fortsättningsvis. Rapportens något diffusa resonemang om att gällande lagar och författningar skall tillämpas "i de fall där så är tillämpligt" avvisar utredningen helt. Dels är det nödvändigt att samma regler för stöd tillämpas över hela området så att likvärdiga förutsättningar skapas, dels måste alla ansökningar hanteras på ett rättssäkert sätt. Till detta kommer att alla stödformer måste hanteras i enlighet med EU:s statsstödsregler, vilket gör att utrymmet för fria tolkningar är obefintligt.

Utredningen har i kapitel 6 redovisat förslag för att skapa enkelhet för företag och företagare samt vinna ökad samordning och höjd effektivitet i hanteringen. Enligt utredningens mening uppnås ett bättre resultat med där redovisade förslag än med de som redovisas i Norrlandsfondens rapport.

Mot bakgrund av det sagda anser utredningen att de förslag Norrlandsfonden presenterar i rapporten "Kraftsamling för Norrlands inland" inte kan läggas till grund för förslag om hanteringen av närings- och regionalpolitiska frågor.

10 Utvärdering och uppföljning av statens insatser för företagsutveckling

Utredarens förslag: Regeringen bör ge tydliga direktiv till de personer, som utses att representera staten i styrelser för bolag och stiftelser med näringspolitiska uppdrag. Nutek bör, i samråd med ITPS, ges i uppdrag att bygga upp en uppföljnings- och rapporteringsmodell, som omfattar alla insatser för företagsutveckling som finansieras med statliga medel. Nutek bör löpande samla och redovisa jämförbara nyckeltal för de olika verksamheternas resultat. ITPS bör ges i uppdrag att utvärdera de olika insatser för företagsutveckling som finansieras med statliga medel.

En del i politiken för regional utveckling är att den bör präglas av ett lärande arbetssätt. I det ligger att uppföljning och utvärdering skall bidra till att utveckla verksamheterna och höja kvaliteten i arbetet. Kunskaper och erfarenheter bör på ett metodiskt sätt användas för att förnya och vidareutveckla politiken och det tvärsektoriella arbetssättet.

En effektiv statlig styrning förutsätter uppföljning, resultatredovisning och utvärdering. Då kan måluppfyllelsen bedömas, och det skapas underlag för att vid behov ändra innehållet och formen för de statliga insatserna.

Detta speglas också i utredningens direktiv. Som en del av uppdraget att lämna förslag på formerna för kopplingen mellan central och regional nivå uttalas att en utgångspunkt är att förändringarna skall syfta till ett mer företagsanpassat system som dessutom ger möjligheter till effektivare styrning, bättre uppföljning och möjligheter till prioriteringar.

Styrningen av statliga verksamheter

Utredningen har i kapitel 6 konstaterat att myndighetsformen i första hand bör väljas för att utföra offentliga uppgifter. Myndighetsformen är att föredra eftersom verksamheten kan styras genom regleringsbrev, förordningar och genom budgetprocessen. Bolagsformen är som tidigare redovisats i kapitel 6 inte lämpad för att handha myndighetsuppgifter.

Inte heller stiftelseformen är lämpad. En viktig egenskap för en stiftelse är, att den i normalfallet inte har någon ägare eller någon annan än dess egen styrelse som kan styra verksamheten. Inte ens riksdag och regering kan ändra en stiftelses stadgar mot styrelsens vilja. Det gör också att en stiftelse har begränsade möjligheter att förändra verksamheten i takt med att förhållandena förändras. Jag anser därför att stiftelseformen i princip är olämplig för att bedriva statlig verksamhet.

Att stiftelseformen inte är att föredra för statlig verksamhet skall inte uppfattas som någon kritik mot de statliga stiftelser som arbetar med företagsutveckling. Tvärtom bedriver såväl Industriefonden och Norrlandsfonden som Innovationscentrum viktiga verksamheter av hög kvalitet, som är av betydelse för tillväxten i hela landet.

Teknikbrostiftelserna har på grund av de fallande aktiekurserna hamnat i ett läge, där de regler som beslutades när stiftelserna skapades kan visa sig utgöra ett hinder för verksamheten. Stiftelserna tillfördes 1 miljard kr när de bildades. Eftersom stiftelsernas stadgar säger, att kapitalet reallt skall återbetalas 2007, och stadgarna inte kan ändras på ett enkelt sätt, försvåras stiftelsernas verksamhet de närmaste åren, om återbetalningskravet skall uppfyllas.

Ledamöter i statliga stiftelsers styrelser

En stiftelses viktigaste styrdokument är stadgarna. Det är upp till styrelsen att tolka stadgarna och besluta hur stiftelsens ändamål skall uppfyllas. Regeringen och riksdag har alltså inte befogenhet att ändra ens de statliga stiftelsernas stadgar. Däremot utser regeringen styrelsen i de flesta statliga stiftelser.

Eftersom regeringens enda möjlighet att påverka en stiftelses verksamhet är via dess styrelse, är det särskilt viktigt att klara instruktioner ges till styrelseledamöterna, om hur de statliga intres-

sena skall tillgodoses. Sådana instruktioner bör utarbetas för alla styrelser, som regeringen eller statlig myndighet utser. Dessa instruktioner bör omfatta alla som utses av staten till styrelseuppdrag oavsett vem som nominerar. Att staten på detta sätt ger instruktioner till styrelseledamöter fräntar inte styrelseledamöterna deras personliga ansvar.

Utvärdering och uppföljning

Regeringen uttalade i prop. 2001/2002:4 att en stor del av insatserna i den regionala utvecklingspolitiken skall genomföras inom ramen för de regionala tillväxtprogrammen, och att en del av insatserna kommer att genomföras inom mindre program. I båda dessa fall skall programmen följas upp genom uppföljningar och processutvärderingar. Regeringen uttalade vidare att ITPS bör få i uppdrag att, i samråd med andra myndigheter, utveckla metoder för lärande utvärderingar.

Under utredningens arbete har det blivit uppenbart att det saknas jämförbara nyckeltal för verksamheterna, hos de olika aktörer som arbetar med företagsutveckling. Det är också mycket vanligt att olika offentliga aktörer bidrar till finansieringen av varandras projekt och verksamheter. Därför kan det vara svårt att avgöra hur dessa verksamheter framställs i respektive organisations redovisning, och om olika aktörer räknar in samma projekt som sina egna verksamheter. Det gör att det är svårt att jämföra volym och kvalitet, och att göra utvärderingar av vilka insatser som är effektivast ur olika utgångspunkter.

Utredningen anser att det för en meningsfull jämförelse krävs att verksamheterna redovisas på ett enhetligt sätt. Därför är det angeläget att staten och andra aktörer i samband med utbetalning av stöd och bidrag ställer krav på en kvalitetssäkrad redovisning med enhetliga mått på verksamhetens omfattning och resultat.

Nutek bör därför ges i uppdrag att, i samråd med ITPS, skapa enhetliga regler för hur verksamhetens volym och kvalitet skall mätas, samt sammanställa årlig statistik. Kraven på jämförbar statistik bör ställas på samtliga aktörer som till någon del får statlig finansiering.

ITPS bör löpande utvärdera statens insatser för företagsutveckling, och sammanställa resultaten varje år i form av nyckeltal.

Regelförenkling

Vid de samråd utredningen genomfört har ofta krav på enklare regler för de små företagen framförts. Inte minst för att på så sätt minska den administrativa bördan för företagen.

ITPS har fått regeringens uppdrag att utveckla en metod, som gör det möjligt att mäta och samla in statistik över företagarens administrativa börda till följd av olika regelverk. ITPS skall göra detta i samarbete med näringslivet. Arbetet skall vara klart 2003.

Inom Regeringskansliet har en särskild funktion – Simplex – byggts upp för att bl.a. granska alla förslag på nya eller ändrade regler.

Under 2001 gav regeringen Arbetsmiljöverket, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket, RSV och Statens Räddningsverk i uppdrag att gå igenom sina respektive regelverk med inriktning på att åstadkomma regelförenklingar. Myndigheterna har redovisat sina förslag. Dessa bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Regeringen har i en skrivelse 2002/03:8 till riksdagen lämnat en redogörelse över regelförenklingsarbetet med särskild inriktning på små företag.

Som framgår av det som ovan redovisats har regeringen tagit en rad initiativ för att förenkla regelverk och minska de små företagens administrativa arbete och kostnader.

Utredningen kan konstatera, att de synpunkter och önskemål som framförts vid samråden ger en god bild av de problem de små företagen upplever, att ett omfattande regelverk medför. Samtidigt visar de initiativ regeringen tagit, att arbetet med att tillmötesgå företagarnas önskemål är i full gång. Regeringen samarbetar med näringslivet.

Utredningen anser inte, med hänvisning till ovanstående, att ytterligare initiativ nu behöver tas.

Kommittédirektiv



Insatser för tillväxt och företagsutveckling på regional nivå

Dir.
2001:103

Beslut vid regeringssammanträde den 22 november 2001.

Sammanfattning av uppdraget

Den statliga näringspolitiken syftar till att öka antalet nya och växande företag i hela landet. Särskilda insatser för företag och företagare finns även inom ramen för arbetsmarknads- och regionalpolitiken. Strukturomvandlingen i näringslivet och en snabb förändringstakt i ekonomin ökar behovet av att statens insatser för företagsutveckling anpassas till nya förutsättningar och används på ett sätt som stimulerar tillväxt och fler arbetstillfällen. En mängd aktörer, på olika nivåer, har skapats för att främja näringslivets utveckling genom information, rådgivning, utbildning och finansiering. Systemet är invecklat och delvis överlappande. Detta innebär svårigheter att styra och följa upp insatserna och att använda de samlade resurserna på ett kostnadseffektivt sätt.

En särskild utredare tillkallas för att, efter samråd med berörda aktörer, lämna förslag till inriktning, effektivisering och organisering av statens insatser för företagsutveckling på regional nivå. Utredaren skall också lämna förslag om förhållandet mellan den regionala organisationen och det nationella kompetenscentrum för företagsutveckling som utgörs av Verket för Näringslivsutveckling och ALMI Företagspartner AB (NUTEK-ALMI).

Bakgrund

Globaliseringen och den snabba tekniska utvecklingen innebär nya förutsättningar för att främja tillväxt i små och medelstora företag. Konkurrensen hårdnar samtidigt som företagen i ökad utsträckning kan exportera och importera varor och tjänster. Detta ställer nya

krav på politiken att generera tillväxt och nya arbetstillfällen samt på de spelregler som gäller för att främja en stabil bas för ny- och småföretagandet.

Samtidigt som marknaderna internationaliseras och viktiga produktionsresurser blir allt mer lätttrörliga tenderar den lokala miljön att bli allt viktigare för ett företags konkurrenskraft. Företagens innovationsförmåga kan öka om en fungerande kunskapsöverföring och samspel mellan företag och organisationer i den lokala miljön kommer till stånd. I Sverige finns ett antal internationellt konkurrenskraftiga kluster som ofta har sitt ursprung eller sin kärnverksamhet i ett geografiskt avgränsat område.

Forskningen har klarlagt att företagande och entreprenörskap är väsentligt för ökad sysselsättning och tillväxt. Utredningen Statens åtgärder för fler och växande företag drar slutsatsen att Sverige har ett för litet näringsliv och att för få människor är intresserade av att starta företag. Detta understryks även av att Sverige har en låg andel nyföretagare och småföretag i ett internationellt perspektiv.

Arbetet för ett gott företagsklimat är inriktat på att skapa enkla och överskådliga regler, god kapitalförsörjning, tillgång till enkel och begriplig information samt sunda konkurrensförhållanden. Vid sidan av nuvarande näringspolitiska åtgärder görs väsentliga insatser för företag och företagare inom ramen för arbetsmarknads- och regionalpolitiken. Inom dessa områden är utgångspunkten regionens och individens särskilda förutsättningar och behov.

Flera aktörer främjar näringslivets utveckling på regional och lokal nivå och finansieras i olika utsträckning med statliga medel. Verksamheterna bedrivs i myndighets-, stiftelse- eller bolagsform.

Nyligen genomförda förändringar

För att effektivisera, renodla och koncentrera de statliga insatserna inom det näringspolitiska området och samtidigt öka samspelet med det regionala och lokala näringslivet och partnerskapen för tillväxtavtalen infördes en ny myndighetsstruktur på nationell nivå 1 januari 2001 (prop. 1999/2000:71 Vissa organisationsfrågor inom näringspolitiken, bet. 1999/2000:NU17, rskr. 1999/2000:258). Verket för Näringslivsutveckling, NUTEK, inrättades för att tillsammans med ALMI Företagspartner AB utgöra ett kompetenscentrum (NUTEK-ALMI) för företagsutveckling, entreprenörskap och finansiering med fokus på företagets och

företagarens behov. Samordningen av verksamheterna innebär att en central funktion skapas, med verksamheter inom såväl finansiering - bidrag och lån - som näringslivsfrämjande åtgärder i övrigt, dvs. samma verksamheter som är kärnan i de regionala bolagen. Det är regeringens avsikt att integrationen (NUTEK och ALMI Företagspartner) på nationell nivå skall fullföljas i enlighet med riksdagens beslut. Vidare inrättades Verket för Innovationssystem, VINNOVA, med ansvar för finansiering av forskning och utveckling inom teknik, kommunikation, arbetsliv och arbetsmarknad samt Institutet för tillväxtpolitiska studier, ITPS, med ansvar för analyser, omvärldsbevakning och utvärderingar.

De viktigaste aktörerna och insatserna

De viktigaste statliga insatserna avseende företagsutveckling på regional nivå sker via ALMI Företagspartner AB (ALMI), länsstyrelserna, självstyrelseorganen, Stiftelsen Norrlandsfonden, länsarbetsnämnder/arbetsförmedlingar, Lokala Kooperativa Utvecklingscentra (LKU) och Industriella Utvecklingscentra (IUC). På central nivå bör i första hand nämnas NUTEK-ALMI samt med delvis regional förankring stiftelsen Industrifonden och stiftelsen Innovationscentrum.

De regionala ALMI-bolagen, till 51 % ägda av det statligt helägda moderbolaget ALMI Företagspartner AB och till 49 % av resp. landsting, lämnar olika former av främst lån och garantier. Under år 2000 uppgick summan av beviljade lån till ca 800 miljoner kronor varav en betydande del utgörs av "tillväxtlån", men omfattar även lån som riktar sig till kvinnor och ungdomar (se vidare förordning (1994:1100) om statlig finansiering genom regionala utvecklingsbolag).

I samtliga län har länsstyrelserna, och i försökslänerna självstyrelseorganen, möjlighet att med medel från det s.k. länsanslaget bevilja olika former av finansiering, främst i form av företagsstöd och projektmedel, för näringslivsutveckling. Anslaget fördelas av regeringen efter regionalpolitiska prioriteringar, vilket innebär att de nordliga länen och län i övrigt med svag tillväxt har betydligt större anslag än övriga. År 2000 förekom stöd till företag i samtliga län förutom Jönköpings och Hallands län. Följande selektiva stödformer, med olika geografiska förutsättningar, kan beviljas på regional nivå

- regionalt utvecklingsbidrag och sysselsättningsbidrag i de regioner som ingår i det nationella stödområdet, vilket fastställs av EG-kommissionen,
- landsbygdsbidrag och landsbygdslån som beslutas av länsstyrelser respektive självstyrelseorgan i områden som definieras av respektive organ och
- småföretagsstöd (regeringen har i prop. 2001/02:4 föreslagit att stödet slopas) och såddkapital som kan beviljas utan geografiska begränsningar.

År 2000 beviljades stöd enligt dessa former på sammanlagt ca 740 miljoner kronor exkl. medel från EG:s strukturfonder. Vid sidan av dessa stödformer kan länsstyrelser och självstyrelseorgan också bevilja stöd till olika företags- och näringslivsfrämjande projekt.

EG:s strukturfonder omfattar ett stort antal program. Mål 1 och 2 är geografiskt avgränsade. Den sammanlagda årliga budgeten för de geografiskt avgränsade programmen från EG uppgår till över 1 400 miljoner kronor som skall samfinansieras med minst samma belopp från nationella offentliga aktörer. Därtill kommer också privat medfinansiering. Programmen är till övervägande delen inriktade på insatser för att främja företags- och näringslivsutveckling. Beroende på programmets inriktning används medlen bl.a. till att finansiera de ovan nämnda företagsstöden. Därutöver finns insatser för kompetensutveckling och infrastruktur. Beslut fattas av strukturfondsdelegationer inom sex av landets länsstyrelser (Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Gävleborgs, Örebro och Jönköpings län).

EG:s strukturfondsprogram mål 3 är ett nationellt program vars övergripande strategi är att stärka individens ställning på arbetsmarknaden genom kompetensutveckling av såväl arbetslösa som sysselsatta. Programmets årliga budget på över 900 miljoner kronor skall samfinansieras. Beslut fattas av ESF-rådets regionala enheter efter samråd med de regionala partnerskapen.

I de fem nordliga länen förfogar stiftelsen Norrlandsfonden över samma typ av finansiella instrument som ALMI- lån och garantier. År 2000 var omfattningen ca 190 miljoner kronor. På grund av Norrlandsfonden och de regionalpolitiska åtgärder som vidtas i området var ALMIs långivning i dessa län - sammantaget ca 170 miljoner kronor - relativt lägre än i andra län.

Antalet deltagare i det arbetsmarknadspolitiska programmet Stöd till start av näringsverksamhet ökade kraftigt från ett par

tusen under början av 1990-talet till runt 20 000 under andra hälften av 1990-talet. Det förhållandevis gynnsamma arbetsmarknadsläget har gjort att omfattningen nu minskat betydligt. År 2000 beslutade arbetsförmedlingarna om stöd till 13 000 personer till en sammanlagd kostnad av 1 100 miljoner kronor.

Idag finns ca 100 kooperativa rådgivare i Sverige som arbetar med att ge information och råd till människor som vill starta och driva företag i kooperativ form. Dessa rådgivare är anställda på landets 24 Lokala kooperativa utvecklingscentrum, LKU. Staten finansierar verksamheten med cirka 20 miljoner kronor per år.

IUC (Industriella utvecklings centra) har av staten fått i uppdrag att genomföra uppsökande verksamhet, produktutvecklings- och avknopningsinsatser i små och medelstora företag, det sk UPA-uppdraget. IUC-bolagen har en konstruktion med kollektivt regionalt delägarskap. För närvarande är ca 700 småföretag, 50 storföretag, ett flertal företagareföreningar och 105 övriga, t.ex. kommuner, fackföreningar, universitet och ALMI-bolag, delägare i IUC-bolagen. I december år 2000 fanns det 21 IUC-bolag inom ett brett område från teknik till musik. En del bedriver verksamhet som delvis överlappar andra aktörers. De senaste sju IUC-bolagen tillkom år 2000 på initiativ från musik- och upplevelsebranschen och träindustribranschen. Under år 2000 genomfördes uppdrag för 110 miljoner kronor. För 2001 har 65 miljoner anslagits för UPA-uppdrag.

På central nivå kan NUTEK bevilja regionalt utvecklingsbidrag och sysselsättningsbidrag till större projekt. Verket beslutar också om säddkapital till teknikintensiva projekt i tidiga skeden med hög risk. Genom samarbetsavtal mellan NUTEK-ALMI och stiftelsen Industrifonden resp. stiftelsen Innovationscentrum avser parterna att öka samverkan kring finansiering i bl.a. tidiga skeden. Detta innebär konkret att Industrifonden fr.o.m. 1 januari 2002 övertar finansieringsansvaret för lån till teknikbaserade företag i tidiga skeden och finansiering av företag i tidig tillväxtfas. Beredningen av ärendena sker inom NUTEK-ALMI.

Vid sidan av ovan nämnda aktörer, som är direkt föremål för översynen, verkar helt eller delvis statligt finansierade verksamheter som baseras på att främja kunskapsintensivt företagande genom forskning och innovationer, såsom högskolor och universitet (teknopoler, drivhus o.dyl.), forskningsinstitut, teknikmäklare, teknikparker och Innovation Relay Center (IRC).

Dagens system för att främja företagandet på regional nivå är invecklat och delvis överlappande och brister i helhetssyn. Detta innebär svårigheter att styra och följa upp insatserna samt att anpassa dem till nya och snabbt föränderliga förutsättningar.

Riktlinjer

I propositionen En politik för tillväxt och livskraft i hela landet (prop.2001/02:4) redovisar regeringen ett antal förslag och bedömningar rörande statens roll och den framtida inriktningen av de företagsutvecklande åtgärderna. Följande riktlinjer som redovisas i propositionen skall vara vägledande även för översynen av de regionala verksamheterna.

- Åtgärderna skall vara marknadskompletterande. Statens roll skall vara tydlig och väl motiverad. I de delar där staten har vissa intressen men inte måste vara utförare, bör beställarrollen utvecklas.
- Åtgärderna skall utformas och tillämpas så att snedvridning av konkurrensen undviks.
- Prioriteringarna i ett nationellt perspektiv bör göras tydligare. Generellt sett bör insatserna riktas till företag och företagare i tidiga skeden, till grupper som har högre trösklar till företagande och till de regioner där marknaden inte fungerar tillfredsställande.
- Antalet åtgärder bör efter hand kunna minskas och hanteringen förenklas och samordnas för att ge ökad effektivitet.
- Förutsättningen för företagsutveckling varierar mellan regioner. Åtgärdernas omfattning och sammansättning bör påverkas av regionala förutsättningar och prioriteringar.
- Åtgärderna bör i ökad utsträckning präglas av att företag betraktas som delar av system - innovationssystem och kluster.
- Åtgärderna skall löpande följas upp, utvärderas och omprövas.

Syftet med de förändringar som genomförts och det fortsatta förändringsarbetet, är att främja en tillväxtorienterad användning av statens resurser utifrån en allt större förändringstakt i ekonomin samt att tydliggöra statens roll. Insatserna måste prioriteras och samordnas på ett mer effektivt sätt.

En övergripande utgångspunkt för ekonomisk hjälp och stöd till företag skall vara att företag i första hand skall utnyttja den reguljära kapitalmarknaden. Härefter bör olika typer av återbetal-

ningsbara låneformer användas. I sista hand bör direkta statliga bidrag komma ifråga.

Vidare uttalas att regeringens ambition är att utveckla en sammanhållen politik för en hållbar regional utveckling, där nationella sektorsmål och prioriteringar på ett systematiskt sätt kan utformas också utifrån skilda regionala behov och förutsättningar, i fortsatt dialog med kommuner, landsting och näringslivets företrädare.

Behoven av genomslag för nationella mål, att det finns garantier för likvärdiga förutsättningar samt att verksamheten bedrivs på ett rättssäkert sätt ligger självfallet fast. En utvecklad helhetssyn innebär att de myndigheter och organisationer som företräder de olika politikområdena bör gemensamt analysera hur deras samlade insatser påverkar en regions utvecklingsförutsättningar.

I propositionen Regional samverkan och statlig länsförvaltning (prop.2001/02:7) föreslår regeringen en förändrad ansvarsfördelning mellan stat och kommun rörande vissa frågor om regional utveckling. Vad gäller företagsfinansiering redovisas riktlinjer som innebär att dessa beslut bör fattas av statliga organ. I de fyra län, Kalmar, Gotland, Skåne och Västra Götaland, som omfattas av nuvarande försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning skall dock ansvaret för beslut om regionalpolitiska företagsstöd åvila kommunala organ under kommande mandatperiod i avvaktan på en utvärdering. Regeringens bedömning i propositionen är att en sammanhållen, effektiv statlig länsförvaltning är ett prioriterat intresse vid organisering av den regionala statsförvaltningen. Regeringen kommer noga att pröva om nya fristående regionala myndigheter måste bildas för att skapa en effektiv myndighetsstruktur.

Avgränsningar

Översynen skall i första hand inriktas på

- verksamhet hos länsstyrelserna och, i de nuvarande försökslänerna, hos samverkansorganen i form av att bevilja regionalt utvecklingsbidrag, sysselsättningsbidrag, landsbygdsbidrag, landsbygdslån och säddkapital,
- den verksamhet som utförs av ALMI Företagspartner AB:s dotterbolag i form av att bevilja lån, lånegaranti, garanti för bankgaranti, utvecklingskapital, nyföretagarlån, företagarlån till kvinnor och designbidrag,

- de övriga näraliggande uppgifterna, t.ex. i form av information och rådgivning som främst handhas av ALMI Företagspartner AB,
- det statliga uppdraget till IUC bolagen och
- den verksamhet med kapitalförsörjning främst i tidiga skeden som NUTEK-ALMI, Industrifonden och Innovationscentrum bedriver.

Uppdraget

Utifrån de redovisade riktlinjerna för översynen skall förslag lämnas till inriktning, effektivisering och organisering av statens insatser för företagsutveckling på regional nivå. Därvid bör följande frågor övervägas.

Åtgärdernas inriktning

Utredaren skall, med utgångspunkt i förslagen och bedömningarna i nämnda propositioner, prop. 2001/02:4 och prop. 2001/02:7, bedöma vilka insatser för företagsutveckling som bäst främjar tillväxt och fler jobb genom en ökad andel ny- och småföretagande i olika regioner.

Förslagen skall omfatta företagandets behov och beakta möjligheten att genom företagsutvecklingsinsatser stärka samspelet mellan företag liksom mellan företag och andra aktörer i samhället.

Finansiering och rådgivning

Utredaren skall lämna förslag som beaktar möjligheterna till medfinansiering till strukturfondsmedel som kan användas för finansiering av riskkapital i småföretag.

Staten skall i minskad omfattning tillhandahålla eller finansiera affärsrådgivningsinsatser. De regionala skillnaderna inom detta område är dock avsevärda. Utredaren skall utgå ifrån att de statliga insatserna för affärsrådgivning skall vara ett komplement till den privata marknaden.

Utredaren skall vidare samråda med arbetsgruppen, inom Regeringskansliet (Näringsdepartementet), som arbetar med förslag till utformning av ett nytt lånegarantisystem.

Organisationsfrågor

Utredaren skall efter samråd med berörda aktörer lämna förslag till hur statens verksamhet på regional nivå bör organiseras.

Utredaren skall därvid överväga för- och nackdelar med att, de under utgångspunkter för översynen nämnda länen och bidragen till företagande hanteras inom samma organisation.

Utredaren skall också överväga om och i så fall i vilka avseenden regionala variationer i den statliga organisationen kan vara lämpliga. Utredaren skall i arbetet överväga vilka förslag som kan aktualiseras på grund av den av Norrlandsfonden överlämnade rapporten - kraftsamling för Norrlands inland. Vidare skall övervägas om det finns behov av regional täckning som omfattar ett större område än ett län. Förslaget skall ta hänsyn till dagens resurser och prioriteringar skall ske inom ramen för dessa. I förslaget skall även skälen för och emot myndighets- och bolagsformen belysas.

En övervägande del av de företagsinriktade besluten är idag decentraliserade. Regeringskansliet (Näringsdepartementet) kommer under våren 2002 att inleda ett arbete med att se över de regionalpolitiska stödordningarna. Utredaren skall samråda med Regeringskansliet (Näringsdepartementet) i denna fråga.

Utredaren skall också överväga om ytterligare samverkan kan ske mellan NUTEK-ALMI, Stiftelsen Industrifonden och Stiftelsen Innovationscentrum.

Utredaren skall lämna förslag på formerna för kopplingen mellan central och regional nivå. En utgångspunkt är att förändringarna skall syfta till ett mer företagsanpassat system som dessutom ger möjligheter till effektivare styrning, bättre uppföljning och möjligheter till prioriteringar.

I samband med översynen av de företagsinriktade insatserna skall utredaren överväga i vilken utsträckning insatserna skulle kunna utföras av privata aktörer på uppdrag av staten.

Utredaren skall, efter samråd med stiftelsen Norrlandsfonden, föreslå lämpliga former för samarbete med övriga centrala och regionala aktörer med närliggande verksamhet.

En fråga är vidare vilken roll staten skall ha gentemot IUC-bolagen i ett längre perspektiv och hur ett sådant eventuellt engagemang i så fall skall finansieras. Utredaren skall lämna förslag på hur den statliga uppdragsverksamhet som idag utförs av IUC långsiktigt skall hanteras.

Vid sidan av NUTEK-ALMI finns centrala organ som har viktiga funktioner inom området, t.ex. VINNOVA, ITPS, ISA och Exportrådet. Utredaren skall, efter samråd med dessa organ, överväga behovet av en organiserad kontaktpunkt på regional nivå.

Överväganden skall också göras om relationen mellan de nämnda statliga åtgärderna och hur de organiseras och vissa andra statligt finansierade åtgärder, i första hand via Lokala kooperativa utvecklingscentra (LKU).

Uppdragets genomförande

I uppdraget ingår att samråda med företrädare för länsstyrelser, självstyrelseorgan, Verket för näringslivsutveckling, ALMI-bolag och länsarbetsnämnder. Vidare bör i relevanta fall samråd ske med aktörer som ingår i partnerskapen för tillväxtavtal, strukturfonder, näringslivsorganisationer samt kommuner som har tecknat lokalt utvecklingsavtal inom ramen för den nationella storstadspolitiken.

I uppdraget ingår vidare att föra förhandlingar med Landstingsförbundet, landstingen och Göteborgs kommun med anledning av att nuvarande avtal avseende ALMI Företagspartner ABs dotterbolag löper ut den 31 december 2002.

Utredarens överväganden skall utmynna i ett samlat förslag till inriktning, effektivisering och organisation av statens insatser för företagsutveckling på regional nivå. Förändringar som kan bli aktuella bör kunna genomföras 1 januari 2003.

En slutrapport skall lämnas senast 1 november 2002.

Utredaren skall fortlöpande samråda med Regeringskansliet/Näringsdepartementet.

Övrigt

Utredaren skall, om förslagen skulle komma att kräva detta, göra en konsekvensredovisning rörande förändringen för de anställda, kostnaderna för detta och fullgöra de åtgärder som krävs enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Utredaren skall också, om förslagen skulle komma att kräva detta, informera arbetsmarknadens parter om arbetet och ge dem tillfälle att framföra sina synpunkter. Vidare skall utredaren samråda med Ekonomistyrningsverket, Riksgäldskontoret och Riksrevisionsverket. Utredaren skall, vad gäller redovisning av förslagets konsekvenser

för små företag, samråda med Näringslivets nämnd för regelgranskning (NNR).

(Näringsdepartementet)

Sammanställning av aktörer m.fl. som utredningen samrått med under arbetet

Centrala myndigheter och liknande:

- Almi Företagspartner AB (moderbolaget)
- Delegationen för utländska investeringar i Sverige (ISA)
- Ekonomistyrningsverket
- Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS)
- Stiftelsen Industrifonden
- Stiftelsen Innovationscentrum (SIC)
- Stiftelsen Norrlandsfonden
- Sveriges exportråd
- Verket för Innovationssystem (Vinnova)
- Verket för Näringslivsutveckling (Nutek)

Andra centrala organisationer m.m.

- Connect Sverige
- Forum för småföretagsforskning (FSF)
- Företagarnas Riksorganisation
- Inlandsdelegationen och Tillväxtdelegationen
- Internationella företagareföreningen i Sverige (IFS)
- Landstingsförbundet
- Sjätte AP-fonden
- Stiftelsen Jobs and society
- Skogs- och träfacket
- Skogsindustrierna
- Swedepark
- Svensk Handel
- Svensk Industriförening
- Svenska handelskammarförbundet/Stockholms handelskammare
- Svenska Riskkapitalföreningen
- Svenska Uppfinnareföreningen (SUF)
- Svenskt Näringsliv

- Sveriges kreditgarantiförening för lokal utveckling (SKGF)
- Uppfinnarkollegiet

Möten i samband med länsbesök:

Skåne

Länsstyrelsen i Skåne, Region Skåne, Teknikbrostiftelsen i Lund, Malmö kommun, länsarbetsnämnden

Blekinge

Länsstyrelsen i Blekinge län, Blekinge läns landsting, Almi Blekinge, länsarbetsnämnden

Kalmar

Regionförbundet i Kalmar, Almi Kalmar, Företagarna i Kalmar och LO-facken i Kalmar län

Halland

Länsstyrelsen i Halland, Kooperativ Utveckling Halland, Landstinget Halland, Kommunförbundet Halland och Almi Halland

Västra Götaland

Almi Väst, Västra Götalandsregionen, Business Region Göteborg, Göteborgs kommun, IUC Upplevelse Väst AB, Länsarbetsnämnden Västra Götaland, landshövdingen i Västra Götaland

Stockholm

Almi Stockholm, Länsarbetsnämnden i Stockholms län, Stockholms läns landsting

Västmanland

Länsstyrelsen i Västmanland, Kooperativ Utveckling Västmanland, Almi Västmanland, Landstinget Västmanland

Värmland

Länsstyrelsen i Värmland, Regionförbundet i Värmland, landstinget i Värmland, Almi Värmland, Arvika kommun, IDC West-Wermland AB

Jämtland

Jämtlands läns landsting, Östersunds kommun, länsstyrelsen, Almi Jämtland, Kooperativ Utveckling Jämtland, Å.R.E AB

Västernorrland

Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Landstinget i Västernorrland, kommunförbundet och kommuner i Västernorrland, Företagarna i Västernorrland, LO-facken i Västernorrland, Pär Åhlström

Västerbotten

Länsstyrelsen i Västerbottens län, Almi Västerbotten, länsarbetsnämnden, Företagarna i Västerbotten, Innovation Västerbotten, Teknikbron i Umeå, Sjätte AP-fonden, Uminova, IUC, Idéforum

Norrbotten

Länsstyrelsen i Norrbotten, Almi Norrbotten, Länsarbetsnämnden i Norrbotten, Företagarna i Norrbotten, BIFUN (Basindustrinära företagsutveckling i Norrbotten) och IUC Barents, Norrbottens läns landsting

Utredningen har också medverkat vid möten som arrangerats av andra där regionala aktörer från hela landet samlats:

- Landshövdingemötet (möte med samtliga landshövdingar)
- Möte med Nuteks och Almis styrelser, den gemensamma ledningsgruppen för Nutek-Almi och vd för samtliga Almibolag
- Möte med företrädare från samtliga landsting (utom Stockholm och Västerbotten) samt Landstingsförbundet
- Möte med samtliga vd för de IUC-bolag som har UPA-uppdrag

Möten med andra aktörer:

- Näringslivscheferna i Ovanåkers, Ljusdals och Hudiksvalls kommuner
- Per Nyman, fristående uppfinnare
- Kista Applications AB
- Föreningssparbanken
- Fackliga företrädare för anställda inom Almi-koncernen och Nutek
- Euro Info Center i Örebro och Mälardalen

Därutöver har utredningen medverkat på en rad möten och seminarier, bl.a. ett seminarium om innovationsverksamhet i Dalarna (med t.f. landshövdingen, Sätters kommun, IUC Dalarna, Innovation Dalarna, Prototypverkstaven i Mora, Regionalt produktutvecklingscentrum i Dalarna m.fl.).



Enheten för näringspolitik
och arbetslivsutveckling
Jan Edling

23 oktober 2002

Kretsloppsorganisation för utveckling av innovationer och nya företag

I det följande beskrivs ett förslag till ny struktur för finansiering och utveckling av innovationer och nya företag. Strukturen har formen av ett kretslopp, som återför delar av avkastningen från företag i senare utvecklingsskedena till de tidigaste skedena av produkt- och företagsutveckling. Förslaget, som utgår från en omstrukturering av Stiftelsen Industrifonden, har utarbetats av LO efter diskussion med Stiftelsen Industrifonden.

Med förslaget uppnås flera fördelar. Förutom att en kontinuerlig och konjunkturstabil delfinansiering skapas för såddinvesteringar kan riskkapitalmarknaden breddas med kapital från aktörer, som inte är benägna att ta stora risker. Staten kan koncentrera sina insatser till att bygga upp nödvändiga stödfunktioner i det innovationspolitiska systemet, t ex inkubatorer, teknikbroar mm.

Stiftelsen Industrifonden

Industrifonden är en stiftelse med uppgift att främja industriell lönsam tillväxt i Sverige. Detta sker genom finansiering av företag via ägarkapital och utvecklings- och marknadsföringsprojekt via lån. Industrifonden, som även bedriver en regional verksamhet, vänder sig främst till små och medelstora företag med högst 250 anställda och inte mer än 400 miljoner kronor i omsättning. Kapitalbehovet bör vara minst 2 miljoner kr. Regeringen tillsätter Stiftelsen Industrifondens styrelse, som utgör en blandning av företrädare för samhälle och näringsliv.

Staten ger inga anslag till Industrifonden. Den har dock vid några tillfällen tillskjutit totalt 1,6 miljarder kronor. I övrigt finansierar fonden sin verksamhet själv. Kapitalet har genom lönsamma investeringar nu vuxit till cirka 4 miljarder kronor.

Industrifonden är delägare i f.n. sex regionala venture capitalbolag, som i huvudsak investerar i relativt mogna skeden av företagsutveckling. Ytterligare tre planeras. Industrifonden är också delägare i fn fyra regionala såddbolag. Ytterligare fem planeras. Såväl venture capitalbolagen som såddbolagen har krav på sig att lämna avkastning till Stiftelsen Industrifonden. Den genomsnittliga avkastningen uppgår till cirka 200 miljoner kronor per år. Avkastningskravet medför att också att krav på säkerhet ställs på såväl venture capital- som såddinvesteringarna. En finansiering från Industrifonden kombineras alltid med rådgivning och stöd.

Industrifonden samarbetar med andra riskkapitalföretag. I ett 80-tal fall arbetar man med syndikeringar, dvs samfinansiering av växande företag tillsammans med andra venture capital-företag. Industrifonden är medlem i Svenska Riskkapitalföreningen.

Ombildning av Stiftelsen Industrifonden

Genom ett samarbetsavtal mellan Nutek och Industrifonden handlägger fonden ärenden som beretts av Nutek. De mer affärsmässiga kraven från fondens sida har dock hittills resulterat i att få ärenden som beretts av Nutek har blivit föremål för investeringar.

För att skapa ett utrymme för finansiering av såddinvesteringar utan höga krav på avkastning föreslås att Stiftelsen Industrifonden ombildas från en organisation som själv bedriver verksamhet på riskkapitalområdet till en organisation som enbart förvaltar ett verksamhetsdrivande riskkapitalbolag med nationell och regional verksamhet inom venture capital-området och såddinvesteringar med låg risk.

Ombildningen sker genom att alla nuvarande verksamheter och bolag inom Stiftelsen Industrifonden överförs till ett nytt bolag, här kallat Nya Fonden AB. Stiftelsens ägarkapital i Nya Fonden AB uppgår till 4 miljarder kronor. Samtidigt erbjuds pensionsfonder, försäkringsbolag, andra riskkapitalbolag m fl att teckna aktier i Nya Fonden AB till ett värde av 51 procent av bolagets aktieinnehav, dvs cirka 4 miljarder kronor. Stiftelsens ägarandel blir då följaktligen 49 procent, vilket innebär en ökad handlingsfrihet i förhållande till den föräldrade stiftelseurkunden. Nya Fondens sammanlagda kapital har därmed fördubblats till 8 miljarder.

Efter en grundligare analys, bör det vara möjligt att genomföra omstrukturering och nyemission under 2003. Genom nyemissionen uppnås flera fördelar:

- Mängden riskkapital på den svenska marknaden ökar
- Svenskt pensionskapital och annat externt kapital kan bidra till uppbyggnad av framtidsföretag med sysselsättningspotential i Sverige
- AP-fonder och andra placerare kan bidra till riskkapitalförsörjningen utan att behöva egen kompetens på detta riskkapitalområdet.

KOMPETENT KAPITAL FÖR TILLVÄXT AV NYA FÖRETAG



Ny användning av Stiftelsen Industrifondens avkastning

Efter ombildningen kommer Stiftelsen Industrifonden att ha två uppdrag, dels att äga 49 procent av Nya Fonden AB och därmed uppbära motsvarande andel av Nya Fondens avkastning (cirka 5,5 procent av insatt kapital, dvs 200 miljoner kronor per år), dels att fördela denna avkastning till säddinvesteringar med högre risk.

Därmed skapas ett kontinuerligt investeringsflöde till säddinvesteringar med högre risk som kräver större uthållighet än de sädd-

investeringar som görs via Nya Fonden AB. Detta är betydligt mer än vad som idag fördelas via Stiftelsen Innovationscentrum, vars verksamhet läggs ned 2004.

För att säkerställa att den nya sädffinansieringen får ett stabilt och över konjunkturen kontinuerligt flöde av medel från Stiftelsen Industrifonden inrättas inom Stiftelsen Industrifonden en buffertfond, som successivt byggs upp till 1 miljard kronor. På sikt ska buffertfonden årligen kunna avge cirka 200 miljoner kronor till sädinvesteringar och tillförsel av kompetens till innovationer och utvecklingsföretag.

Ett nytt Innovationscentrum

Den nuvarande Stiftelsen Innovationscentrum upphör fr.o.m år 2004. Som ersättning för detta skapas en ny organisation kallad Nya Innovationscentrum. Den nya organisationen består av dels ett nationellt organ, som förvaltar och fördelar medel från Stiftelsen Industrifonden, dels ett antal regionala organ, som har till uppgift att bedöma och finansiera innovationer, som inte kan finansieras via Nya Fonden ABs sädverksamhet.

För att förse organisationen med den kompetens som behövs för utveckling av innovationer och uppbyggnad av nya företag knyts till det nationella organet en rådgivande nämnd med representanter från exempelvis Connect¹, en högskola, Vinnova m.fl. På samma sätt kan rådgivande nämnder knytas till de regionala organen.

Fördelningen av medel till regionerna sker på grundval av de prestationer som utförs av regionerna. Prestationskriterierna, som bör bygga på en kombination av kvantitet och kvalitet i de regionalt

¹ CONNECT är ett nätverk som tagit på sig uppgiften att sammanföra entreprenörer med kompetens och kapital. CONNECT Sverige finansieras huvudsakligen av KK-stiftelsen, Industrifonden och Svenskt Näringsliv. De regionala nätverkens finansiering kommer främst från medlemsavgifter och avgifter för aktiviteter. Idag finns regionala CONNECT-nätverk på 9 platser i landet, en del med lokala föreningar.

I nätverken deltar personer med erfarenhet från olika kompetensområden med tid och råd. Exempel på sådana personer är entreprenörer, revisorer, advokater, management- och marknadskonsulter samt riskkapitalister. De viktigaste aktiviteterna är:

Sprängbrädor – en expertpanel, som hjälper entreprenören att lösa företagets problem och att identifiera företagets möjligheter. Entreprenören får hjälp för att snabbt komma vidare. Sprängbrädorna är kärnan i CONNECTs verksamhet.

Finansieringsforum – en mötesplats för tillväxtföretag som söker finansiering och investerare som letar portföljbolag

Partnerskapsforum – en mötesplats för tillväxtföretag, potentiella större partners inom samma eller närliggande branscher samt investerare.

Skrifter – som ger vägledning för entreprenörer och tillväxtföretag.

beslutade investeringarna, fastställs av det nationella organet. De regionala organen fattar självständigt beslut om investeringar enligt uppsatta kriterier. Beslut om regionala investeringar överstigande ett visst fastställt belopp liksom ärenden av principiell karaktär fattas dock av det nationella organet. För att säkerställa en jämn förbrukning av medlen över budgetåret skapas en intern buffert inom det nationella organet.

Varje beslut om investeringar i innovationer och nya företag sker på grundval av kvalificerade bedömningar av innovationens resp. företagets framtidsutsikter. För att säkerställa kvaliteten i dessa bedömningar bör Nya Innovationscentrum upprätta kontakt med experter inom skilda kunskapsområden. Experterna bör dels hämtas från den regionala miljön, t.ex. från regionala bolag inom Nya Fonden AB, det regionala Connect-nätverket och den regionala högskolan. För vissa kunskapsområden behöver dock expertis konsulteras över regiongränserna.

Den verksamhet som Nya Innovationscentrum bedriver ska inte vara betungad med tidiga avkastningskrav. Graden av risktagande i enskilda projekt måste tillåtas vara relativt högt. Verksamheten som helhet bör vara solid.

Det bästa sättet att säkerställa att de investerade medlen kommer till så stor nytta som möjligt är att kompetens kontinuerligt tillförs varje beslutat projekt. Uppfinnaren behöver hjälp med att utveckla sin idé från skiss, till prototyp och till produkt. Allteftersom verksamheten växer måste det från början enkla företaget utvecklas och expandera. Denna kompetens finns oftast i närmiljön. Därför bör Nya Innovationscentrum bygga upp ett kontinuerligt samarbete med företagsnätverket Connect, Industriella utvecklingscentra (IUC), universitet och högskolor, teknikbrostiftelser etc. Nya Innovationscentrum bör också samarbeta med det nationella nätverk av regionala inkubatorer som föreslås byggas upp med stöd av Vinnova².

² "Nationellt Inkubatorprogram", Vinnova Policy VP 2002:2

Sammanfattning

Genom den föreslagna organisationen uppnås flera fördelar.

- Riskkapitalmarknaden som helhet tillförs nytt kapital från aktörer, som i brist på egen kompetens hittills avstått från att ge sig in på riskkapitalmarknaden.
- En kontinuerlig och konjunkturstabil delfinansiering skapas för såddinvesteringar. Staten kan koncentrera sina insatser till att bygga upp nödvändiga stödfunktioner i det innovationspolitiska systemet, t ex inkubatorer, teknikbroar m.m.
- Beslut om såddfinansiering kan ske på ett flexibelt sätt utan inslag av myndighetsutövning. Nya Innovationscentrum med regionala förgreningar kan fullt ut samverka med andra nätverksorganisationer som t ex Connect och IUC, men också med universitet och högskolor, drivhus och regionala myndigheter.
- Nya Fonden AB, Nya Innovationscentrum samt Connect-nätverken kommer tillsammans att kunna utgöra en finansiell och rådgivande bas för en ny regional tillväxtpolitik.